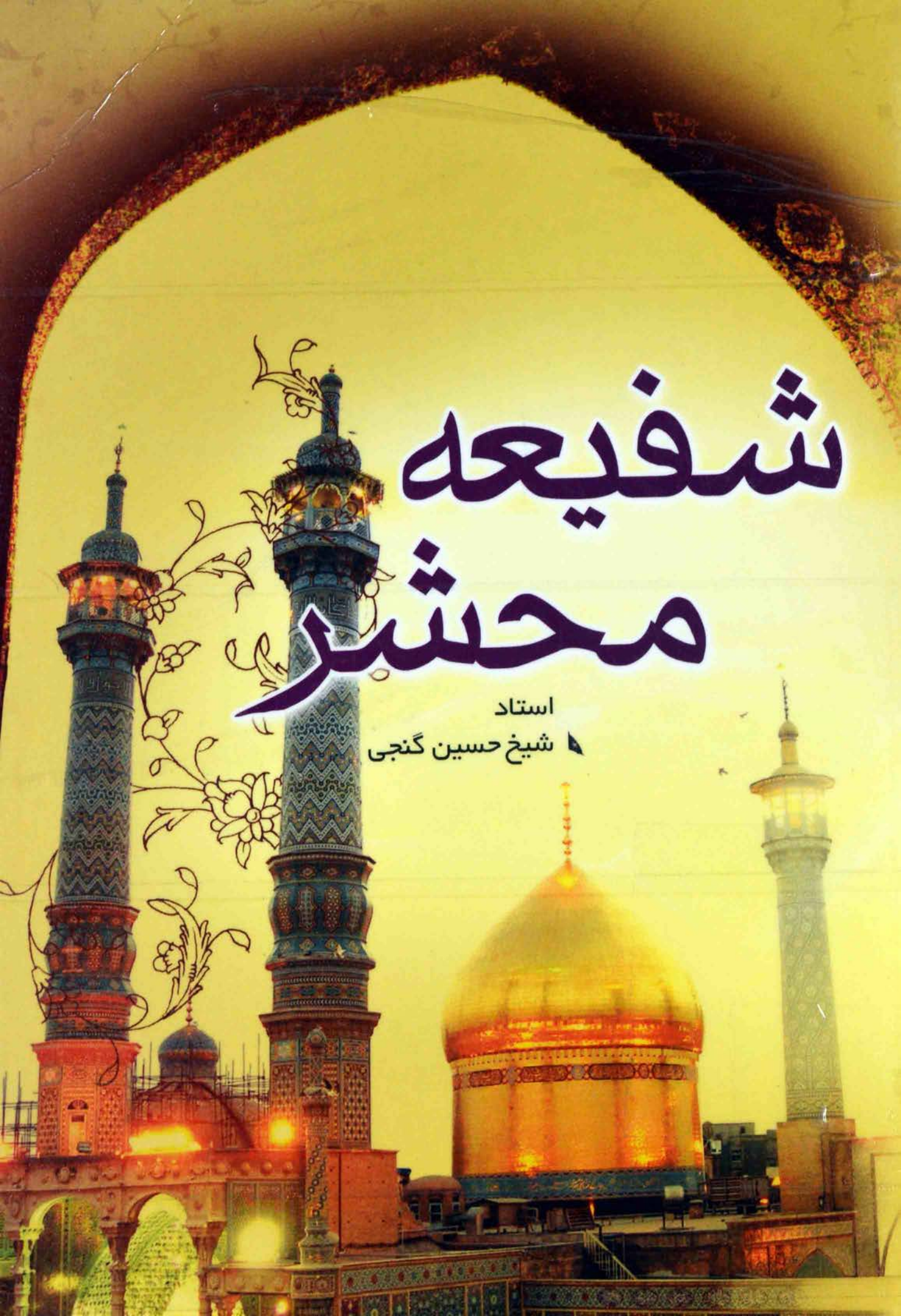

شفیہ محشر

استاد

شیخ حسین گنجی

سبحان الله العظيم
يا فاطمه اشفعي لي في الجنة

کتابخانه آستان قدس قم

تاریخ: ۱۳۹۶ / ۵ / ۷

ثبت: ۱۳۶۰۵۹

شفیعه محشر

حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها)

استاد حسین گنجی

شفیعه محشر حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها)

مؤلف: استاد حسین گنجی

محقق و پژوهشگر: حسین مردمی

ناشر: انتشارات مهدی جویان

چاپ: اول - ۱۳۹۰

شمارگان: ۳۰۰۰

قیمت: ۳۲۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۹۲۳۱۰ - ۳ - ۴

مرکز پخش

قم، خ معلم، جنب بیت حضرت امام (ع)

انتشارات مهدی جویان

تلفن: ۰۹۱۲۶۶۳۴۵۴۰

۰۹۱۹۶۶۳۷۲۰۷ - ۰۹۱۹۷۴۵۱۹۶۰

دورنگار: ۰۲۵۱ - ۷۸۳۲۸۶۹

Mahdijoyan313@yahoo.com

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

حضرت رضا علیہ السلام می فرماید :

هرکس او را زیارت کند در حالی که عارف به حق او باشد ، بهشت از آن اوست.

یکی از زخم‌هایی که بر دل محبین و دوستداران اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام نقش بسته و هیچ گاه درمان نمی‌پذیرد، محروم بودن از زیارت مرقد منور ام‌الائمہ النقباء النجباء حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) می‌باشد.

١. جامع احاديث شيعه، ج ١٢، ص ٦١٧ - بحار الانوار، ج ٤٨، ص ٣١٧ - بحار الانوار، ج ١٠٢، ص ٢٦٦ - مستدرک الوسائل، ج ١٠، ص ٣٦٨.

این داغ همواره قلوب شیعیان را آزرده و تبدیل به آرزو شده است. ولیکن امام معصوم علیه السلام برای التیام این درد کهنه شیعه، چه زیبا هنر نمایی نموده و اشاره به بهشتی نموده است که در سینه قم جای گرفته و ملجأ و پناه عاشقان گردیده است.

آن قبر که در مدینه شد گم پیدا شده اندر حرم قم^۱

ملجای که در ارتباط تنگاتنگ با امامت و ولایت است و پناه گرفتن در آن موجب بیمه شدن از گزندهای فکری، اعتقادی، عبادی، روحی و ... خواهد بود.

این پناه کسی نیست جز ولیة الله، شفیعه روز جزا، باب الرضا علیه السلام، حضرت معصومه ای که از حرمش بوی حضرت زهرا (سلام الله علیها) به مشام دل و جان پاکان می رسد.

بانوئی که شیعه مرهون اوست. فاطمه ای که همچون مادرش دارای مدال افتخار "فداها أبوها" است.

براستی توصیف و شناخت چنین شخصیتی در حد توان و درک فرشیان نیست.

امام صادق علیه السلام می فرماید:

لَا يَقْدِرُ الْخَلَائِقُ عَلَى كُنْهِ صِفَةِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَكَمَا
لَا يَقْدِرُ عَلَى كُنْهِ صِفَةِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَكَذَلِكَ لَا

يَقْدِرُ عَلَى كُنْهِ صِفَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَ كَمَا لَا يَقْدِرُ
عَلَى كُنْهِ صِفَةِ الرَّسُولِ ﷺ فَكَذَلِكَ لَا يَقْدِرُ عَلَى
كُنْهِ صِفَةِ الْإِمَامِ وَ كَمَا لَا يَقْدِرُ عَلَى كُنْهِ صِفَةِ
الْإِمَامِ كَذَلِكَ لَا يَقْدِرُ عَلَى كُنْهِ صِفَةِ الْمُؤْمِنِ^۱.

مردم قدرت شناخت وصف خداوند را ندارند و همان گونه که قدرت شناخت وصف خداوند را ندارند، قدرت شناخت پیامبر را نیز ندارند، و همان گونه که قدرت شناخت پیامبر را ندارند، قدرت شناخت امام را ندارند، و همان گونه که قدرت شناخت امام را ندارند، قدرت شناخت مؤمن را ندارند.

بنا بر این فرمایش امام صادق علیه السلام، مردم توانائی شناخت کامل خدا و همچنین عمق شناخت رسول خدا ﷺ و امامان معصوم علیهم السلام و مؤمن را ندارند، پس چگونه می توان شخصیت والائی چون حضرت کریمه اهل بیت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) را شناخت.

این در حالی است که سه امام معصوم در غالب چندین حدیث، با عبارتهای پر در و یاقوت، همچون:

* شفاعت گسترده از همه پیروان مکتب امام صادق علیه السلام (که دلیل

گسترده ولایت و قوتش می باشد)،

* تعبیر بلند عارفان بحقها (که از شرایط مقبولیت زیارت امامان معصوم است)،

* امر به زیارت بی بی (سلام الله علیها) و اینکه زیارتشان معادل جنت و هم وزن زیارت امام رئوف ثامن الحجج (علیه السلام) بر شمرده شده ، از این خاتون دو سرا سخن به میان آورده اند .
و همچنین وقتی در بعد القاب می نگریم ، او محدثه ، عالمه ، شفیعه ، کریمه ، معصومه است .
و چون او را در آئینه کرامات نظاره می کنیم ، می بینیم مفلوج را شفا، نابینا را بینا و مشکلات علمی برجستگان را برطرف می کند .
و هنگامی که در دیدگاه بزرگان به تماشا می نشینیم ، همه مراجع و عالمان ربّانی و عارفان بالله ، حلقه بگوشان این درگه اند .
علامه طباطبائی خاک کویش را توتیای چشمش می کند ، بهجت العارفین ضریحش را می بوسد و می بوید و لیسه می زند ، وحید خراسانی اینگونه می سوزد و می سراید:

هرکس به درت به یک امیدی است

محتاج تر از همه « وحیدی » است

بانوئی که مأمن و ملجأ حوزه علمی و عملی امام صادق (علیه السلام) است .
و ....

فریاد ما چنین است :

آب دریا را اگر نتوان کشید   هم به قدر تشنگی باید چشید

چه زیباست که ما نیز در حریم باصفای این خاتون دو سرا بست بنشینیم و دل به دریای مناقبش بسپاریم ، که ما قطره نوشان اقیانوس فضائل آن بانوی کرامتیم .

بی بی جان

مَا أَحْسِبُ فِي صَحِيفَتِي عَمَلًا أَرْجِي عِنْدِي مِنْ
زِيَارَتِكَ^۱ .

در نامه عملم هیچ چیزی امید بخش تر از زیارت شما
یافت نمی کنم .

این مجموعه مکتوبی که پیش روی شماست ، نمی است از یم مناقب حضرت معصومه (سلام الله علیها) ، که در ابتدا به صورت سلسله نوارهای سخنرانی بوده و برادر تلاشگرم ، پژوهشگر خستگی ناپذیر جناب آقای حسین مردمی با دقت آن را پیاده سازی ، ویراستاری و سپس با اینجانب مقابله نموده تا بدین صورت درآمده است . خداوند به ایشان جزای خیر دهد و مورد عنایت حضرت کریمه اهل بیت (علیهم السلام) قرار گیرند .

قم المقدسه

رمضان المبارک ۱۴۳۲ - شهریور ۱۳۹۰

حسین گنجی

جایگاه شهر مقدس قم و اهل آن

به راستی وقتی انسان به احادیث و روایاتی که در فضیلت سرزمین مقدس قم وارد شده می نگرد و تعاریف بلند و عظیم آن را مشاهده می کند، انگشت حیرت به دهان گرفته و مبهوت این عظمت می گردد .

هنوز قرن اول هجری به پایان نرسیده بود که بذر مذهب شیعه در این شهر ریشه دواند و دیری نباید که به صورت یک شهر به تمام معنا شیعه ، ولایت مدار و محب اهل بیت علیهم السلام در آمد . لذا همواره مورد عنایت حضرات معصومین علیهم السلام بوده است .

قم و اهل آن در روایات بسیار زیباست

در احادیث متعددی از لسان شریف حضرات معصومین علیهم السلام نیز به فضیلت و قداست شهر مقدس قم اشاره شده که در اینجا نظر شما را به چند روایت زیر جلب می کنیم:

۱ - حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله می فرمایند:

در شب معراج وقتی وارد آسمان چهارم شدم قصر و قبه زیبایی را دیدم که از نظر رنگ زیباتر از زعفران و از نظر بو، خوشبو تر از مشک، که دارای چهار پایه و چهار درب بود.

نکته: ممکن است به ذهن خواننده این سؤال خطور کند که چرا در این روایت از چهار پایه و چهار درب یاد شده است؟ شاید این نکته را می خواسته اند بیان کنند که این چهار پایه و چهار درب اشاره به این نکته باشد که در آینده مردم از چهار طرف عالم به قم سرازیر می شوند تا معارف و ولایتشان را از آنجا کسب کنند.

به طور نمونه به احوالات مسجد جمکران توجه کنید که چگونه در شبهای چهارشنبه مردم از چهار طرف به سمت قم سرازیر می شوند.

از جبریل امین پرسیدم: جبرایلا، در آسمان چهارم که عیسی ابن مریم علیه السلام و ادريس پیغمبر علیه السلام زندگی می کند، من قبه ای زیباتر از این قبه ندیدم. این قبه چیست؟ جبریل امین عرضه داشت: این بقعه صورت شهری است در کره خاکی که به او قم می گویند، شیعیان امیرالمؤمنین علی علیه السلام در آن گرد هم می آیند. گفتم: این شخص کیست؟ گفت: او ابلیس است، می خواهد شیعیان را از ولایت و دوستی علی علیه السلام منع کند و به فسق و فساد سوق دهد. گفتم: مرا بر آن زمین فرود آر. از برق تندتر بر زمین آمده و به ابلیس گفتم "قُمْ يَا مَلْعُونُ ...." برخیز (و از اینجا برو) ای ملعون^۱.

از این رو نام این سرزمین را قم نامیدند.

ناگفته روشن است که این سرزمین نزد پروردگار متعال نیز مورد توجه است که ماکتی از آن را ساخته و پرداخته و آن را زیباترین صورت در آسمان چهارم قرار داده است، حال آنکه آسمان چهارم فضائل و مناقب ویژه و خاصی را داراست.

۲ - امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند :

تِلْكَ الْبَلَدَةُ الَّتِي يَخْرُجُ مِنْهَا أَنْصَارُ خَيْرِ النَّاسِ
أَبَاً وَأُمًّا وَجَدًّا وَجَدَّةً وَ عَمًّا وَ عَمَّةً^۱.

از قم خروج می کنند یاورانِ بهترینِ مردم از نظر پدر
و مادر و جد و جده و عمو و عمه .

۳ - حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام پس از تعریف و تمجید
از قم ، می فرمایند: " ... تُسَمَّى الزَّهْرَاءُ ....^۲ " یکی از نامهای قم ،
زهراست .

یکی از معانی این روایت این است که شهر قم برای فرشتگان و
آسمانیان می درخشد و نورافشانی می کند . از آنجا که بی بی دو عالم
حضرت ام الائمه النقباء النجباء زهراى اطهر (سلام الله علیها) برای سماواتیان
و عرشیان درخشندگی داشته، به ایشان زهراء می گفتند .

شهر قم نیز چون شهر حضرت زهرا (سلام الله علیها) است و نور آن
حضرت را گرفته ، برای عرشیان و فرشتگان درخشندگی دارد و
فرشتگان نورافشانی قم را در آسمانها مشاهده می کنند. علاوه بر آن قم

۱. بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۷ ح ۴۷ .
۲. همان .

فصل اول: شهر مقدس قم ■ ۱۷

مرکز ولایت و ارادت به حضرت زهراى اطهر و پدر و شوهر و
فرزندان علیهم السلام و مکتب اوست، از این جهت نیز نامش زهراست . لذا می
گویند (این الفاطمیون) وانگهی علوم اهل بیت علیهم السلام و شاگردانشان که
ساکن قم هستند برای آسمانیان می درخشد .

۴ - آمده است شخصی از امیرالمؤمنین علیه السلام سؤال کرد: أَسْلَمَ
المَوَاضِعُ^۱ کجاست؟ مولا در جواب قم را به عنوان أَسْلَمَ المَوَاضِعُ، یعنی
سالم ترین مکانها معرفی فرمودند . لذا امروزه نیز قم ثابت کرده که
سالم ترین و پاکترین مکان است و سالم ترین مکان فرهنگی و دینی
می باشد .

۵ - حضرت علی علیه السلام فرمودند :

سلام و رحمت خدا بر اهل قم ، خداوند بر مزارع آنها
باران رحمت بفرستد ، برکات خود را بر آنها نازل
کند ، گناهان آنها تبدیل به حسنات شود . آنان اهل
رکوع و سجود و خشوع و نماز و روزه هستند . آنها از
علما و فقها بوده و دانا هستند ، آنها اهل دین و
ولایت و عبادت می باشند ، درود و رحمت خدا بر
آنها باد^۲ .

۱. بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۷ ح ۴۷ - تاریخ قم، ص ۹ .

۲. بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۷ - مجالس المؤمنین، ج ۱، ص ۳۵ - تاریخ قم، ص ۷ .

۶- مولا امام صادق علیه السلام می فرمایند :

إِذَا أَصَابَتْكُمْ بَلِيَّةٌ وَاعْنَاءُ فَعَلَيْكُمْ بِقُمْ ،
فَإِنَّهُ مَأْوَى الْفَاطِمِيِّينَ وَمُسْتَرَا حَ الْمُؤْمِنِينَ وَ مَا
أَرَادَهَا جَبَّارٌ ....^۱

هرگاه حادثه ای در زندگی و فتنه های در عالم رخ
داد بر شما باد به قم؛ زیرا قم جایگاه فاطمیین و
استراحتگاه اهل ایمان است و هیچ گردن کش و
قلدری اراده قم را ندارد ، مگر آنکه قاصم جبارین او را
نابود کند .

حضرت سه جهت را برای پناه آوردن به قم عنوان و مطرح فرموده اند :

اول . هرکس می خواهد مکتب فاطمی و مکتب حضرات فرزندان
بی بی دو عالم علیها السلام را گرفته و محفوظ و مصون از دستبرد ابتلائات و
رنجهای اجتماعی و تهاجمات فرهنگی بشود ، بر او باد به قم و تفکرات
موجود در قم . (مَأْوَى الْفَاطِمِيِّينَ) .

به تعبیر زنده یاد، عارف سترگ ، مرحوم آیت الحق شیخ محمد جواد
انصاری همدانی رحمته الله که می فرمودند : بودن در قم مُهَذَّب است و انسان را
تهذیب می کند .

دوم . قم استراحتگاه اهل ایمان است . در قم انسان به ایمان و
آرامش فکری و روحی و فرهنگی می رسد . (مُسْتَرَا حَ الْمُؤْمِنِينَ) .

به تعبیر بسیار زیبای عارف بالله عبد صالح و شایسته خدا^۱ میرزا
اسماعیل دولابی رحمته الله که می فرمودند: خاک قم آرام است و به من یک
آرامش ویژه و خاصی عنایت می کند ، لذا وقتی وارد قم شدم آرام شده
و جسم و روحم در راحتی و آرامش و استراحت بود . سیر من از قم
شروع شده و پایان سیرم نیز قم خواهد بود . (و اینگونه هم شد و در
پایان عمرشان در قم در صحن عتیق دفن گردیدند.)

همچنین ایشان می فرمودند : خاک قم تاجران برجسته و ممتازی را
تحویل نمی دهد، زیرا انسان را دعوت به نور و معنویات می کند نه
مادیات . حال آنکه هستند تاجران برجسته ای که در شهرهای کوچک به
پیشرفتهای مادی رسیده اند و قوی تر از تاجران قم در بعد اقتصادیند .

سوم . هر که به قم نظر سوء داشته و اراده کرده آسیبی به این شهر
برساند ، نابود شده و از بین خواهد رفت . و این نکته در تاریخ قم به
اثبات رسیده است که هیچ ظالمی نتوانسته خلل و آسیبی به قم
برساند . (وَمَا أَرَادَهَا جَبَّارٌ) .

۱. عبارت "عارف بالله عبد صالح و شایسته خدا" را مقام معظم رهبری در پیام تسلیتشان به
مناسبت ارتحال مرحوم میرزا اسماعیل دولابی به کار بردند .

۷- در روایت آمده است: گروهی از مردم ری به محضر مبارک امام صادق علیه السلام مشرف شده و عرضه داشتند: یابن رسول الله، ما از شهر ری هستیم. حضرت فرمودند:

سَلَامُ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ قُمْ^۱. سلام و درود خدا بر اهل قم. آنها به زعم اینکه حضرت نشنیده باشند، بلندتر گفتند: یابن رسول الله ما از شهر ری هستیم. حضرت سخن خود را تکرار فرمودند: سَلَامُ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ قُمْ. برای بار سوم عرضه داشتند: یابن رسول الله ما از شهر ری هستیم. حضرت مجدداً فرمودند: سَلَامُ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ قُمْ.

در حقیقت حضرت می خواستند مردم را به فرهنگ قم توجه دهند.

۸- امام ششم علیه السلام فرموده اند:

إِنَّ اللَّهَ حَرَمًا وَهُوَ مَكَّةُ، وَإِنَّ لِلرَّسُولِ حَرَمًا وَهُوَ الْمَدِينَةُ، وَإِنَّ لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ حَرَمًا وَهُوَ الْكُوفَةُ، وَإِنَّ لَنَا حَرَمًا وَهُوَ بَلَدُهُ قُمْ^۲ ...

۱. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۶.

۲. همان.

برای خدا حرمی است و آن مکه است، و برای رسول الله الأعظم صلی الله علیه و آله حرمی است و آن مدینه است، و برای امیرالمؤمنین علیه السلام حرمی است و آن کوفه است، و برای ما امامان حرمی است و آن شهر قم است ....

طبق این روایت، شهر قم حرم امامان برشمرده شده است و شهرهایی که مراقد منورشان در آنجا واقع است، حکم حرم بودن را ندارند. (شهرها نه مرقد منورشان) و از آنجا که حرم در نزد خداوند متعال و حضرات اهل بیت علیهم السلام احترام و قرب خاصی دارد، لازم است آداب آن رعایت گردد.

۹- رئیس مذهب امام صادق علیه السلام فرمودند:

أَهْلُ قُمْ أَنْصَارُنَا^۱.

مردم قم یاران ما هستند.

لذا با همه وجود، با قلم، بیان، فریاد و رفتارشان از مکتب اهل بیت علیهم السلام دفاع می کنند.

۲. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۴ - سفینه البحار، ج ۲، ص ۴۴۶.

۱۰- امام صادق علیه السلام فرمودند:

سَلَامُ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ قُمٍ لِأَنَّهُمُ الْفُقَهَاءُ الْفُهَمَاءُ ، هُمْ
اهل الرواية والدراية^۱ .

سلام خدا بر مردم قم . مردم قم فقیه و فهیم اند و با
روایات و درک آنها مأنوسند .

معیارهای مطرح شده در این روایت موجب می شود انسان مشمول
سلام خدا واقع شود .

زمانی بر قم گذشته که هزاران محدث داشته است . ابن بابویه ها ،
زکریا بن آدم ها ، علی بن ابراهیم ها ، شیخ صدوق و صدوقها ، آیت الله
بروجردی و بروجردی ها ، آیت الله گلپایگانی ، آیت الله اراکی ، امام امت
و ... همه از قم بوده اند . بزرگانی که ثقه بوده ، فقه و حدیث شیعی را
زنده نگاهداشته اند . زکریا بن آدم ، این شخصیت والا و برجسته ای که
از یاران سه امام معصوم بوده و در شأن او همین بس که امام رضا علیه السلام
فرموده اند : دیتان را از او بگیرید ، او امین ماست در دنیا و در عقبی^۲ .

۱۱- امام صادق علیه السلام فرمودند: اهل قم با قائم آل محمد علیه السلام قیام
می کنند و به یاری حضرتش می شتابند و خواهان حق ما هستند^۳ .

۱. همان .

۲. سفینه البحار، ج ۲، ص ۵۵۰ ماده ذکر - قاموس الرجال ، ج ۴، ص ۱۷۸ - معجم رجال الحديث ،
ج ۷، ص ۲۷۳

۳. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۶ .

۱۲- امام صادق علیه السلام فرمودند:

اللَّهُمَّ أعصِمهم من كل فتنة^۱ .

خداوندا اهل قم را از هر فتنه ای حفظ کن .

۱۳- امام صادق علیه السلام فرمودند:

ألا وإن قم الكوفة الصغيرة ، ألا إن للجنة ثمانية
أبواب ، ثلاثة منها إلي قم^۲ .

آگاه باشید که قم کوفه کوچک است، آگاه باشید که
برای بهشت هشت در است که سه درب آن به سمت
قم می باشد .

منظور از سه درب بهشت چیست؟

این گونه استنباط می شود این سه درب بهشتی که به سمت شهر
مقدس قم گشوده شده است ، کنایه از سه بهشت حقیقی می باشد که
عبارتند از :

۱- حرم مطهر شفیعه محشر حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها)

۲- مسجد مقدس جمکران

۳- حوزه مقدسه علمیه قم

۱. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۹ .

۲. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۲۸ - مجالس المؤمنین، ج ۱، ص ۸۳ .

۱۴- امام صادق علیه السلام فرمودند:

سَتَخْلَوُا كُوفَةً مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ يَأْزِرُ عَنْهَا الْعِلْمُ
كَمَا تَأْزِرُ الْحَيَّةُ فِي جُحْرِهَا ، ثُمَّ يَظْهَرُ الْعِلْمُ
بِلَدَّةٍ يُقَالُ لَهَا قُمْ ، وَ تَصِيرُ مَعْدِنًا لِلْعِلْمِ
وَالْفَضْلِ حَتَّى لَا يَبْقَى فِي الْأَرْضِ مُسْتَضْعَفٌ فِي
الدِّينِ حَتَّى الْمُخَدَّرَاتِ فِي الْحِجَالِ ...

به زودی کوفه از مؤمنان خالی می گردد ، و علم از آن
همچون ماری که در لانه اش جمع می شود ، جمع و
برچیده می گردد و سپس در شهری که آن را قم
می گویند ، آشکار می شود ، و آنجا مرکز علم و
فضیلت خواهد شد در آن وقت در سراسر زمین هیچ
کس حتی زنان پرده نشین باقی نمی ماند که از نظر
دینی ، ضعیف و مستضعف باشد .

۱۵- امام صادق علیه السلام فرمودند:

وَسَيَأْتِي زَمَانٌ تَكُونُ بِلَدَةُ قُمْ وَ أَهْلُهَا حُجَّةً عَلَى
الْخَلَائِقِ^۲ .

۱. بحار الانوار ، ج ۶۰ ، ص ۲۱۳ .
۲. همان .

به زودی زمانی فرا می رسد که شهر قم و اهل آن ،
حجت سایر مردم خواهند شد .

۱۶- امام صادق علیه السلام فرمودند:

قُمْ بَلَدُنَا وَ بَلَدُ شِيعَتِنَا^۱ .

شهر قم شهر ما و شهر شیعیان ماست .

این شهر ، مقدس و پاک می باشد زیرا مردم قم ولایت و دوستی اهل
بیت علیهم السلام را پذیرفتند .

۱۷- امام صادق علیه السلام فرمودند:

ثُرْبَةٌ قُمْ مُقَدَّسَةٌ وَ أَهْلُهَا مِنَّا وَ نَحْنُ مِنْهُمْ^۲ ... .

سرزمین قم، مقدس است و مردم آن از ما هستند و ما
از آنها ایم ... .

۱۸- امام صادق علیه السلام فرمودند: اهل قم در قبر خود محاسبه می شوند

و هنگام حشر از قبر به بهشت رهسپار می گردند . اهل قم آمرزیده
شده اند^۳ .

۱. تفسیر قمی ، مقدمه ج ۱ ، ص ۹ .

۲. بحار الانوار ، ج ۶۰ ، ص ۲۱۸ .

۳. سفینه البحار ، ماده قم .

۱۹ - امام صادق علیه السلام فرمودند: خداوند قم را برای سایر شهرها و اهل قم را برای اهل تمام مردم شرق و غرب حجت می آورد. قم و اهل آن، در دین خود ضعیف نیستند، بلکه خداوند به آنها توفیق داده و آنها را تأیید کرده است.^۱

۲۰ - امام کاظم باب الحوائج الى الله علیه السلام فرمودند:

قُمْ عَشْرُ آلِ مُحَمَّدٍ وِ مَأْوَى شِيعَتِهِمْ^۲.

قم پناهگاه و لانه زیبا و مأمن شیعیان و مأمن فرزندان و خاندان حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله است.

به راستی آیا این خبر، خبری غیبی در حکم اعجاز و پیشگوئی از لسان شریف امام معصوم نمی باشد؟ آیا این خبر محقق نشده است؟ ما امروزه شاهد هستیم که قم در این جایگاه و به عنوان پناهگاه اهل بیت علیهم السلام و محبان آنها واقع شده و علوم اهل بیت و آل محمد علیهم السلام، فقه و معارف شیعه، اخلاق آل علی علیهم السلام که سرمنشأ همه خوبی ها است در قم جای گرفته است.

۱. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۳.

۲. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۴.

در کلام امام معصوم چه زیبا از تعبیر لانه (عُش) استفاده شده است. زیرا وقتی پرنده ای لانه می سازد، پرندگان دیگر جرأت هجوم و تعدی به آن لانه را ندارند و از گزند جانوران و تهاجم بیگانگان در امان است. از قم نیز تعبیر به عُش شده، یعنی این قم، پایگاه بس بلند و عظیمی است که از امامت و ولایت حضرات اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام با همه وجود دفاع می کند.

۲۱ - امام الرئوف امام رضا علیه السلام فرمودند:

لِلجَنَّةِ ثَمَانِيَةِ أَبْوَابٍ، ثَلَاثَةٌ مِنْهَا لِأَهْلِ قُمْ، فَطُوبَى لَهُمْ
ثُمَّ طُوبَى لَهُمْ^۱.

برای بهشت هشت در است که سه درب آن به برای اهل قم است، خوشا به سعادتشان، باز خوشا به سعادتشان.

۲۲ - امام رضا علیه السلام در دیدار جمعی از مردم قم که در خراسان به زیارت ایشان مشرف شده بودند، با آنها گرم گرفته و فرمودند:

مَرْحَباً بِكُمْ وَ أَهْلًا، فَأَنْتُمْ شِيعَتُنَا حَقًّا^۲.

خوش آمدید، آفرین بر شما. شما شیعیان بحق ما هستید.

۱. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۲۸.

۲. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۳ - سفینه البحار، ج ۴، ص ۴۴۷ - عیون اخبار الرضا علیه السلام.

۲۳- امام علی بن موسی الرضا علیه السلام فرمودند:

هَم خِيارِ شِيعَتِنَا مِنْ سائِرِ الْبِلادِ خَمَرُ اللَّهِ تَعَالٰی
وَلَا يَتَنَا فِي طِينَتِهِمْ^۱.

ایشان بهترین شیعیان ما نسبت به سایر بلاد هستند.

۲۴- امام هادی علیه السلام فرمودند: قم قسمتی از بیت المقدس است^۲.

۲۵- امام زمان علیه السلام فرمودند:

فَيَجْعَلُ اللَّهُ قُمْ وَأَهْلَهُ قَائِمِينَ مَقَامَ الْحُجَّةِ^۳.

قم و اهلش دو نائب و حجت امام زمان علیه السلام بر خلق الله هستند.

و در روایت مشابه دیگری آمده است که فرمودند:

فَإِنَّكُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَأَنَا حُجَّتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ^۴.

اهل قم حجتند بر همه عالم (در آخر الزمان) و من حجتم بر ایشان.

۱. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۶.

۲. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۳ - سفینه البحار، ماده قم.

۳. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۳.

۴. همان

۲۶- از امامان معصوم علیهم السلام روایت شده که فرمودند:

لَوْلَا الْقُمِيُّونَ لَضَاعَ الدِّينُ^۱.

اگر اهل قم نبودند، دین نابود می شد.

پاسخ به یک شبهه

ممکن است برخی این شبهه را مطرح کنند که آیا همه این روایات از نظر سند قوی و مورد وثوق و اعتمادند؟ آیا این روایات در منابع معتبر و قابل اعتماد آمده اند؟ یا احیاناً این روایات ضعیف هستند؟

برای پاسخ به این شبهه لازم است نکته زیر را مورد توجه قرار دهیم:

نکته اول: اگر روایتی از آینده خبر داده و خبری غیبی را مطرح کند (اگر چه از نظر سند ضعیف باشد) و آن گاه آن خبر رخ دهد، آیا باز نیز باید به دنبال سند بگردیم؟ آیا نیازی به تشکیک و بررسی است، حال آنکه واقع شده است. آیا این وقوع نمی تواند تأییدی بر آن جز باشد؟

به عنوان مثال روایت

"از قم علم، فضل و دانش به سرتاسر جهان منتشر می شود"

را در نظر بگیرید.

۱. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۷، عوالم العلوم، ج ۲۱، ص ۳۵۰.

این روایات در کتابهایی که سالها پیشتر از آنکه علم در قم قرار گرفته و مرکز علم شده و از آنجا به سرتاسر عالم منتشر شود آمده است. ما امروزه شاهد این هستیم که معارف و علوم بعد از صدها سال که از نقل این حدیث و روایات می گذرد منتشر به عالم شده است.

خبر در زمانی مطرح شده که در آن زمان علم و فضل از قم به سراسر عالم منتشر نشده بود.

آیا این روایت فریاد نمی زند که من روایتی هستم صحیح و قطعاً از لسان شریف امام معصوم صادر شده ام که سالها پیش خبری غیبی را داده ام؟ قیاساتها معها.

نکته دوم: ما وقتی این مجموعه روایات را با وضعیت کنونی تطبیق می دهیم، می بینیم این روایات صدق بر قم و مردم قم می کند، زیرا قم به راستی مأوی الفاطمیون است. قم برای بیش از ۴۰۰ امام زاده واجب التکریم به عنوان مأوی و پناهگاه واقع شده است. آیا جز این است که امروزه نیز بیشترین محافل و مجالس در بیشترین ایام و مناسبتهای سال در قم برگزار می گردد. آیا جز این است که قم در کارنامه خود افتخار میزبانی و پناه اهل بیت علیهم السلام را دارا بوده و حال آنکه ذره ای تاریخی غیر شیعی در سابقه خود ندارد.

مبلغین، فاطمیون، علویون و مهدویون از قم برای زنده کردن ایام و مناسبات، به سرتاسر ایران و جهان حرکت و هجرت می کنند.

علت این همه تمجید از قم چیست؟

به راستی علت این همه تمجید از قم چیست؟ حال آنکه می دانیم سخنان اهل بیت علیهم السلام و تمجیدشان قطعاً بی دلیل نبوده و دارای حکمتهای بسیاری است. در اینجا به طور اختصار و ایجاز به پاره ای از آنها اشاره میکنیم:

* ولایت پذیری

همان گونه که در روایات به آن اشاره شد، مردم قم ولایت پذیرند. (اهلها منا ونحن منهم، مأوی الفاطمیین، اهل قم انصارنا).

مردم قم در پذیرش ولایت گوی سبقت را از همه ربوده اند. شما ببینید زمانی که مردم ایران به واسطه تبلیغات مسموم سنی مذهب بودند (به طور مثال مردم اصفهان علاوه بر سنی بودن ناصبی نیز بوده اند - به خلاف امروز که همه از عاشقان حضرات اهل بیت علیهم السلام می باشند.) مردم قم هیچ گاه زیر بار سقیفه ننگین بنی ساعده و بنی امیه و بنی عباس نرفته اند، و همواره با حاکمان و والیان آنها در جنگ و نزاع بوده و در این راه مرارتهای فراوانی به خود دیده و تحمل کرده اند.

* حرکت در مسیر و بر محور ولایت

قمیون همواره بر محور ولایت حرکت می کنند و لذاست که در قم جز شیعه دوازده امامی گروههای دگر نداریم، زیرا نمی توانند در قم موجودیت پیدا کنند. (هم خیار شیعتنا و ...)

* عبادت

مردم قم در عبادت بر جسته اند و عبادت را زیبا انجام می دهند. (هُم أَهْلُ رُكُوعٍ وَ سُجُودٍ وَ قِيَامٍ وَ قُعُودٍ) شما وقتی وارد حرم بی بی دو عالم که بشوید، با اندک توجهی مشاهده می کنید که اکثریت جمعیت، از آن مردم قم است. (به خلاف مشاهد مشرفه دیگر نظیر مشهد مقدس). یکی از راههای تشخیص این مطلب توجه به حضور مردم در نماز جمعه ها و نمازهای جماعت و شب زنده داری های مردم در حرم می باشد. (اولاً) مثلاً تعداد کمتری نماز را به طور شکسته می خوانند و این نشان دهنده حضور مستمر و پرشور مردم قم در نمازهای جماعت است.

* مرکز علم و نشر آن

قم و اهل آن مرکز نشر معارف و فضائل است. (مَعْدِنًا لِلْعِلْمِ وَالْفَضْلِ). تاریخ قم نشان داده این شهر در قیامهای نور و قیامهای حق علیه باطل که بر پایه اعتقادات حقه شیعه می باشد، همیشه حرف اول را

می زند و به تعبیر زیبای این روایت، امروزه مرکز نشر علوم و معارف اهل بیت علیهم السلام قم می باشد.

در برخی از روایات نیز آمده است که وقتی امام عصر علیه السلام ظهور نمایند، در خیابانها و کوچه های شهرکوفه چادر می زنند و مردم ایران و قم به مردم آن قرآن می آموزند. در اینجا دو نکته زیبا نهفته است.

نکته اول: شاید این مطلب عجیب به نظر برسد که چطور می شود مردم فارسی زبان به مردم عرب زبان قرآن بیاموزند؟ ولی قابل ذکر است که امروزه به قدری مردم ایران و مردم قم در یادگیری قرآن پیشتاز می باشند که گوی سبقت را از اعراب ربوده اند. کسانی که به عتبات عالیات مشرف شده اند، این منظره را به چشم خود دیده اند که وقتی آنها قرآن می خوانند، اولاً با صدای نا مطلوب و ثانیاً بدون رعایت نکات تجویدی و حتی به صورت غلط می خوانند.

نکته دوم: نکته دیگری که از این روایت و روایت (يَقُومُ الْقَائِمُ بِأَمْرِ جَدِيدٍ وَ كِتَابٍ جَدِيدٍ وَ قَضَاءٍ جَدِيدٍ)^۱ استفاده می شود، این است که در عصر ظهور به قدری دین زیر و رو شده و بدعتها در جهان غیر شیعه گذاشته شده، مردم از قرآن و مفاهیم و معارف آن دور شده و صرفاً به روخوانی بدون روح می پردازند.

در اینجا منظور از کتاب جدید نه این است که حضرت کتابی سیواى قرآن می آورند، بلکه منظور این است که این قرآن فراموش شده و جدا شده از اهل بیت علیهم السلام را در کنار هم و بر طبق شأن نزول واقعی آنها (کَمَا أُنْزِلَ) به مردم عرضه می دارند و در این راه از مردم قم استفاده می کنند.

* دفاع از حضرت بقیه الله الاعظم علیه السلام

قم و اهلش در قیام و دفاع از حضرت مهدی ارواحنا لتراب مقدمه الفداء و یاران شریفش کوشا بوده و خواهند بود. (والله هُمْ اهلُ قُم) در بعضی احادیث و روایات وارد شده که وقتی حضرت بقیه الله تشریف بیاورند، مردم قم برای نصرت و یاری حضرتش قیام خواهند کرد و لذا مصادیق «وَنُصِرْتِی لَکُمْ مُعَدَّةً وَقَلْبِی لَکُمْ مُسَلِّمٌ وَ رَأِی لَکُمْ تَبَعٌ» در قم فراوان یافت می شود.

* وجود مقدس حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها)

یکی از افتخارات قم میزبانی از بی بی دوعالم و بهره مندی از عنایات و برکات و هدایتگری آن بانوی بهشتی می باشد که از مهم ترین امتیازات این شهر به شمار می آید.

* پناهگاه شیعه در عصر غیبت

مسجد مقدس جمکران یک امتیاز بس عظیم و بزرگی است که حضرت بقیه الله الاعظم علیه السلام نصیب شهر قم نموده اند. این مکان شریف، مسجد مقدس سهله را یاد آور می شود. حال آنکه تفاوتی در اینجا وجود دارد.

مسجد مقدس سهله قبل از حضرت ساخته شده است در حالی که مسجد مقدس جمکران مسجدی است که حضرت آن را برگزیده و دستور مستقیم ساخت آن را صادر فرموده اند، تا پایگاهی برای امامت و ولایت و مهدویت باشد و شیعه و غیر شیعه برای عرض ارادت و حل مشکلاتش بدانجا رجوع کند. آمارها نیز نشان می دهد که سالانه میلیونها انسان عاشق به این مکان مقدس مراجعه می کنند.

* زمین قم

از آنجا که زمین قم ولایت اهل بیت علیهم السلام را پذیرفته دارای ارزش است و به خاطر این فضیلتش مُنَوَّر و مُهَذَّب است.

و...

به راستی وقتی انسان عظمت روایات قم و جایگاه بلند بی بی دو عالم حضرت کریمه اهل بیت علیها السلام و مسجد مقدس جمکران و همچنین سابقه درخشان بزرگان قم نظیر زکریا بن آدمها و ابن بابویه ها و

علی بن ابراهیم قمی ها و... را می نگرد عشق به قم می ورزد و دوست دارد مقیم آن شود .
 باشد که - ان شاء الله - قدر دان قم بوده و به آن عشق بورزیم و بیش از پیش به اسرار آن توجه کنیم تا از فقه ، فهم ، عبادت و از نور و زیباییهای قم هر چه افزونتر بهره ببریم .

شهر ها انگشتزند و قم نگین

قم هماره حجت روی زمین

تربت قم، قبله عشق و وفاست

شهر علم و شهر ایمان و صفاست

شهر خون، شهر شرف، شهر جهاد

شهر فقه و حوزه ، علم و اجتهاد

فصل دوم:

تاریخ زندگانی

حضرت معصومه (سلام الله علیها)

مختصری از تاریخ زندگانی حضرت معصومه (سلام الله علیها)

برای حضرت باب الحوائج الی الله — موسی بن جعفر علیه السلام ۳۷ فرزند (۱۹ دختر و ۱۸ پسر) بلا فصل ذکر شده است^۱.

تحقق اراده الهی (کوثر)

در آغاز سخن، ممکن است این سؤال پیش آید که علت این اولاد کثیر چه بوده است؟

در اینجا نکته ظریفی وجود دارد، و آن این است که گاهی انسان افعال و اعمال بزرگان را قیاس به نفس کرده و با بی انصافی حرکات و سکنتات ایشان را بر محور نفسانیات و طبیعت خود مقایسه می کند.

۱. بحار الانوار، ج ۴۸، ص ۲۸۳ الی ۲۸۵ - منتهی الآمال در ذکر اولاد امام موسی ابن جعفر علیه السلام.

لذاست که برای برخی این سؤال مطرح می شود که چرا حضرات اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام خصوصاً امام موسی ابن جعفر علیه السلام ازدواجهای متعدد داشته و به تبع آن دارای فرزندان بسیاری بوده اند؟

در جواب باید گفت: وقتی به کلام الله و روایات مراجعه می کنیم، به یک اراده زیبای الهی برمی خوریم و آن اراده این است: خداوند قادر متعال اراده فرموده اند که نسل حضرت رسول الله الاعظم صلی الله علیه و آله فراوان و عالمگیر گردد.

آنجا که می فرماید: **إِنَّا أُعْطِينَاكَ الْكَوْثَرَ** سخن از اراده ای است خدائی. یعنی با آنکه حضرت زهراى اطهر (سَلَامُ اللهِ عَلَيْهَا) یک نفر هستند و لیکن اراده قادر متعال بر این است که از بی بی دو عالم میلیونها سید و اولاد پا به عرصه هستی آورد.

در سوره مبارکه بقره آمده:

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سَنَابِلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ^۱.

مثل آنان که اموالشان را در راه خدا انفاق می کنند بمانند دانه ای است که از آن هفت خوشه برآید و در هر خوشه صد دانه باشد و خداوند از این مقدار نیز،

برای هر که بخواهد بیفزاید. و خداوند افزاینده و داناست.

اگر خداوند متعال اراده فرماید از یک دانه گندم، هفتصد و بیشتر گندم به وجود می آید.

امام صادق علیه السلام در تفسیر این آیه می فرماید:

الْحَبَّةُ فَاطِمَةُ (سَلَامُ اللهِ عَلَيْهَا) وَالسَّبْعُ سَنَابِلُ سَبْعَةِ مِنْ وَلَدِهَا، سَاعِيَهُمْ غَائِبُهُمْ^۱.

حبه حضرت زهراى اطهر (سَلَامُ اللهِ عَلَيْهَا) و هفت سنبل امامان معصوم علیهم السلام هستند^۲.

این آیه اراده الهی را نیز بیان می کند که این اراده حق این گونه بود که خداوند می خواست از حضرت زهراى اطهر (سَلَامُ اللهِ عَلَيْهَا) میلیونها سید بیافریند.

از مصادیق عینی و بارز این معجزه و اراده الهی مسئله ای است که در رساله های عملیه مراجع عظام تقلید نیز بدان اشاره شده است، تکویناً خلقت جسمانی زنان سیده با دگران تفاوت دارد. زیرا زنان سیده تا سن

۱. تفسیر نورالثقلین، ج ۱، ص ۲۸۲ - تفسیر العیاشی، ج ۱، ذیل آیه ۲۶۱ بقره.

۲. در این روایت از امام ششم تا امام دوازدهم تعبیر به سبع سنابل شده است، زیرا اسلام حقیقی (تشیع) از عصر امام صادق علیه السلام مجال رشد را پیدا کرد.

۶۰ سالگی بچه دار می شوند و حال آنکه غیر سادات در سن ۵۰ سالگی یائسه می شوند.

اراده خدا کاملاً در این باره مشهود است. زیرا این نسل مبارک و کوثر، سرچشمه بقای مکتب و ارزشهای والای فرهنگی و اخلاقی اند. لذا به عنوان الگو و سمبل نبرد با دشمنان باید ماندگار و فراوان باشند. واضح و مسلم است که حضرات معصومین اراده الله را می دانند و بر محور و مبنای آن حرکت می کنند.

الْعَامِلُونَ بِإِرَادَتِهِ^۱

شما اهل بیت علیهم السلام عمل کننده به اراده پروردگار می باشید.

لذا امام موسی بن جعفر علیه السلام می دانند روزی فرا خواهد رسید که فرزندانسان سرتاسر ایران و عالم را خواهند گرفت و در جای جای روستاها و بخشها و شهرهای ایران و جهان، پیرامون قبور امام زادگان از نسل ایشان و یا سادات در حال حیات از ذریه ایشان، پایگاههای فرهنگی قدرتمندی برای شیعه شکل خواهد گرفت.

ما امروزه این مسأله را به عینه مشاهده می کنیم که مراقب این بزرگواران، به مراکز و پناهگاههای فرهنگی جامعه تبدیل شده و ما را بهره مند از فیوضات الهی نموده اند.

فرزندان آن بزرگواران و سادات بزرگوار نیز در جای جای دنیا منشأ خیر می باشند. انقلاب اسلامی ایران که دنیا را متحیر و انگشت بدهان نموده، مقاومت شیعیان لبنان، مبارزات و آزادی خواهی های شیعیان در جهان از مصادیق این مسأله می باشد. شما ببینید امام خمینی علیه السلام از کدام سلسله و از فرزندان کیست؟

اگر حضرت امام موسی بن جعفر علیه السلام آن فرزندان متعدد را نمی داشتند، ما امروزه امام امت و امام امت ها و ... را نداشتیم و از وجود سادات برجسته و ممتاز و بزرگوار و سرنوشت ساز محروم بودیم.

پس ازدواجهای متعدد تحقق پیدا می کند و ثمره پاک آن حضرت شمس الشمووس علیه السلام و شفیعه روز جزا (سلام الله علیها) و امام زادگان واجب التعظیم و التکریم شده و بدین وسیله به یمن وجود این بزرگان و پاکان نقشه جامع علمی، فرهنگی، دینی و ارزشهای مهم اخلاقی و الهی در جهان رقم می خورد.

تمامی اعمال امامان معصوم علیهم السلام دقیق و ظریف و حساب شده است که ذره ای اشکال و ایراد نمی تواند در آن راه پیدا کند.

به راستی که هر آنچه به دست آنها انجام گردد ، همان ، حق و ثواب است .

... وَفَعَلْكُمْ الْخَيْرَ^۱ ...

... کار شما خیر و خوبی است ...

کار نیکان را قیاس از خود مگیر

گرچه باشد در نوشتن شیر شیر

آن یکی شیری است اندر بادیه (ظرف)

وآن دگر شیری است اندر بادیه (جنک)

آن یکی شیری است کادم می خورد

وآن دگر شیری است کادم می خورد (می دزد)

فاطمه کبری (سَلَامُ اللّٰهُ عَلَیْهَا)

عالم بزرگ شیخ مفید^۱ برای امام هفتم شیعیان سی و هفت فرزند نام می برند که از همسران متعدد آن حضرت بوده اند^۲ .

ابن جوزی مورخ بزرگ اهل سنت در قرن هفتم هجری ، وقتی به اسامی دختران بزرگوار امام کاظم^{علیه السلام} می رسد ، از ۴ دختر با نام فاطمه یاد می کند که عبارتند از :

۱. فاطمه کبری

۲. فاطمه وسطی

۳. فاطمه صغری

۴. فاطمه آخری^۳

از قرائن و شواهد و از عظمت حضرت معصومه (سَلَامُ اللّٰهُ عَلَیْهَا) چنین استفاده می شود که او همان فاطمه کبری می باشند .

فاطمه صغری مشهور به بی بی هیبت نیز در مدخل جنوبی شهر باکو در جمهوری آذربایجان مدفون می باشند^۱.

به تصریح علمای رجال همچون شو شتری صاحب قاموس الرجال^۲ و مرحوم خاتم المحدثین حاج شیخ عباس قمی^۳ و ... در میان دختران حضرت موسی بن جعفر علیه السلام، برترین شخصیت حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) می باشند.

نگارنده اذعان دارد مطلب بالاتر از اینهاست و اعتقاد ما بر این است بی بی دو عالم، حتی در میان همه فرزندان امام موسی بن جعفر علیه السلام، پس از امام رضا علیه السلام برترین شخصیت می باشند و احدی در فضیلت همسنگ ایشان نیست.

حال آنکه همه فرزندان بلا فصل امام کاظم علیه السلام، بزرگوار، ممتاز و برجسته اند و در بین ایشان، بزرگوارانی چون حضرت احمد بن موسی علیه السلام (شاهچراغ) و حضرت بی بی سکینه (سلام الله علیها)، بی بی معصومه (سلام الله علیها) کهک و بی بی هیبت (سلام الله علیها) نیز هستند که دارای کمالات و فضائل والائی می باشند. ولکن هیچ یک در جلالت و عظمت قابل مقایسه با بی بی نبوده و نمی توانند با خاتون دو سرا برابری کنند.

۱. تحفه العالم تألیف سید جعفر آل بحر العلوم، ج ۲، ص ۳۷.

۲. تواریخ النبی والآل، ص ۱۴۹.

۳. منتهی الآمال، فصل ششم، ذکر احوال فرزندان امام کاظم علیه السلام.

علاوه بر آن، ما تسلیم کلمات و فرامین حضرات معصومین علیهم السلام می باشیم که در شأن حضرت معصومه (سلام الله علیها) روایات زیبا و والائی از لسان شریفشان صادر گشته است.

در فضیلت و جلالت این بانوی بزرگوار همین بس که امام صادق علیه السلام چندین مرتبه قبل و بعد از ولادت فرزندشان موسی بن جعفر و تقریباً پنجاه سال قبل از تولد بی بی ولادتشان را خبر داده و فرموده اند:

تُقَبَّضُ فِيهَا امْرَأَةٌ هِيَ مِنْ وَلَدِي وَاسْمُهَا فَاطِمَةُ بِنْتُ مُوسَى، تُدْخِلُ (أَوْ تُدْخَلُ) بِشَفَاعَتِهَا شِيعَتِي (أَوْ شِيعَتُنَا) الْجَنَّةَ بِأَجْمَعِهِمْ^۱.

خداوند از فرزندم موسی دختری به من عنایت می فرماید که در سرزمین قم به خاک سپرده می شود، که با شفاعت او همه شیعیان ما وارد بهشت می شوند.

۱. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۶ - مجالس المؤمنین، ج ۱، ص ۸۳ - منهاج الدعوى، ص ۴۴۱.

مادر با فضیلت

مادر با فضیلت ایشان حضرت نجمه خاتون (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) ، همان مادر بزرگوار امام رضا (عَلِیْهِ السَّلَام) هستند که پس از تولد امام الرئوف علی بن موسی الرضا (عَلِیْهِ السَّلَام) به او ظاهره^۱ گفته اند .

ایشان در مشربه اُمّ ابراهیم شوارع العالی در کنار نخلستان مدینه مدفون می باشند ، که مرقدشان با دری بسته و حصارهایی بلند ، دل شیفتگان خاندان اهل بیت (عَلِیْهِمُ السَّلَام) را به درد آورده و می آزارد .

خداوند مَنان حضرت معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) را با فاصله ۲۵ سال پس از امام رضا (عَلِیْهِ السَّلَام) به نجمه خاتون (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) عنایت فرموده است .

جالب اینجاست که از بین فرزندان امام کاظم (عَلِیْهِ السَّلَام) تنها حضرت معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) با امام رضا (عَلِیْهِ السَّلَام) از طریق مادر مشترک بوده و خواهر و برادر پدری و مادری می باشند^۲. حال آنکه با خواهران و برادران دگر فقط از طریق پدر اشتراک دارند .

این خود نیز می تواند حامل پیامی باشد . که این دو بزرگوار از یک صلب و از یک رحم می باشند .

تولد و دوران کودکی

۱. مناقب آل ابی طالب (ع) ، ج ۴ ، ص ۳۶۷ .

۲. دلائل الامامه اثر طبری شیعی ، ص ۱۴۹ .

در اول ذی القعدة سال ۱۷۳ ه.ق ، یعنی ۲۵ سال بعد از ولادت امام رضا (عَلِیْهِ السَّلَام) ، در مدینه منوره ستاره ای در بیت امامت و ولایت مولی امام کاظم (عَلِیْهِ السَّلَام) طلوع کرد که سالها قبل مژده ولادتش داده شده بود^۱ .

بیش از ۶ سال از عمر شریف حضرت فاطمه معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) نگذشته بود که پدر بزرگوارش را در مقابل چشمان اشک بارش برای چندمین بار و البته آخرین بار روانه زندان سلسله عباسی در بغداد کردند. این آخرین دیدار بی بی با پدر بزرگوارشان بود. حضرت ۱۰ ساله بودند که خبر شهادت پدرشان را پس از تحمل سالهای زیاد در زندانهای بغداد آوردند .

ایشان در پرتو تربیت پدر بزرگوارشان و سپس به سفارش پدر تحت سرپرستی و تربیت برادرشان به درجه ای از فضل و کمال رسیدند که در همان کودکی پاسخگوی سؤالات شیعیان بوده و مورد تحسین پدر قرار می گیرند .

دانشمند محقق صالح بن عرندس^۲ آورده است: جمعی از شیعیان، برای دیدار و طرح پرسشهایی از محضر امام هفتم (عَلِیْهِ السَّلَام) وارد مدینه می شوند ، اما حضرت خارج از مدینه تشریف داشتند . از آنجا که نمی توانستند

۱. مستدرک السفینه اثر مرحوم نمازی شاهرودی ، ج ۸ ، ص ۲۵۷ .

۲. دانشمند بزرگ شیعه. علامه امینی در کتاب گرانسنگ الغدیر از این دانشمند بزرگ به نیکی یاد کرده و او را می ستاید .

منتظر بازگشت امام شوند ، پرسشهای خود را نوشته و به بیت امام تحویل دادند تا امام پس از مراجعت پاسخ آنها را بدهند .

هنگام خداحافظی حضرت معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) ، پاسخها را نوشته و آماده کرده و به آنها تحویل دادند . آنها با شادمانی پاسخها را گرفته و رهسپار دیار خود شدند . در بین راه حضرت موسی ابن جعفر (عَلِیْهِ السَّلَام) را زیارت کرده و ماجرا را به عرض آن حضرت رساندند .

امام نوشته ها را طلبیدند و پس از مطالعه ، پاسخهای بی بی را تأیید نموده و سه مرتبه مدال : **فِداها أَبوها**^۱ را به بی بی ارزانی داشتند، یعنی پدرش به فدایش که نهایت محبت و ارادت را با این جملات می رساند .

پس از پدر ، آنچه مایه تسکین آلام کریمه اهل بیت (عَلِیْهِمُ السَّلَام) می توانست باشد ، وجود شریف برادر بزرگوارشان امام رضا (عَلِیْهِ السَّلَام) بود .

ایشان در دوران هجده ساله ای که در پرتو امامت و ولایت امام علی بن موسی الرضا (عَلِیْهِ السَّلَام) زیستند ، ضمن بهره مندی از تربیت و درسهای امامت ، در دفاع از حریم اهل بیت (عَلِیْهِمُ السَّلَام) و پاسداری از اصل امامت بیشتاز

۱. این جریان در کتاب شریف کشف اللثالی اثر دانشمند محقق صالح ابن عرندس آمده است. مرحوم آیت الله سیداحمد مستنبط (صاحب کتاب شریف القطره) ، نسخه خطی این کتاب را در کتابخانه شوشتری های نجف ، و همچنین حضرت آیت الله علامه میرجهانی (عَلِیْهِ السَّلَام) این کتاب را در کتابخانه شخصی آیت الله سماتی (صاحب کتاب ابصارالعین فی انصارالحسین (عَلِیْهِمُ السَّلَام)) در نجف اشرف دیده است .

و مقدم بودند . و لذا در این مدرسه عشق به مقام و منزلتی رسیدند که امام رضا (عَلِیْهِ السَّلَام) لقب معصومه را به وی عنایت فرموده و در زیارتی مأثور عبارت **فَإِنْ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ شَأْنًا مِنَ الشَّأْنِ**^۱ را صادر فرمودند .

فراق برادر

اما افسوس که دست پلید کفر و ریا و عناد با اهل بیت (عَلِیْهِمُ السَّلَام) این بار از آستین مأمون بیرون آمد و بین این دو ماه و خورشید آسمان عصمت تا پایان عمر جدایی انداخت .

در سال ۲۰۰ هـ ق مأمون با نیرنگ و اجبار و تزویر - در ظاهری محترمانه - تصمیم گرفت امام را از مدینه به خراسان کوچ دهد ، تا به زعم خود ایشان را تحت نظر داشته و از شیعیان شان دور نگهدارد .

حضرت ، در لحظه وداع ، خانواده ، فرزندان ، خواهران ، برادران و برادر زادگان خود را جمع کرده و از آنها خواستند در حضور ایشان به مرثیه سرائی و عزاداری بپردازند .

السَّلَامُ عَلَى مَنْ أَمَرَ أَوْلَادَهُ وَ عِيَالَهُ بِالنِّيَاحَةِ عَلَيْهِ قَبْلَ
وُصُولِ الْقَتْلِ إِلَيْهِ^۱ . سلام بر آن امامی
که خانواده و اهل خود را امر به عزاداری برای خویش
کرد پیش از آنکه زمان شهادتشان رسیده باشد .

ولوله ای در بیت امام موسی ابن جعفر علیه السلام به پا شد و در این بین
آنکه از همه بی تاب تر و پریشان تر بود خواهر تنی امام هشتم ،
حضرت معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) بود .

لحظه وداع امام با خانواده اش ، بی شباهت با لحظه وداع امام
حسین علیه السلام و حضرت زینب (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) در کربلا نبود و روز عاشورا را
تداعی می کرد .

کاروان به راه افتاد و آه جانسوز فراق امام رضا علیه السلام را نصیب قلب
نازنین حضرت معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) کرد .

ایران مزین به قدوم شفیعه محشر

حضرت فاطمه معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) پس از حدود یک سال تحمل فراق
امام ، برادران و برادر زادگان را جمع کرده و فرمودند : من عازم به
محضر مبارک برادرم خواهم بود ، پس هرکه آماده است ، با من حرکت
کند . پس کاروان به طرف ایران حرکت کرد تا وعده الهی تحقق یابد .

۱. بحار الانوار چاپ بیروت، ج ۹۹، ص ۵۳ .

حضرت فاطمه معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) در کجاوه ای محجّب ، به همراه
موکبی متشکل از حدود ۴۰۰ نفر از نزدیکان و غلامان و کنیزان راهی
ایران شدند .

در این سفر پنج تن از برادران بی بی به نامهای فضل ، جعفر ، هادی
، قاسم ، زید و تعدادی از برادرزادگان ، حضرت را همراهی می کردند .

هنگامی که موکب حضرت معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) و همراهانشان به ساوه
رسید، اهالی ساوه که در آن زمان به واسطه تبلیغات دستگاه حاکم جور ،
از دشمنان اهل بیت علیهم السلام بودند - برخلاف امروز که از عاشقان و
دلباختگان ولایتند- به آنان حمله ور شدند و نبرد سختی بین آنان در
گرفت .

در این حمله ناجوانمردانه تمامی برادران و برادرزادگان حضرت
معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) به شهادت رسیدند . در برخی منابع نیز آمده است که
توسط زنی به حضرت سمی نیز خورانده شد^۱ .

به عقیده برخی از مورخان ، امام زادگانی چون سید اسحاق ، سید
ابوالرضا ، سید علی اصغر در ساوه و هارون بن امام کاظم علیه السلام در اطراف
ساوه ، جزو همراهان بی بی بوده اند که به دستور مأمون به شهادت
رسیده اند^۲ .

۱. قیام سادات علوی اثر علی اکبر تشید، ص ۱۶۱- الحیاه السیاسیه للامام الرضا علیه السلام ص ۴۲۸ .

۲. همان ، ص ۱۶۶ .

هنگامی که حضرت معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) جسدهای غرق به خون و پیکرهای قطعه قطعه شده ۲۳ تن از عزیزان خود را نقش بر زمین دیدند ، به شدت متأثر و محزون شده و در اثر این مصائب جانکاه ، سخت بیمار شدند^۱.

تشریف فرمائی به قم

مردم قم که از ابتدا این افتخار را داشته اند که اسلام را آمیخته و عجین با ولایت امیرالمؤمنین علی (ع) و اولاد طاهرینش پذیرفته و هرگز خضوع در برابر مکتب خلفا را به کارنامه خود راه نداده بودند ، هنگامی که از این فاجعه جانسوز مطلع شدند ، در هیأتی بلند پایه که در رأس آنها بزرگ قمیین موسی بن خزرج قرار داشت ، خود را به ساوه رساندند و حضرت را با احترام و ادبی ولائی به شهر قم آوردند .

کجاوه سراسر عفاف حضرت فاطمه معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) در روز ۲۳ ربیع الاول سال ۲۰۱ هـ. ق در میان استقبال پرشور مردم قم که از بامها گل نثار بی بی می کردند و در حالی که موسی بن خزرج قمی ، خود شخصاً مهار ناچه حضرت را به دوش می کشید و بزرگان قم پیاده ،

گرداگرد کجاوه در حرکت بودند وارد قم شد و ناچه در محل میدان میر (خیابان عمار یاسر) زانو به زمین زد ، و افتخار میزبانی آل الله را برای همیشه تاریخ ، نصیب قمیون کرد .

حضرت معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) به مدت ۱۷ روز ، در خانه موسی بن خزرج^۱ ، رنجور و بیمار به عبادت پرداخت ، تا اینکه سرانجام در دهم ربیع الثانی سال ۲۰۱ هـ. ق و پیش از آنکه دیدگانش به جمال دل آرای برادر منور گردد ، با غم و اندوه فراوان ، چشم از این هستی فرو بسته و به دیدار اجداد طاهرینش شتافت^۲.

خاکسپاری پیکر مطهره فاطمه معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا)

زمینی که هم اکنون مرقد مطهر بی بی در آن واقع است ، بابلان نام داشته و از زمین های موسی بن خزرج بوده است . وی که مهماندار حضرت بود ، این زمین را برای مرقد مطهر آن حضرت اختصاص داد .

پیکر مطهر بی بی فاطمه معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) پس از غسل و کفن ، با احترامی خاص تا محل قبر شریف تشییع شد . در این هنگام ، در مورد

۱. خانه موسی بن خزرج که محراب عبادت بی بی در آن واقع شده ، در سالهای پیش محل مدرسه سَنِّیه بود . (ست: خانم ، بانو) هم اکنون این محل به نام بیت النور ، زیارتگاه عاشقان ولایت می باشد .

۲. مستدرک السفینه ، ج ۸ ، ص ۲۵۷.

۲. حیات السّت، ص ۵۰ - ریاض الانساب ، ص ۱۶۰.

این که چه کسی وارد قبر شده و جسد شریف را به خاک بسپارد به بحث و مشورت پرداختند. پیرمرد پرهیزکاری بنام قادر مطرح شد و همه بر او اتفاق نظر کردند.

اما پیش از آنکه قادر مہیای این امر شود، دو اسب سوار تقابدار از جانب قمرود به سرعت نزدیک آمدند. ابتدا بر جنازه نماز خوانده و سپس یکی از آنها وارد قبر شد و دیگری جسد مطهر را به دست او داد.

آن دو بزرگوار، پس از اتمام تدفین، بدون اینکه با احدی سخن بگویند، بر مرکبهای خود سوار شده و از محل دور شدند^۱.

به نظر میرسد که آن دو بزرگوار، دو حجت پروردگار، امام رضا علیه السلام و امام جواد علیه السلام بوده باشند.

پس از دفن، موسی بن خزرج، سایبانی بر فراز قبر شریف بنا کرد. پنج سال بعد حضرت زینب دختر امام جواد علیه السلام در سال ۲۰۵ ه. ق گنبدی بر فراز قبر بی بی (سلام الله علیها) بنا نمود.

فصل سوم:

ازدواج حضرت معصومه (سلام الله علیها)

۱. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۹ - بحار الانوار، ج ۴۸، ص ۲۹۰ - تاریخ قم، ص ۲۱۳، پانصد و شصت و یک.

چرا حضرت معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) ازدواج نکردند؟

این مسئله قطعی است که حضرت معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) ازدواج نکرده اند . در اینجا این سؤال مطرح می شود که چرا بی بی دو عالم ، با آنکه ازدواج مورد تشویق و تأکید و سنت پیامبر شمرده شده است، چرا ازدواج نفرموده اند .

مگر نه این است که پیامبر اکرم ﷺ فرموده اند :

النِّكَاحُ سُنَّتِي، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي^١.

ازدواج سنت من است ، هر که ازدواج نکند از من نیست .

آیا ایشان در عمل به سنت های پیامبر ﷺ اولی تر نیستند؟

١. وسائل الشيعة، ج ١٤، ص ٧.

پاسخهای متعددی در این باره ذکر شده است که به برخی از آنها اشاره می شود :

* مشکلات مالی

برخی در توجیه عدم ازدواج دختران امام کاظم علیه السلام، این گونه مطرح کرده اند که حضرت مشکلات مالی شدیدی داشته اند که مانع از ازدواج دختران ایشان شد .

پاسخ: اگرچه در برخی منابع به این مسأله نیز اشاره شده است، ولیکن با شواهد و قرائن موجود نمی تواند دلیل درستی باشد . واگر هم عنوان شده، این گونه استنباط می شود که این کار تقیه ای بیش نبوده است .

زیرا اولاً امام موسی بن جعفر علیه السلام به انفاق مشهور بوده و دوستان و دشمنان از ایشان بهره مند گردیده اند ، تا جایی که گاه کیسه های انفاق حضرت (صُرّه) را بالغ بر ۴۰۰ دینار طلا ذکر کرده اند .

ثانیاً بر طبق سنتهای رایج آن عصر ، هزینه ازدواج برعهده مردان بوده است . مثلاً جهیزیه از سوی داماد تهیه می شد .

ولذا این دلیل قانع کننده نبوده و نمی تواند صحیح باشد .

* خفقان سیاسی

برخی معتقدند اختناق و خفقان شدید و جو نامساعد هارون عباسی ، به حدی بود که کسی جرأت نمی کرد به منزل امام کاظم علیه السلام رفت و آمد کند ، تا چه رسد به این که داماد حضرت شود . زیرا تهدیدات و آزارها قطعاً شامل حال داماد حضرت می شد . به همین جهت دختران حضرت از مواهب اولیه زندگی محروم بودند . این نیز خود از ظلم هائی است که بر خاندان نبوت رفته است .

پاسخ: این دلیل نیز نمی تواند درست باشد ، زیرا اولاً: اگر اختناقها تأثیر گزار در ازدواج می بود ، قاعدتاً باید فرزندان ذکور امام کاظم علیه السلام نیز با این مشکل مواجه می شدند و کسی با آنها ازدواج نمی کرد .

ثانیاً : حضرت شاگردان بسیار و همچنین اولاد ذکور فراوانی داشته اند که با ایشان در رفت و آمد بودند ، و اگر بنا بود اختناقها تأثیرگذار باشد ، نباید این رفت و آمد ها صورت می گرفت .

ثالثاً : این اختناقها منحصر به زمان امام کاظم علیه السلام نمی شد ، بلکه در زمان سایر ائمه ، همچون امام جواد علیه السلام ، امام هادی علیه السلام نیز بوده است و چه بسا بیشتر و شدیدتر هم بوده است . تا حدی که امام عسکری علیه السلام

در پادگان نظامی زندگی و مکرر احضار می شدند تا همه رفت و آمدهایشان تحت نظر باشد.

رابعاً: حضرت امام کاظم علیه السلام شاگردان و شیعیان فراوانی داشتند که برخی از آنها از فدا شدن در راه امام ابا و هراسی نداشتند. تا چه رسد به اینکه از ترس به خانه امام رفت و آمد نکنند. اساساً تاریخ نشان داده و اثبات می کند که هیچ گاه تهدید و ارعاب باعث نشده شیعه از زیارت امام معصومش سر باز زند. بلکه همواره حاضر است حتی برای رسیدن به جوار مراقد مطهر حضرات اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام از جان و مال و فرزندان خود بگذرد. پیکر به حسب ظاهر حیّ امام که جای خود دارد...

ذبح فرزند و یا قطع دست که از شرایط زیارت کربلای معلی در زمان متوکل عباسی ملعون بود^۱، و زیارت عاشقانه بسیاری از مردم ایران که با سقوط دیکتاتوری صدام خائن خود را از کوهها و بیابانها به حرم می رساندند و... را به ذهن خود احضار کنید.

وانگهی اگر اختناق عباسی دلیل عدم ازدواج باشد، چرا بی بی دو عالم در زمان امام رضا علیه السلام که اختناقی نبوده ازدواج نکرده اند. پس این دلیل نیز قانع کننده و صحیح نیست.

۱. منتخب التواریخ اثر ملاهاشم خراسانی، ص ۷۹۱ - رمز و راز کربلا اثر طبع مؤلف، ص ۱۷.

*نبود کفو و هم شأن

بی بی دو عالم در کمالات و فضائل در سطحی بودند که برایشان کفوی که لیاقت همسری حضرت را داشته باشد، وجود نداشت.

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ^۱ تأکید بر این اصل دارد که مدیریت، تصمیم گیری های کلان و سرپرستی خانواده برعهده مرد می باشد. پروردگار متعال نیز در این خصوص سفارشهایی بر مدیریت مردها داشته است.

البته این مطلب نباید دستاویز قرار گرفته و تبعیض را از آن برداشت کرد، زیرا هریک از اعضای خانواده مسئولیتی دارند که در جای خود مهم تلقی می شود. به عنوان مثال مسئولیت تربیت فرزندان بر عهده مادر می باشد که در جای خود خطیر بوده و در اهمیت چیزی کم از مسئولیت پدر خانواده ندارد.

جهان چون چشم و خط و خال و ابروست

که هر چیزش به جای خویش نیکوست

فرزندان از دامان مادران به معراج می روند . از این روست که

الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ^۱.

بهشت زیر پای مادران است .

آنها می توانند با تربیت فرزندان صالح بهشت را برای خود ضمانت کنند. چه بسیار بوده اند مردانی در تاریخ که اوج و شکوفایی خود را مرهون و مدیون همسران با ایمانشان می باشند .

با همه این حرفها ، به حکم عقل ازدواجی مثمر ثمر بوده و از پاداش اخروی برخوردار است که با هم کفو و هم شأن صورت پذیرد . چه بسا ضرر ازدواجی که شرط مهم هم کفوی در آن رعایت نشود ، از منفعت و ثواب و صواب آن بیشتر باشد .

حال با درجه ای از کمالات خاتون دو سرا حضرت فاطمه معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) که نمی از یم آن برای ما رسیده و عیان شده ، کدام رجل ، لیاقت همسری و سرپرستی آن بانو را می تواند داشته باشد؟ کدامین مرد است که بتواند بر حضرت دستور و فرمانی دهد؟ حال آنکه بی بی در ایمان ، در کمال ، فضائل ، مدیریت ، عصمت عملی و ... در حد اعلی بوده و کفو و همسنگی نداشتند .

عصر فقه و فقاہت

برای روشن شدن عظمت خاتون دوسرا در بی کفو و همتا بودن لازم است نکته ای را یاد آور شویم .

فاطمه معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) در عصر و زمانی زندگی می کردند که زمان فقه و فقاہت و تقوا و ولایت بوده است . فقط به تنهایی شهر قم دارای هزاران محدّث بوده است . و جناب زکریا بن آدم قمی و بزرگان دیگر هم عصر بی بی دو عالم (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) بوده اند .

در بزرگی جناب زکریا بن آدم قمی همین بس که امام رضا (ع) به او فرمودند : به من خبر داده اند می خواهی قم را ترک کنی ، مباد که چنین کنی ، در قم بمان . خدای مَنان به خاطر تو بلا را از مردم قم دفع می کند^۱ . همچنین در روایتی دیگر فرمودند : معارف را از زکریا بن آدم بیاموز ، او امین در امور دنیا و دین است^۲ .

نکته مهم: بی بی دو عالم از چنان عظمت والایی برخوردار بوده اند که حتی با وجود شخصیت‌های مهم و مقبولی همچون زکریا بن آدم ، کفوی برایشان نبوده است تا استحقاق و لیاقت ازدواج و همسری ایشان را داشته باشد .

۱. بحارالانوار ، ج ۴۹ ، ص ۲۷۸ . رجال کشی ، ص ۴۹۶ . لازم به یادآوری است این جریان ،

مربوط به قبل از تشریف فرمائی حضرت معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) به قم می شود .

۲. قاموس الرجال ، ج ۴ ، ص ۱۷۸ - معجم رجال الحديث ، ج ۷ ، ص ۲۷۳ .

۱. مستدرک الوسائل ، ج ۱۵ ، ص ۱۸۰ - میزان الحکمه ، ج ۱۰ ، ص ۷۱۲ ، باب ۴۲۰۵ .

زکریا بن آدم با آن شأن و مقام که به طفیل وجودش، بلا از قم بر داشته می شود، در این آستان و درگاه، نوکر و چاکر است.

نظیر این مسأله را در باره حضرت زهرا (سلام الله علیها) نیز داریم که امام صادق (علیه السلام) فرموده اند: اگر خداوند مولا امیرالمؤمنین (علیه السلام) را نمی آفرید، برای ایشان در عالم وجود کفو و همسنگی وجود نداشت.

تأیید و تقریر امام رضا (علیه السلام)

لازم به یادآوری است که تقریر امام معصوم یکی از منابع فقهی و قابل اعتماد می باشد. امام رضا (علیه السلام) که پس از پدر سرپرستی حضرت معصومه (سلام الله علیها) را داشته اند، با علم به رسالت خطیری که به عهده بی بی می باشد و همچنین با آگاهی کاملی که از جایگاه بی بی دارند، کسی را در شأن همسری آن بانو نمی دانند. و این خود تأییدی است بر اینکه اینکار، مؤید من عند الأمام بوده است.

زن مگو — مرد آفرین روزگار

زن مگو بنت الجلال، أخت الوقار

زن مگو خاک درش نقش جبین

زن مگو دست خدا در آستین

همان گونه که اشاره شد، رسالتی بر دوش بی بی دو عالم نهاده شده بود و امام صادق (علیه السلام) نیز آن را پیشگوئی کرده بودند و آن اینکه به حمایت از ولایت و برای تبیین مسأله امامت - این اصل اساسی عالم خلقت - باید به ایران هجرت کنند و ضمن اینکه عشق و ارادت خود را به امام رضا (علیه السلام) در تاریخ ثبت کنند، پناهگاهی برای دلسوختگان اهل بیت (علیهم السلام) پایه گذاری نمایند که پذیرای میلیونها عاشق از سرتاسر دنیا باشند.

حال شما تصور کنید اگر بی بی ازدواج می کردند - علیرغم اینکه کفوی نداشتند - دچار چه مشکلاتی بودند؟ اگر ایشان عزم قسّم نمی نمودند چه اتفاقی می افتاد؟ لذا می بینیم حضرت بهترین کار را برگزیده و تشکیل أم القرای جهان تشیع را رقم می زنند.

جمع بندی و نتیجه گیری:

* بانوی دو سرا از کمالات و فضائل والایی برخوردار هستند و از

قرائن این گونه برمی آید که وجود مقدسشان جدای از اهل بیت (علیهم السلام) نیست - و در این باره در آینده تفصیلاً بحث خواهد

شد -

* ایشان نزدیک ترین فرد از جهت نسب ، ویژگیها و کمالات به امام رضا علیه السلام می باشند .

* خواهر عصمت و امامت و احیا کننده ولایت هستند .

* ایشان عاشقه بی نظیر امام رضا علیه السلام بوده اند ، چنانکه وجودشان مملو از عشق به امام بود .

* رسالت عظیم بنیانگذاری پایگاه تشیع بر عهده بی بی گزارده شده بود .

* و ...

همه اینها گوشه ای از نکاتی است که شخصیت بی بی را ممتاز نموده و به جایگاه رفیعی رسانده تا در شأن او مدال **فَإِنْ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ شَأْنًا مِنَ الشَّأْنِ**^۱ صادر گردد .

چه زیباست تعبیر آیت الله جوادی آملی (زید عزه) که فرمودند : تمام عالمان ربانی ، عارفان ، والهان و واصلان ، همه در برابر بی بی دوعالم به ستاره سهی می مانند^۲ .

در گذشته این ستاره در بین مردم محکی برای آزمایش چشم بوده است . یعنی وقتی می خواستند چشمانشان را آزمایش کنند می گفتند اگر چشمی بتواند این ستاره را در آسمان ببیند قوی و هر چشمی که

نتواند آنرا رؤیت کند ضعیف است . زیرا این ستاره همچنان که از نامش پیداست (که به معنی فراموش شده است) به قدری بی فروغ و کم نور است که در برابر ستارگان دگر از جایگاه ضعیفی برخوردار است ، ولذا کسی توجهی به آن ندارد .

تلاؤ و نور افشانی بی بی دوعالم به قدری است که تمام بزرگان ، علما ، ملاصدراها ، بروجردی ها ، امام امت ها ، اراکی ها ، بهاءالدینی ها ، بهجت ها و ... همه و همه در برابر آن به مانند ستاره سهی هستند و خاتون هستی ، به مانند خورشید عالم تاب و حیات بخش .

۱. بحارالانوار ، ج ۱۰۲ ، ص ۴۶۶ - زیارتنامه حضرت .

۲. سخنرانی معظم له در حرم حضرت معصومه (سلام الله علیها) بمناسبت دهه کرامت .

فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ^۱.

آفرین بر خدائی که بهترین آفرینندگان است.

در مرتبه ای بالاتر خداوند از برتری برخی از انسانها نسبت به انسانهای دیگر سخن به میان آورده است، خداوند در قرآن کریم می فرماید:

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ ..... وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا^۲.

و محققاً ما فرزندان آدم را بسیار گرامی داشتیم ..... و آنها را بر بسیاری دیگر برتری و فضیلت کامل بخشیدیم.

این آیه اشاره به برتری در خلقت برخی انسانها (حضرات اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام) نسبت به سایر انسانهای دیگر دارد. ایشان در خلقت و در ذات و فطرتشان بی نظیران و بی بدیلان عالم آفرینش اند. یعنی ذاتاً دارای کمالات ویژه و خاصی هستند که دگران دارای آنها نیستند و بدین وسیله نسبت به سایر انسانها برتری ویژه ای را دارا می باشند. (کمالات و فضائل اکتسابی جای خود.)

۱. مؤمنون، ۱۴.

۲. اسراء، ۷۰.

عظمت ذاتی حضرت معصومه (سلام الله علیها)

یکی از نکاتی که درباره بی بی حضرت معصومه (سلام الله علیها) حائز اهمیت بوده و نشان دهنده عظمت ویژه این خاتون دو سرا می باشد این است که این بانو نیز ذاتاً در خلقت فضیلت داده شده است.

در مرتبه پائین تر از حضرات اهل بیت عصمت علیهم السلام ذاتاً و خلقاً کریمه اهل بیت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) با خلقت بقیه امامزادگان تفاوت دارد. ولذا درباره امامزادگان زیارت کلی وارد شده و حال آنکه برای بی بی دو عالم (سلام الله علیها) زیارتنامه خاص عنوان و مطرح شده و همچنین دستور به عرفان به حق ایشان صادر گردیده است. این بدان جهت است که پی به خلقت خاص و ویژه این بانو ببریم.

اگر شیعیان از فزونی سرشت اهل بیت علیهم السلام آفریده شده اند، حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) از سرشت ویژه و خاص امامت و ولایت آفریده شده است. چه بسا عارفاً بحقها اشاره به این نکته و معنی و مفهوم باشد که مارا توجه به سرشت آمیخته با ولایت و امامت این بانو دهند.

بنابراین می بینیم این بانوی بی نظیر از همان کودکی خلقت ویژه خود را به نمایش می گذارد و تحسین امام کاظم علیه السلام را با جمله

« فداها أبوها » بر می انگیزد.

روایات هفت گانه ، زیارتنامه مخصوص ، کرامات بی حد و حصر و ... گویای این مدعاست که بی بی دارای عظمتی است ذاتی .

امیرمؤمنان علی (علیه السلام) می فرمایند :

فَاعِلُ الْخَيْرِ ، خَيْرٌ مِنْهُ وَ فَاعِلُ الشَّرِّ ، شَرٌّ مِنْهُ^۱ .
انجام دهنده خیر برتر از عملش است و انجام دهنده بد پست تر از عملش است .

اگر انسانی تحت انحرافات اخلاقی و اجتماعی وجود خود را آکنده از شیطنیات و نفسانیات کند ، لاجرم اعمال مناسب با وجود و منبع و ذاتش از او سر خواهد زد .

از کوزه همان تراود که در اوست .

نماز زیبا و عبادت زیبایی که از انسان سر می زند ، از فاعلی حکایت دارد که دارای زیبایی در ذات و زیبایی در اخلاص و نیت می باشد . فطرت فاعل ، عظمت دارد که این نماز زیبا از او سر می زند . بی بی دو عالم حضرت معصومه (سلام الله علیها) از یک ذات و فطرتی ویژه برخوردار هستند که همه این ویژگیها ، کرامات ، عبادات و ... از آن ذات مقدس نشأت می گیرد .

آثار وجودی حضرت معصومه (سلام الله علیها)

یکی از راههایی که می توان پی به وجود افراد و درجه و اعتبار آنها برد ، توجه در آثار آنهاست . شاهد مثال روایتی است درباره علماء :

الْعُلَمَاءُ بِاقْوَنَ مَا بَقِيَ الدَّهْرُ أُعْيَانُهُمْ مَفْقُودَةٌ وَ
أَمْثَالُهُمْ فِي الْقُلُوبِ مَوْجُودَةٌ^۱ .
علماء باقی هستند و مابقی فانی ، جسمشان می رود ،
ولی آثارشان در قلوب باقی می ماند .

هرچه عالم آثارش بیشتر ، درجه اش رفیع تر و شفاعتش بیشتر و نافذ تر خواهد بود. در روایات هم آمده است علماء به تعداد هدایت یافتگان به دستشان ، حق شفاعت خواهند داشت .

به راستی وقتی در آثار وجودی بی بی دو عالم توجه کنیم ، خواهیم دید چه برکات عظیم و آثار بیشمار واقع شده است . میلیاردها انسان در تاریخ به زیارت این بانو آمده و خواهند آمد و با زیارت ، شفاعت ، کرامت و با حرمش به هدایت رسیده اند .

۱. نهج البلاغه ، حکمت ۳۱ .

۱. کمال الدین ، ج ۱ ، ص ۲۹۱ .

تأسیس حوزه علمیه قم به یمن وجود حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) که هم اکنون تبدیل به مرکز علوم اهل بیت (علیهم السلام) در جهان گردیده است و صفات شایسته این حوزه جهان را فرا گرفته است

ملاصدرا، علامه طباطبائی، آیت الله بروجردی، امام امت و... همه در این آستان با خضوع و التماس آمده و گفته اند:

يَا فَاطِمَةُ اشْفَعِي لَنَا فِي الْجَنَّةِ

یعنی ما همه به شفاعت و عنایت شما نیازمند و محتاجیم.

این همه سحرخیزی ها، احیاءها، رمضان ها، محرم ها، صفر ها، فاطمیه ها و... همه به برکت وجود ایشان واقع شده است. چه درسهای خارج فقه و اصول که در اینجا برگزار شده است، چه کرامات و عنایت ها که در اینجا حادث شده است.

اینها همه آثار و برکات وجود مقدسه بانوی دو سراسر است که بعد از امامت، آثار وجودی اش بی نظیر و بی بدیل می باشد. و حال آنکه در باب آثار وجودی امامزادگان دیگر این گونه نیست.

شام این گونه نیست، حضرت سید محمد بن امام هادی (علیه السلام)، حضرت احمد بن موسی (علیه السلام) (شامچراغ)، حضرت عبد العظیم حسنی (علیه السلام) و... این گونه نیستند.

این همه عالم، مرجع و بزرگان آمده و دست گدائی به سوی کریمه اهل بیت (علیهم السلام) دراز کرده و متوسل به بی بی شده اند و مشکلاتشان را به برکت این بانو حل کرده اند.

اینها همه قطره ای از دریا، خوشه ای از خرمن آثار وجودی، تربیتی، معنوی و کرامتی بی بی دو عالم می باشد. مگر می شود برکات وجودی این بانو را احصاء کرد. خداوند از آن آگاه است و بس و مارا یارای درک آن نیست.

لا يُحْصَى هَذِهِ النِّعَمَاتُ إِلَّا اللَّهُ .

یکی از زیباترین راهها برای شناخت شخصیت والای بی بی دو عالم ، مراجعه به روایاتی است که از ناحیه حضرات معصومین علیهم السلام به ما رسیده و شأن آن حضرت را دقیق و زیبا بیان می کند .

در مجموع هفت روایت از لسان شریف سه امام معصوم پیرامون این بانوی کم نظیر در میان سلاله پاک رسول الله الأعظم صلی الله علیه و آله صادر شده که عبارتند از :

* امام صادق علیه السلام می فرمایند :

أَلَا إِنَّ لِلْجَنَّةِ ثَمَانِيَةَ أَبْوَابٍ ، ثَلَاثَةٌ مِنْهَا إِلَى قَمٍ ،
تُقَبَضُ فِيهَا امْرَأَةٌ مِنْ وَلَدِي إِسْمُهَا فَاطِمَةُ بِنْتُ
مُوسَى وَ تُدْخِلُ (أَوْ تُدْخِلُ) بِشَفَاعَتِهَا شِيعَتِي (أَوْ شِيعَتَنَا)
الْجَنَّةَ بِأَجْمَعِهِمْ^۱ .

آگاه باشید که بهشت را هشت در است که سه در آن
به سوی قم است، بانوئی از فرزندانم به نام فاطمه دختر
موسی، در آنجا رحلت می کند که با شفاعت او همه
شیعیان ما وارد بهشت می شوند .

* امام صادق علیه السلام می فرمایند :

وَسُتَدْفَنُ فِيهِ امْرَأَةٌ مِنْ وَلَدِي تُسَمَّى فَاطِمَةَ مَنْ زَارَهَا
وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ^۲ .

بانوئی از تبار من به نام فاطمه در قم دفن می شود .
هرکس او را زیارت کند ، بهشت بر او واجب می شود .

* امام صادق علیه السلام می فرمایند :

۱. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۲۸ - مجالس المؤمنین، ج ۱، ص ۸۳ .
۲. بحار، ج ۶۰، ص ۱۱۷ و ۲۱۹ - همان، ج ۴۸، ص ۳۱۷ - همان، ج ۱۰۲، ص ۲۶۷ - تاریخ قم،
ص ۲۱۵ .

إِنَّ زِيَارَتَهَا تُعَادِلُ (أَوْ تُعَدِلُ) الْجَنَّةَ^۱ .

به درستی که زیارت او برابر با بهشت است .

* حضرت رضا علیه السلام می فرمایند :

مَنْ زَارَ الْمَعْصُومَةَ بِقَمٍ كَمَنْ زَارَنِي^۲ .

کسی که معصومه را در قم زیارت کند ، مثل این است
که مرا زیارت کرده است .

* حضرت رضا علیه السلام می فرمایند :

مَنْ زَارَهَا عَارِفًا بِحَقِّهَا فَلَهُ الْجَنَّةُ^۳ .

هرکس او را زیارت کند در حالی که عارف به حق او
باشد ، بهشت از آن اوست .

* حضرت رضا علیه السلام می فرمایند :

مَنْ زَارَهَا فَلَهُ الْجَنَّةُ^۴ .

هرکس او را زیارت کند، بهشت پاداش اوست .

۱. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۹ - مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۳۶۸ - عوالم العلوم، ج ۲۱، ص ۲۳۰ .
۲. ناسخ التواریخ، ج ۳، ص ۶۸ - ریاحین الشریعه، ج ۵، ص ۳۵ .
۳. جامع احادیث شیعه، ج ۱۲، ص ۶۱۷ - بحار الانوار، ج ۴۸، ص ۳۱۷ - بحار الانوار، ج ۱۰۲،
ص ۲۶۶ - مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۳۶۸ .
۴. عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۶۷ - ثواب الاعمال، زیارت حضرت معصومه (سلام الله علیها) .

* امام جواد (علیه السلام) می فرمایند:

مَنْ زَارَ قَبْرَ عَمَّتِي بِقُمْ فَلَهُ الْجَنَّةُ^۱.

هر کس قبر عمه ام را در قم زیارت کند، بهشت از آن اوست.

نکته هایی از روایات

از مجموع روایاتی که از ناحیه حضرات معصومین (علیهم السلام) در شأن بی بی دو عالم حضرت معصومه (سلام الله علیها) صادر شده نکات زیر نتیجه می شود:

* بی بی دو عالم در شفاعت از جایگاه ویژه و فوق العاده ای بر خوردارند.

* زیارت بی بی نازل منزله زیارت امام رضا (علیه السلام) محسوب می شود. ولذا همان آثار و خواص زیارت ایشان را دارا می باشد.

* زیارت بی بی فی نفسه و ذاتاً مطلوب است و لذا از سوی امام معصوم امر و تشویق به زیارت بی بی شده است.

* زیارت بی بی معادل بهشت می باشد.

* بی بی دو عالم دارای حقی می باشند که پاداش زیارت همراه با

عارف و آگاه بودن از آن حق منجر به بهشت خواهد بود.

حال به تشریح اجمالی این نکات مستفاد از روایات می پردازیم.

اعمال جایگزین

در دین مقدس اسلام نمونه های فراوانی وجود دارد که در آن عملی ، نظیر ، بدل و نازل منزله از عمل دیگر شمرده شده است . در اینجا چند مثال را ذکر می کنیم :

کسی که نمی تواند وضو بگیرد و یا غسل کند ، می تواند تیمم را به عنوان نازل منزله و بدل از آن انجام دهد .

کسی که نمی تواند انفاق کند ، ذکری را بگوید و ... که از این موارد ، فراوان داریم .

زیارت نازل منزله

ما وقتی به مجموعه آیات و روایات در خصوص زیارتها مراجعه می کنیم به یک مسأله مهمی می رسیم که جزو مسلمات بوده و قابل خدشه نیست و آن اینکه زیارت برخی از شخصیت های ارزنده ، نازل منزله و بدل از زیارت دیگر به حساب آمده است. لازم به یادآوری است که این روایات را هم شیعه و هم غیر شیعه نقل کرده و پذیرفته است . به طور مثال در روایات آمده است :

مَنْ زَارَ الْمُؤْمِنَ لِإِحَاجَةٍ كُتِبَ مِنْ زُورِ اللَّهِ فِي عَرْشِهِ^۱.

هر کس به زیارت مؤمنی برود، بدون اینکه حاجتی در نظر داشته باشد - به خاطر دیدار او برود ، نه به خاطر طلب حاجتی از او - نامش در بین زائران خدا در عرش نوشته می شود .

در این روایت زیارت کننده مؤمن ، به قدری ستوده شده است که همانند زائر خداوند متعال توصیف و زیارتش نازل منزله و بدل از زیارت خدا برشمرده شده است. آن هم نه زیارت در زمین ، مسجد و ... بلکه زیارت پروردگار در عرش .

۱. بستان الراضی ، مقدمه اثنی . در مستدرک الوسائل ج ۱۰ ص ۳۷۳ ح ۵ حدیث به این صورت نیز ذکر شده: اَيُّمَا مُؤْمِنٍ زَارَ مُؤْمِنًا كَانَ زَائِرًا لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ .

این بدین معناست اگر کسی می خواهد به عرش عروج کرده و به معراج رود و در آنجا خداوند را زیارت کند ، به زیارت انسان مؤمن بشتابد .

زیرا بنده مؤمن آئینه خدانماست و در چهره او می توان خداوند مؤمن المهیمن^۱ را دید .

الْمُؤْمِنُ مِرَآةُ الْمُؤْمِنِ .

(انسان) مؤمن ، آئینه مؤمن (خدا) است .

لذا در این تنظیر دو نکته وجود دارد :

۱- زیارت خدا چه اجر و مزدی دارد ؟ چه می دانیم . مگر کسی می تواند ثواب زیارت خدا را حساب کند .

۲- زیارت خدا چه آثار و برکاتی دارد که آثار آن در زیارت مؤمن نیز حاصل می شود؟ وقتی انسان به زیارت خدا رفت چشم دل او بینا می شود و با رؤیت درونی و قلبی با صفات خدا آشنایی پیدا می کند .

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ إِلَى رَبِّهَا نَاطِرَةٌ^۲ .

در آن روز (قیامت) رخسار گروهی (از شادی) نورانی

است ، به چشم دل جمال حق را مشاهده می کنند .

۱. حشر ، ۱۷ .

۲. قیامه ، ۲۲ و ۲۳ .

چه اثری بالاتر از این که انسان به تماشای خدا بنشیند .

تا گل روی تو دیدم همه گلها خارند

تا تو را یار گرفتم همه یار اغیارند

شیخ رجبعلی ، مرد خدا

مرحوم شیخ عبدالکریم حامد ، برجسته ترین شاگرد مرحوم شیخ رجبعلی خیاط (دروود خدا بر روان این اولیای خدا باد.) می فرمودند :
(شیخ رجبعلی ، آئینه خدا نما بود. هرگاه از بازار عبور می کرد ، مردم با دیدن او یاد خدا می افتادند .

در چهره مه رویان انوار تو می بینم

در لعل گهر باران گفتار تو می بینم

زیارت جایگزین پیامبر اکرم ﷺ

در روایتی رسول گرامی اسلام می فرمایند :

مَنْ زَارَنِي أَوْ زَارَ أَحَدًا مِنْ دُرِّيَّتِي ، زُرْتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَأَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ^۱ .

۱. کامل الزیارات ، ص ۱۱ .

هر کس مرا زیارت کند و یا به زیارت یکی از ذریه ام

رود، در روز قیامت به دیدار او خواهم آمد و او را وارد

بهشت خواهم کرد .

نمونه های دیگری در روایات هست که در آن به این نکته اشاره شده است که برخی از بزرگان هستند که از جایگاهی برخوردارند که زیارتشان مانند و نازل منزل زیارت معصوم می باشد . به نمونه های زیر توجه کنید :

امام هادی علیه السلام از یکی از شیعیانشان پرسیدند : آیا به زیارت جدم ابا عبدالله الحسین علیه السلام رفته ای؟ در پاسخ عرض کرد : خیر به علت اینکه خطراتی انسان را تهدید می کند . پس حضرت فرمودند :

مَنْ زَارَ عَبْدَ الْعَظِيمِ بِرِيٍّ ، كَمَنْ زَارَ
الْحُسَيْنَ علیه السلام بِكَرْبَلَا^۱ .

هر کس عبدالعظیم را در ری زیارت کند ، مانند کسی

است که حسین علیه السلام را در کربلا زیارت کند .

در روایتی دیگر از امام موسی ابن جعفر علیه السلام آمده است :

۱. سفینه البحار ، واژه عبد ، حالات حضرت عبدالعظیم علیه السلام - در مستدرک الوسائل ج ۱۰، ص ۳۶۶ این حدیث به همراه "وجبت له الجنة" آمده است .

مَنْ لَمْ يَقْدِرْ عَلَى زِيَارَتِنَا فَلْيَزُرْ صَالِحِي
إِخْوَانِهِ ، يَكْتُبُ لَهُ ثَوَابُ زِيَارَتِنَا ^۱ .

کسی که قدرت زیارت ما را ندارد (راه بسته است یا
توان مالی ندارد و ...) پس به زیارت برادران و
دوستان شایسته ما برود ، که برای او ثواب زیارت ما
نوشته خواهد شد .

همچنین در روایتی دیگر از امام موسی ابن جعفر علیه السلام آمده است :

مَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَزُورَ قُبُورِنَا فَلْيَزُرْ صُلَحَاءَ
إِخْوَانِنَا ^۲ .

کسی که قدرت زیارت قبور ما را ندارد پس به زیارت
برادران و دوستان شایسته ما برود ،

و نیز در روایتی دیگر از امام موسی ابن جعفر علیه السلام آمده است :

مَنْ لَمْ يَقْدِرْ عَلَى صَلَاتِنَا فَلْيَصِلْ صَالِحِي
إِخْوَانِهِ ^۳ .

۱. مرآة الکمال ممقانی ، ج ۲ ، ص ۲۱۶ (انتشارات دلیل ما) .

۲. همان .

۳. همان .

کسی که (دوست دارد هدیه ای به ما دهد ولی) قدرت و توان
ندارد هدایایش را به ما برساند، پس به سراغ برادران و
دوستان شایسته ایمانی برود و هدیه را به او برساند ،
(اگر نیازی دارد را برطرف سازد) .

اگر کسی چنین کرد و به این روایت معصوم عمل نمود و فردای
قیامت در پرونده اعمال خود که در صحرای محشر به دستش می دهند
، زیارت امام کاظم علیه السلام در کاظمین و تقدیم هدیه به آستان ایشان را ثبت
و ضبط دید تعجب نکند ، زیرا به حکم امام عمل نموده و آنها در
وعده هایشان تخلفی راه ندارد .

و قَوْلُكُمْ الصِّدِّق ^۱ .

گفتار شما ، صدق و راستی است .

ما از این نمونه ها و نازل منزله ها فراوان داریم که یکی از نمونه های
بسیار زیبای آن ، زیارت بی بی دو عالم حضرت فاطمه
معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) است که معادل زیارت امام رضا علیه السلام شمرده شده است .

زیارت بی بی دو عالم

وقتی انسان به حالات بانوان بزرگ جهان شیعه می نگرد و آن را مورد بررسی قرار می دهد، به این نکته می رسد که زنان نیز می توانند به مراتب اعلای کمال برسند و به معراج روند.

مرحوم آیت الله شیخ ذبیح الله محلاتی رحمته الله در کتاب «ریاحین الشریعه» که ۶ جلد می باشد، به بحث پیرامون بانوان بزرگوار و با کمال جهان شیعه پرداخته است.

در این بین حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) واجد جایگاهی می باشند که زیارتشان، به حکم امام معصوم، مانند زیارت معصوم شمرده شده است.

* حضرت رضا علیه السلام می فرمایند:

مَنْ زَارَ الْمَعْصُومَةَ يَقُمْ كَمَنْ زَارَنِي^۱.

کسی که معصومه را در قم زیارت کند، مثل این است که مرا زیارت کرده است.

در جایی که زیارت مؤمن معادل زیارت خدا شمرده شده است، آیا عجیب است که زیارت بی بی معادل زیارت امام معصوم به حساب آید.

۱. ناسخ التواریخ، ج ۳، ص ۶۸ - ریاحین الشریعه، ج ۵، ص ۳۵.

لذا به قدری این مسأله، بدیهی، واضح و روشن است که نیازی به اقامه دلیل و سند و برهان نیست. (دو دو تا چهارتا است).

آفتاب آمد دلیل آفتاب

برای روشن شدن زوایایی زیبا از این کلام معصوم، لازم است نکاتی را یادآور شویم:

نکاتی زیبا در زیارت بی بی (سلام الله علیها)

* مطلوبیت ذاتی زیارت بی بی

یکی از نکات ظریف و مهم در زیارات نازل منزله - که پیش از این به آنها اشاره شد - این است که در این روایات اشاره به این مسأله و شرط مهم شده که در صورتی که رسیدن به مهم اول مقدور و میسر نیست و معذوریت و محدودیتی برای رسیدن به آن وجود دارد، پس با درجه ای تخفیف می توان به مسأله دوم عمل کرد. اگر نمی توانی وضو بگیری، معادل آن را انجام بده و تیمم کن. تیمم نازل منزله و معادل وضو است.

حال آنکه در حدیث امام رضا علیه السلام این سیاق مشاهده نمی شود. به عبارتی روشنتر قید و شرط مَنْ لَمْ يَقْدِرْ مطرح نشده است. به عبارتی روشن تر نفرموده اند هرکس نمی تواند به زیارت من بیاید، پس به زیارت خواهرم برود.

این معنایش این است که حتی اگر زیارت حضرت رضا علیه السلام در مشهد مقدور باشد، باز به سفارش حضرت باید به زیارت بی بی نائل شد. زیارت بی بی خود مأمور بهاست. بی بی تیمم نیستند که بدل از وضو شوند. بلکه خود، وضو محسوب می شوند. با نیم نگاهی به روایاتی که درباره حضرت معصومه (سلام الله علیها) از لسان شریف امامان معصوم علیهم السلام وارد شده متوجه می شویم که ایشان در قالب کنایات و اشارات، همه را تشویق به زیارت بی بی نموده و به آن امر فرموده اند.

در درجه ای بالاتر، علاوه بر اینکه زیارت بی بی دو عالم مطلوبیت ذاتی دارد و امر به آن شده است و کارساز و رشدآور می باشد، نازل منزله زیارت امام معصوم هم محسوب می شود. چون حضرت معصومه (سلام الله علیها) آئینه رضانماست و با همه وجود، امام رضا علیه السلام و ویژگیها، صفات، علم، عصمت و کرامت امام را نمایش می دهند و جلوه گری می کنند.

* آثار زیارت حضرت معصومه (سلام الله علیها)

نکته مهم دیگری که از روایتهای زیارات نازل منزله قابل استفاده می باشد این است که وقتی زیارت بی بی دو عالم (سلام الله علیها) معادل و بدل زیارت امام رضا علیه السلام به حساب می آید، مسلماً این بدین معناست

که آثار زیارتی امام در زیارت ایشان مترتب و حاصل است. لذا وقتی آثار زیارت امام رضا علیه السلام را برمی شماریم، همان آثار را در زیارت بی بی دو عالم (به حکم امام معصوم) باید بپذیریم. چه زیبا و به جاست که در اینجا به برخی از آثار و خواص زیارت امام رضا علیه السلام مختصراً اشاره نمائیم.

وجوه تشبیهی و نکات اشتراکی زیارت امام رضا علیه السلام و حضرت معصومه (سلام الله علیها)

۱. **شستشوی دل و جان:** یکی از آثار زیارت امام رضا علیه السلام این است که دل و جان و ذهن و اعضاء و جوارح را از گناهان فقهی، ذهنی و قلبی را شستشو داده و احیا و کنترل می کند. به تعبیر زیبا، زیارت یعنی شستشوی دل در چشمه سار ولایت و امامت،

که انسان را در معرض سه شستشو قرار می گیرد:

الف. شستشوی ذهن و فکر از خیالات، وساوس و نیت های سوء.

ب. شستشوی دل و قلب از ردائل اخلاقی و یاد گناه و باطل و

اغیار.

ج. شستشوی اعضاء و جوارح از گناهان و افعال زشت و پلید.

همان گونه که میت احتیاج به غسل دارد، ذهن مرده، دل مرده و اعضاء و جوارح انسان که در اثر گناه مرده است، برای اینکه احیاء شده و از ناپاکی ها و گناهان شستشو پیدا کرده و حیاتی دوباره یابد نیازمند به غسل و شستشوست و اینکار در زیارت حضرات معصومین علیهم السلام و بزرگان از ایشان حاصل است.

**أَشْهَدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُكُمْ أَنِّي ... مُسْتَجِيرٌ بِكُمْ،
زَائِرٌ لَكُمْ، لَأَنْدُ عَائِذُ بِقُبُورِكُمْ^۱.**

خدا را و شما را گواه می گیرم که من ... به شما پناهنده ام، زائر شما هستم، و به قبر شما پناه گرفته ام.

و همان گونه که زیارت امام رضا علیه السلام شستشو دهنده است، زیارت خواهر بزرگوارشان نیز این گونه می باشد و برخی از مشاهدات بزرگان و اولیای خدا نیز بر این موضوع صحه می گذارد.

^۱ زیارت جامعه کبیره.

دریای حرم

مرحوم آیت الله بهاء الدینی رحمته الله پیش از انقلاب برای زیارت امام رضا علیه السلام، به مشهد مشرف می شوند. در حرم نگاهشان به بعض از زائرین می افتد که به حسب ظاهر شایسته نبوده و از سر و وضع مناسبی برخوردار نبودند (خانمها حجاب نامناسب و مردها با ظاهری نامتعارف داشتند). در ذهنشان خطور می کند که آیا این گونه افراد از زیارت بهره ای خواهند برد؟

یک مرتبه برایشان مکاشفه ای رخ می دهد و حرم مطهر و صحن ها را بسان دریای وسیع و بزرگ و زلالی می بینند که این افراد وارد دریا شده و شستشو شده و نظیف و پاکیزه بیرون می آیند. ایشان می فرمود: می خواستند بما نشان دهند که حرم دریاست و هر که وارد آن شود شستشو داده می شود و لذا باید بعد از آن مراقبت و کنترل نماید تا دوباره آلوده نشود.

به راستی که حرم همچون دریا، اثر خود را می گذارد. چه بسیارند کسانی که انحرافات فکری داشته و گرفتار مذاهب و فرقه های ساختگی و یا شبهات فکری بوده و زیارت امام رضا علیه السلام آنها را به مسیر

حقیقی رهنمون شده است. چه فراوانند کسانی که در قید حجاب نبوده و با یک گوشه چشم حضرت، از عاملین و مدافعین حجاب شده اند. و چه بی شمارند افرادی که با یک زیارت امام معصوم، ره صد ساله را یک شبه طی نموده و از بند رذائل رها شده اند.

محفل دریائی

مرحوم سید عباس حسینی^۱ می فرمودند: در جلسات روضه مرحوم حاج ابوالقاسم عطار^۲ شرکت می کردم. حوض بزرگی در حیاط خانه ایشان بود که وقتی مردم وارد منزل می شدند، از کنار حوض گذشته و وارد جلسه می شدند.

در عالم رؤیا دیدم، وقتی مردم می خواهند وارد جلسه شوند، حاج ابوالقاسم، یک یک آنها را گرفته و درون حوض انداخته و بالیف و صابون، مفصلاً آنها را شستشو میدهد و سپس مردم تمیز و پاکیزه وارد روضه می شوند.

۱. از اولیای خدا که با بزرگانی چون آیت الحق انصاری همدانی، آیت الله بافقی، مرحوم شیخ رجبعلی خیاط و بسیار دیگر محشور بوده است. ایشان راننده علامه امینی نیز بوده اند.
۲. از اولیای خدا که بیش از صد سال و در هر سال ۳ دهه مجلس روضه در منزلش برگزار می کرد.

جایگاه جلسات و محافل ولائی، این گونه است که ورود در آنها (و صرف حضور نیز) اثر خود را خواهد گذاشت. خوشا به حال کسانی که علاوه بر بهره مندی از آثار حضور، از مواهب دیگر آن نیز بهره گیرند. حال وقتی مجالس و محافل اهل بیت (علیهم السلام)، این چنین مؤثر باشد، آیا نباید مراقب منور و مطهرشان، بسان دریا مطهر باشد؟ حضور در حرم تأثیر خود را خواهد گذاشت و آثار زیارت و پاکیزگی و شستشو از گناه را بر زائر سرازیر خواهد نمود.

لذا وقتی انسان (خصوصاً آخر شب، هنگامی که حرم خلوت است) وارد حرم می شود، نور این حضرات، انسان را تحت تأثیر قرار داده و انسان را از زمین بلند می کند، به طوری که انسان خود را آماده پرواز حس می کند و می خواهد بپرد.

پاک شدن زائرین

فردی در حرم برایش مکاشفه ای رخ داد، دید بالای سر هر زائری یک دوش آب وجود دارد که آب زلال با فشار زیاد از آن خارج می شود و زائران را کاملاً شستشو می دهد و احدی از زائران بی بی از این قاعده مستثنی نبودند و با همه این گونه عمل می شود.^۱

۲. حلال مشکلات:

براستی که زیارت بی بی همچون زیارت برادر بزرگوارشان امام رئوف علیه السلام این اثر طهارت بخشی و زدوده شدن زنگار از فکر، ذهن، دل و اعضا و جوارح را داراست.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

سَتُدْفَنُ بَضْعَةَ مَنِي بَارِضِ خَرَّاسَانَ، مَازَارَهَا
مَكْرُوبٌ إِلَّا نَفْسَ اللَّهِ كَرِبْتَهُ وَ...^۱

به زودی پاره ای از تن من در سرزمین خراسان دفن خواهد شد، هیچ اندوهگینی نیست که به زیارتش برود، مگر اینکه اندوهش برطرف شود.

گاهی عرب از غصه تعبیر به غم، گاهی حزن و گاهی هم کرب می کند. برای اندوها و غصه های مطلق و معمولی واژه غم و حزن به کار می رود. ولی برای غصه جانکاه و نفسگیر از عبارت کرب استفاده می شود. غصه ای که جان آدمی را به لب آورده، روح و روان مستأصل شده و هیچ راه علاجی برایش نباشد، در این صورت تعبیر به کرب می کنند.

پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله زیارت امام رضا علیه السلام را درمان غم جانکاه و زمینگیر کننده (کرب) بر می شمارد. یعنی اینگونه نیست که امام رضا علیه السلام

غم های معمولی را حل کند، بلکه کمترین اثر آن از بین رفتن کرب می باشد.

از روایات استفاده می شود که امام رضا علیه السلام حلال مشکلاتی است که به دست احدی قابل حل نیست و مردم از بر آوردن آن عاجزند.

بِكُمْ ... فَرَجَّ اللَّهُ عَنَّا غَمَرَاتِ الْكُرُوبِ وَ أَنْقَذَنَا مِنْ
شَفَا جُرْفِ الْهَلَكَاتِ وَ مِنَ النَّارِ^۱.

خداوند بوسیله شما ... موجهای گرفتاری ما را برطرف کرد و ما را از پرتگاه هلاکت و از دوزخ نجات داد.

علم هر اندازه هم پیشرفت کند، از بر آوردن بسیاری از امور نا توان می باشد و حال آنکه امور محال به یک اشارت امام ممکن می شود.

شفای مفلوج لا علاج و بینا شدن نابینا و کور مادر زاد از جمله کوچک ترین و ابتدائی ترین اموری است که به دست امام انجام می گیرد و حال آنکه برای دگران محال است.

آنان که خاک را به نظر کیمیا کنند

آیا شود که گوشه چشمی به ما کنند

به ذره گر نظر لطف بوتراب کند

به آسمان رود کار آفتاب کند

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام، باب ۶۶، ح ۱۴.

اولاد زیاد با عنایت امام رضا (علیه السلام)

یکی از رفقا بچه دار نمی شدند و دکترها جوابش کرده بودند و به او گفته بودند: چون شما اسپر ماتوزوئید ندارید تا آخر عمر نمی توانید بچه دار شوید. ایشان گفتند: به زیارت امام رضا (علیه السلام) رفتیم. امام نیز عنایت فرمودند و این مشکل لا علاج حل شد و اکنون ایشان صاحب اولاد متعددی نیز می باشند.

بسیارند این گونه مشکلات که علم پزشکی از علاج آن عاجز و درمانده است و حال آنکه برای امام آسان و بی مقدار می باشد. زیارت امام رضا (علیه السلام) گره های کور در زندگی را باز می کند، گره هایی که کسی را یارای باز کردن آن نیست.

عنایت به زائرین

مرحوم سیدعباس حسینی (رحمه الله) می فرمود: سالها قبل از انقلاب، چند مسافر را به مشهد می بردم، تقریباً به گردنه زیدر (مسیر سمنان - شاهرود) نزدیک شده بودیم که دیدم یک ماشین چراغ می زند

پناه بزرگان

شخصیتهای بزرگی در این آستان سر تعظیم فرود آورده و پیشانی سائیده اند.

ملا صدرا فلسفه تحول ایجاد کرد و با گذشت ۳۰۰ سال بزرگان هنوز پای درس او شاگردند و کسی پیدا نشده بسان او در فلسفه حرفی برای گفتن داشته باشد.

امام خمینی (رحمه الله) درباره ملا صدرا می فرمودند: ملا صدرا و ما ادراک ملا صدرا.

این ملا صدرا با همه جایگاه علمی اش، هنگامی که در مسائل فلسفی و علمی ره به جایی نمی برد از کهک (۵۰ کیلو متری قم) پیاده به راه می افتاد و به زیارت بی بی نائل شده و در آنجا دو رکعت نماز خوانده و متوسل به بی بی دو عالم می شد. بی بی نیز مشکلات علمی اش را مرتفع می نمودند.

حضرت با عنایات کریمانه، زیر بغل ملا صدراها، بهجت ها، فاضل ها، قطب راوندی ها، طباطبائی ها و مرعشی ها و... را گرفته و راه رفتن آموخته و تربیت کرده اند.

در خانه اگر کس است یک حرف بس است.

۱. از اولیای خدا که با بزرگانی چون آیت الحق انصاری همدانی، آیت الله بافقی، مرحوم شیخ رجبعلی خیاط و بسیار دیگر محشور بوده است. ایشان راننده علامه امینی نیز بوده اند.

وقتی نزدیک رسیدیم، توقف کردم و متوجه شدم برادرم است که از مشهد بر می گشت.

او که بسیار مضطرب بود، گفت: به مشهد نرو که مسیر خطرناک است، مسافران را به من نشان داد و گفت: چند دزد مسلح در گردنه کمین کرده اند و همه لباسها و اموالمان را دزدیده اند و به اندازه ستر عورت لباس باقی گذاشته اند. اگر جلو تر بروید شما را هم غارت می کنند. سپس از من خداحافظی کرد و رفت.

با خود گفتم: خدایا، نه راه پس دارم، نه راه پیش. اگر جلوتر بروم گرفتار سارقان می شویم و برای برگشت هم بنزین به اندازه کافی نداریم. (برادرم هم بنزین نداشت تا از او بگیرم).

با ناراحتی سرم را روی فرمان اتومبیل گذاشتم و گفتم یا علی بن موسی الرضا علیه السلام، اینها زائران تو هستند و من هم مهمان توام، حال چه کنم؟

ناگهان دیدم فرمان اتومبیل به لرزه در آمد، وحشت وجودم را فرا گرفته بود و لذا جرأت نمی کردم سرم را از روی فرمان بلند کنم. پس از مدتی فرمان از کار ایستاد. سرم را که بلند کردم، دیدم که در گاراژ سبزواریم. یعنی بیش از ۳۰۰ کیلومتر اتومبیل ما را بلند کرده و در چند لحظه در گاراژ سبزوار گذاشته اند. ما را تعجب فرا گرفته بود و مسافران به من و من به آنها مات و مبهوت و متحیر نگاه می کردم.

توسل مرحوم سید عباس و عنایت امام نسبت به زائرینش باعث شد در چند لحظه اتومبیل بیش از ۳۰۰ کیلومتر راه بپیماید. حال آنکه این امر از دید ما محال است و برای دست قدرتمند امام معصوم، کاری است پیش پا افتاده.

برخی از بزرگان به قدری اتصال و ارتباطشان قوی است که با کوچک ترین توسل، سیم ارتباطی وصل شده و نتیجه می گیرند. حال مائیم که در توسلاتمان ضعف داریم و نتیجه نمی گیریم و گاه باید سالها متوسل شویم تا نتیجه بگیریم.

گر گدا کاهل بود تقصیر صاحب خانه چیست.

زیارت بی بی دو عالم حضرت معصومه (سلام الله علیها) نیز این چنین است که گرب (غصه و اندوههای جانکاه و نفس گیر) را برطرف می کند.

۳. آمرزش گناهان

همان گونه که اشاره شد، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

سَتُدْفَنُ بِضَعَةِ مَنْى بَارِضِ خَرَّاسَانَ ، مَازَارَهَا
مَكْرُوبِ الْاَنْفُسِ اللّٰهِ كَرْبَتِهِ وَ لَا مُذْنِبٍ اِلَّا غَفَرَ اللّٰهُ
ذُنُوبَهُ ^۱ .

بزودی پاره ای از تن من در سرزمین خراسان دفن
خواهد شد ، هیچ اندوهگینی نیست که به زیارتش برود
، مگر اینکه اندوهش برطرف شود ، هیچ گنهکاری
نیست مگر اینکه گناهانش بخشیده شود .

اولین و ابتدائی ترین خاصیت زیارت امام رضا علیه السلام پاکسازی واز بین
رفتن گناهان است . وقتی زائری مشرف به زیارت امام رضا علیه السلام می شود ،
گناهانش پاکسازی شده و آثار و ظلمات آنها نیز از بین رفته و نور جای
آن را می گیرد .

وَ مَا خَصَّنَا بِهِ مِنْ وِلَايَتِكُمْ ، طَيِّبًا لِخَلْقِنَا وَ طَهَارَةً
لْاَنْفُسِنَا وَ تَرْكِیَةً لَّنَا وَ كَفَّارَةً لِّذُنُوبِنَا ^۲ .

و خداوند ولایت شما را خاص ما ، برای پاک بودن
خلقت ما ، و تزکیه شدن وجود ما و کفاره گناهان ما
قرار داد .

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام ، باب ۶۶ ، ح ۱۴ .

۲. زیارت جامعه کبیره .

حضرت مولی امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند:

اَلَا فَمَنْ زَارَهُ فِیْ غُرْبَتِهِ غَفَرَ اللّٰهُ تَعَالٰی ذُنُوبَهُ مَا تَقَدَّمَ
مِنْهَا وَ مَا تَاَخَّرَ ، وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ عَدَدِ النُّجُومِ وَ
قَطْرُ الْأَمْطَارِ وَ وَرَقِ الْأَشْجَارِ ^۱ .

آگاه باشید هر کس او (امام رضا علیه السلام) را در غربتش
زیارت کند ، خداوند گناهان گذشته و آینده اش را
می آمرزد ، اگرچه به تعداد ستارگان و قطرات باران و
برگ درختان باشد .

اینجا ممکن است سؤال پیش آید که چگونه گناهان آینده که نیامده
نیز پاکسازی می شود؟ یکی از تعبیرش آن است که انسان واکسینه و
بیمه می شود تا گناهی از او سر نزنند . در حقیقت زمینه انجام گناه ایجاد
نشود . زیارت امام رضا علیه السلام این گونه است که انسان را واکسینه می کند
امام رضا علیه السلام فرمودند:

لَا تُشَدُّ الرِّحَالُ اِلَى شَيْءٍ مِنْ الْقُبُورِ اِلَّا اِلَى قُبُورِنَا ^۲ .
کوچ نشود به سوی قبرها ، مگر اینکه به سوی مزار
ما باشد .

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام ، باب ۶۶ ، ح ۱۷ .

۲. عیون اخبار الرضا علیه السلام ، بذکر ثواب زیارت امام ، ح ۱ .

انسان نمی تواند به حیات انسانی برسد مگر آنکه از گناهان پاک شود. و زیارت بی بی (سَلَامُ اللّٰهُ عَلَیْهَا) همچون زیارت برادر بزرگوارشان امام رضا (عَلِیْهِ السَّلَام) چنان گناهان را شستشو می دهد که اثری از آن باقی نمی ماند. پیوند با زیارات نیز انسان را نسبت به آینده و کسینه می کند.

اگر کسی می خواهد بیمه و ایمن باشد باید ارتباط معنوی و تنگاتنگ با ولایت و فرهنگ امامت بر قرار نموده و آن را حفظ نماید.

۴. استجابت دعا

یکی از آثار زیارت امام رضا (عَلِیْهِ السَّلَام) استجابت دعا می باشد. بنا به فرموده امیر مؤمنان علی (عَلِیْهِ السَّلَام) استجابت دعا با هشت مانع مواجه است:

مَا بَالُنَا نَدْعُو فَلََا یَسْتَجَابُ لَنَا .....^۱

زیارت امام رضا (عَلِیْهِ السَّلَام) باعث می شود این موانع برطرف شده و دعا به استجابت برسد.

۵. راهیابی به بهشت

یکی از آثار زیارت امام رضا (عَلِیْهِ السَّلَام) راهیابی به بهشت می باشد. در روایت آمده است هر کس امام رضا (عَلِیْهِ السَّلَام) را زیارت کند در حالی که

عارف به حق امام باشد، بهشت بر او واجب می شود. در زیارت بی بی دو عالم نیز این گونه است.

* حضرت رضا (عَلِیْهِ السَّلَام) می فرمایند:

مَنْ زَارَهَا قَلَّ الْجَنَّةُ^۱

هر کس او را زیارت کند، بهشت پاداش اوست.

* امام جواد (عَلِیْهِ السَّلَام) می فرمایند:

مَنْ زَارَ قَبْرَ عَمَّتِي بَقِيَ قَلَّ الْجَنَّةُ^۲

هر کس قبر عمه ام را در قم زیارت کند، بهشت از آن

اوست.

در اینجا این سؤال مطرح می شود که آیا انسان ناپاک می تواند وارد بهشت شود؟ مسلماً جواب این است که انسان نا پاک نمی تواند بهشت رود. بهشت از آن پاکان است و اگر کسی بخواهد وارد بهشت شود، ابتدا باید مقدمات و لوازم این کار فراهم نماید، یعنی به عبارت روشن تر باید پاکیزه شده و استعداد و آمادگی ورود به بهشت را پیدا کند.

۱. عیون اخبار الرضا (عَلِیْهِ السَّلَام)، ج ۲، ص ۲۶۷ - ثواب الاعمال، ثواب زیارت حضرت معصومه (سَلَامُ اللّٰهُ عَلَیْهَا).

۲. کامل الزیارات، ص ۳۲۴.

۱. شرح نهج البلاغه، ح ۱۱، ص ۲۳۰.

زیارت امام رضا علیه السلام این کار را انجام می دهد و اسباب و لوازم بهشتی شدن را فراهم می آورد. در زیارت غیر معروفه امام رضا علیه السلام آمده است :

مَا أَحْسِبُ فِي صَحِيفَتِي عَمَلًا أَرْجِي عِنْدِي مِنْ
زِيَارَتِكَ^۱.

مولای من : در نامه عملم هیچ چیزی امید بخشی یافت نمی شود که به آن امید بندم ، جز زیارت شما .

ای خوبان عالم

مَنْ أَتَاكُمْ نَجَى وَ مَنْ لَمْ يَأْتِكُمْ هَلَكَ ..... وَ فَارَ
مَنْ تَمَسَّكَ بِكُمْ ..... وَ أَمِنْ مَنْ لَجَأَ إِلَيْكُمْ وَ
هُدًى مَنْ اعْتَصَمَ بِكُمْ^۲.

هر که نزد شما آمد، نجات یافت و هر که نیامد، هلاک شد ، ..... و هر کس به شما متمسک شود، کامیاب است ، .... و هر که به شما پناه آورد، آسوده شد و هر که به شما معتصم شد، هدایت یافت .

۱. زیارت غیر معروفه امام رضا علیه السلام .

۲. زیارت جامعه کبیره .

وقتی انسان خود را وصل به این دریا کند ، حالت دریائی پیدا کرده و در معرض پاکیزگی و طهارت واقع می شود . زیارت میل انسان را استحاله می کند . میل به دنیا را تبدیل به میل به عقبی می کند . تا دیروز میل به اغیار داشت ، از این به بعد میل به امام رضا علیه السلام و میل به امام زمان علیه السلام پیدا می کند .

تاگل روی تو دیدم همه گلها خارند

تا تو را یار گرفتم همه یار اغیارند

چه بسیارند کسانی که در این آستان عوض شده و تغییر پیدا کرده اند .

زیارت انسان ساز

یکی از روحانیون کاروانهای زیارتی نقل می کرد : در یک سفر زیارتی دختر جوانی در کاروان ما بود که حجاب را مراعات نمی کرد و از آرایشهای تند استفاده می کرد ، چند روزی نگذشت که او را چادر به سر و با حجاب کامل دیدم ، در حالی که ضجه و گریه های عجیبی داشت .

او در حالی به زیارت رفت که میلش به دنیا بود . اما زیارت او را زیر و رو کرده و میل او را تغییر به معنویات و عبادات داد .

یک نگاه بی بی دو عالم حضرت معصومه (سلام الله علیها) کار از تمام می کند.

آنانکه خاک را به نظر کیمیا کنند

آیا شود که گوشه چشمی به ما کنند

بی بی (سلام الله علیها)، فراوان از این نگاهها داشته اند و چه بسیاری از کسانی که از عنایات بی بی بهره ها برده اند. ملا صدرا - علامه طباطبائی - آیت الله بروجردی - آیت الله خوانساری - آیت الله گلپایگانی و ... همه و همه ساخته و پرداخته نگاه کیمیائی بی بی دو عالم (سلام الله علیها) هستند و بهره ها برده اند.

از دیگر آثار زیارت عبارتند از:

ایجاد سرور و فرح

ایجاد گشایش و فرج

و...

امید که ما هم با درک و معرفت، زیبا و با همه وجود به زیارت بی بی بشتاییم تا تمام از خواص و آثار زیارتی حضرات اهل بیت (علیهم السلام) بهره مند و مستفیض گردیم.

مقام عصمت

* حضرت رضا (علیه السلام) می فرمایند:

مَنْ زَارَ الْمَعْصُومَةَ بِقُمْ كَمَنْ زَارَنِي^۱

کسی که معصومه را در قم زیارت کند، مثل این است که مرا زیارت کرده است.

از دیگر نکاتی که از روایات در شأن بی بی (سلام الله علیها) استفاده می شود، مقام عصمت آن بانوی دو سراسر است.

همان گونه که پیش از این اشاره شد، نام بی بی دو عالم، فاطمه می باشد. ولی به استناد این حدیث امام رضا (علیه السلام)، لقب معصومه، لقبی

است که آقا خود، به بی بی دو عالم، عنایت فرموده اند. ما نیز تسلیم امام و قائل به عصمت بی بی (سلام الله علیها) هستیم.

ای خوبان عالم

و قَوْلُكُمْ حُكْمٌ وَ حَتْمٌ^۱.

سخن شما حجت قطعی است.

حضرت با اعطای این لقب می خواهند بفرمایند، ای زائرین، ای آیندگان و محبین و دوستداران ولایت بدانید، خواهر مکرمه ام، یک امام زاده عادی نیست.

به راستی از مجموع روایت این گونه استفاده می شود که وقتی امام جواد (علیه السلام) حضرت معصومه (سلام الله علیها) را از بین عمّه ها و عموهای بزرگوارشان را عنوان می کنند و همچنین در دیگر روایات که در ابتدای فصل آوردیم کسی که زیارتش معادل زیارت معصوم شمرده شده، و یا زیارتش معادل بهشت محسوب گردیده، باید هم از مقام عصمت برخوردار باشد.

آیا می شود یک شخصیتی واجد و دارای عصمت نباشد و این گونه از او یاد شده باشد. باید عصمت باشد تا در اینجا تعادلی برقرار باشد. اینجا بوی عصمت به مشام می رسد.

۱. زیارت جامعه کبیره.

لازم به یادآوری است که ما نمی گوئیم عصمت بی بی (سلام الله علیها) همچون عصمت حضرات اهل بیت (علیهم السلام) است. اما در مرتبه ای پایین تر از آن، قائل به معصومه بودن بی بی (سلام الله علیها) هستیم.

بدیهی است می توان کسی را که از ابتدای تولد تا پایان عمر گناهی از او سر نزده باشد معصوم گفت. به عنوان نمونه علمای برجسته ما وقتی سخن از سید ابن طاووس به میان می آورند، قائل به عصمتش می شوند. همچنین وقتی از شیخ مرتضی حائری (رحمه الله) درباره عدالت آیت الله سید احمد خوانساری (رحمه الله) می پرسند، در جواب می فرمایند: بروید و در عصمت ایشان شک کنید، عدالت برای او پیش پا افتاده و مسلّم است. او در مرز عصمت قرار دارد.

پرهیز از خیال مکروه

آمده است وقتی پدر بزرگوار سید مرتضی و سید رضی از دنیا رفت، کتابهای فراوانی داشت. کتابها را به طور مساوی تقسیم کردند و یک کتاب باقی ماند. یکی از برادران پیشنهاد کرد کتاب از آن کسی باشد که تا کنون عمل مکروهی مرتکب نشده باشد. این کار نیز کارگشا نشد و لذا برادر دگر پیشنهاد کرد کتاب از آن کسی باشد که خیال و فکر مکروه نکرده باشد.

با توجه و عنایت به اینکه بی بی (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) پناه و ملجأ بزرگان و علما همچون دانشمندان ذکر شده در بالا می باشد، آیا نباید معصومه (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) باشند؟

مرحوم آیت الله مامقانی در کتاب رجالی اش "تنقیح المقال" وقتی به نام حضرت عقیله بنی هاشم زینب کبری (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) می رسد، جملات زیبایی به کار می برد و می گوید: زینب و ما ادریک ما زینب، زینب، تو چه میدانی کیست زینب (سَلَامُ الله عَلَیْهَا). سپس ادامه می دهد: اگر کسی ادعا کرد معتقد به عصمت حضرت زینب کبری (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) می باشد، هیچ احدی حق مقابله و اعتراض به او را ندارد. زیرا وقتی ایمان و تقوی و شجاعت و ... و همچنین روایات در شأن ایشان را مطالعه می کنیم، دست ولایتی معصومین (عَلِیْهِمُ السَّلَام) را مشاهده می کنیم و می فهمیم.

در بی بی دو عالم حضرت معصومه (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) نیز این چنین است.

قاعده استیادیه

قاعده ای است در فقه که در آن از کنار هم گذاردن روایات و شواهد و قرائن به نتیجه ای می توان رسید. در اینجا نیز با کنار هم گذاردن شواهد و قرائن و روایات به این قاعده مصتاده بدیهی

می رسیم که بی بی دو عالم حضرت معصومه (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) از مقام عصمت برخوردارند. چه زیبا یک مرجع تقلید، فقیه، آشنا و کارگشته با فقه و اصول و معارف و روایات می گوید:

عصمت شده پایند موی^۱

از دیگر دلایل این عصمت، شفاعت گسترده بی بی (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) است که تفصیلاً مطرح خواهیم کرد.

مقام شفاعت

وقتی به روایات در باب شفاعت مراجعه می کنیم می بینیم در باب شفاعت، انبیاء، امامان، شهداء، علماء و زوار امام معصوم (عَلِیْهِ السَّلَام)، مخصوصاً زائرین حضرت ابا عبدالله الحسین (عَلِیْهِ السَّلَام) و مؤمنین کامل را به عنوان شفعاء معرفی شده اند.

به عنوان نمونه به اوئیس قرنی اشاره می کنیم. او شخصیتی است عظیم و برجسته که حضرت رسول الله الاعظم (صَلَّی الله عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ) درباره او فرمودند:

۱. متن کامل این شعر، که سروده حضرت آیت الله وحید خراسانی است در فصل اشعار آمده است.

إِنِّي أَشَمُّ رَائِحَةِ الرَّحْمَنِ مِنَ الْيَمَنِ .

من بوی خدا را از سرزمین یمن استشمام می کنم .

این یعنی اویس بوی خدا می دهد . او شخصیتی است خدائی که از او بوی پروردگار متعال استشمام می شد . درباره این اویس قرن که شخصیتی است کم نظیر در دوران خودش، فرموده اند: به مقدار قبیله مِضَر یا خَزَرَج شفاعت خواهد کرد .

حال قبیله مِضَر یا خَزَرَج چه تعداد جمعیت به خود اختصاص می داده است، معلوم نیست، ولی مسلماً عددی است محدود و معین . چند صد نفر یا هزار نفر یا چند هزار نفر . به هر حال محدود بوده است ، یعنی اویس این قدر دارای قدرت شفاعت می باشد .

در باب زائرین حضرت ابا عبد الله الحسین علیه السلام فرموده اند : زائر او صد هزار نفر را شفاعت خواهد کرد؛ صد هزار نفری که اهل کبائرند و جهنم بر آنها لازم است !

یعنی زائر نیز به این مقدار قدرت شفاعت خواهد داشت . قابل توجه اینکه این نیز محدود است .

شهداء نیز به مقدار توان خدائی بودنشان و اخلاص و حرکت الهی شان شفاعت خواهند کرد ، که آن هم عددی است محدود .

علماء نیز همین طور ، فقها نیز همین طور .

نتیجه اینکه خدای مَنان و امامان معصوم علیهم السلام برای شهداء ، علماء ربانی ، فقها و صلحا و... چک سفید نکشیده اند که مثلاً بگوئیم فلان مرجع میلیاردها انسان را شفاعت خواهد کرد ، این گونه نیست . بلکه مقدار توانش به مقدار انسانهایی که هدایت کرده اند و به ایمان ، اخلاص ، صفات معنوی و درونی شان بستگی دارد . در هر حال از توانی محدود برخوردار خواهند بود .

ولی وقتی ما به روایات در باب شفاعت بی بی حضرت معصومه (سلام الله علیها) مراجعه می کنیم به این نکته ظریف و رسا می رسیم که خداوند و امام معصوم علیه السلام برای کریمه اهل بیت علیهم السلام چک سفید کشیده است.

* امام صادق علیه السلام می فرمایند :

تَدْخُلُ (أو تَدْخُلُ) بِشَفَاعَتِهَا شِيعَتِي (أو شِيعَتَنَا) الْجَنَّةَ
يَأْجُمِعُهُمْ^۱.

به شفاعت او (کریمه اهل بیت ، حضرت معصومه (سلام الله علیها))

همه شیعیان ما وارد بهشت می شوند .

برای دریافتن توان و قدرت شفاعت و دستگیری بی بی دو عالم و عظمت این جایگاه به این نکته دقت بفرمائید :

۱- امام صادق علیه السلام چقدر شیعه دارند ؟ خدا می داند .
۲- این روایت شامل همه زمانها و اعصار و همه مکانها که در آن شیعیان امام صادق علیه السلام هستند می شود زیرا حدّ و حصری برای آن قید نشده است .

در این دایره وسیع شیعیان امام صادق علیه السلام، آیت الله گلپایگانی و گلپایگانی ها ، آیت الله حائری و حائری ها ، خوانساری و خوانساری ها ، بروجردی و بروجردی ها ، اراکی و اراکی ها ، بهاء الدینی و بهاء الدینی ها ، کشمیری و کشمیری ها و هزاران عالم ربانی و مرجع تقلید قرار دارد که همه و همه به عنایت بی بی دو عالم (سلام الله علیها) ترفیع مقام و درجه شفاعت و دستگیری می شوند.

یک چنین قدرتی به بانوی دو سرا داده شده است . بعد از مقام امامت و ولایت حضرات ۱۴ معصوم علیهم السلام ما در عالم حدیثی به این گستردگی پیدا نمی کنیم که چک سفید امضاء ، برای کسی صادر شده باشد که حدّ و مرز و زمان و مکان نشناسد .

بانوی جهانی

حضرت آیت الله ناصری دولت آبادی از پدر بزرگوارشان حاج شیخ محمد باقر ناصری متوفای ۱۴۰۷ ه.ق برای نگارنده این گونه نقل فرمودند:

در سال ۱۲۹۵ ه.ق در اطراف قم (قمرود) قحطی و خشکسالی شدیدی واقع شد . تا آنجا که زمین های کشاورزی و دام ها در معرض نابودی قرار گرفت .

اهالی منطقه که مستأصل شده بودند، اجتماع کرده و به فکر چاره افتادند و پس از مشورت تصمیم گرفتند دست به دامن بی بی دو عالم حضرت معصومه (سلام الله علیها) شوند .

۴۰ تن از متدینین انتخاب و به قم مشرف شدند و در حرم مطهر بی بی بست نشستند تا خداوند به عنایت بی بی حضرت معصومه (سلام الله علیها) باران فرستاده و مردم از خشکسالی نجات یابند .

شب سومی که گروه در حرم به بست نشسته بودند ، پیرمردی از آنان مرحوم حاج میرزا ابوالقاسم قمی معروف به میرزای قمی را به خواب می بیند .

میرزای قمی در عالم رؤیا از او سؤال می کند، چرا در اینجا بست نشسته اید؟ پیرمرد می گوید : به خاطر خشکسالی به اینجا پناه آورده ایم

تا بی بی عنایتی فرمایند .

میرزای قمی با تعجب می پرسد: فقط برای همین مطلب بست نشسته اید؟
 پیرمرد می گوید: بلی
 مرحوم میرزای قمی این مرد بزرگ می فرماید: این که چیزی نیست، این امور جزئی از دست ما نیز ساخته است. هنگامی که حوائج کوچک از این دست، داشتید به ما مراجعه کنید. از او شفاعت عالم را بخواهید. بی بی دو عالم بانوی جهان است، نسبت به او جهانی بیاندیشید و امور جهانی از او بخواهید.

به راستی باید میلیونها انسان به دست این بانوی بزرگ متحول شوند و مسیر حقیقت را بیابند. ایشان باید رتق و فتق امور جهانی را به اذن الله انجام دهند.

حدیث شریف امام جعفر صادق علیه السلام که فرمودند: "همه شیعیان ما به شفاعت حضرت فاطمه (سلام الله علیها) وارد بهشت می شوند" مؤید این رؤیای صادقانه است.

بی بی اختصاص به قم و مردم قم ندارد، بلکه تمام دنیای شیعه در تمام اعصار باید در محضر بی بی زانوی ادب زده واز عنایتشان بهره مند گردند.

چه زیبا این مقام در جمله **یا فاطمة اشفعی لی فی الجنه** نمود و تجلی در زیارتنامه کرده است. معلوم می شود که بی بی برایش چنین قدرتی مسلم است که امام رضا علیه السلام این جمله را در زیارتنامه ایشان گنجانده اند.

پر واضح و مسلم است چون قرب، مطلق و کم نظیر است پس شفاعت نیز مطلق است.

امید است که بی بی (سلام الله علیها) ما را نیز مورد عنایت خود قرار دهند.

، اسئلك ان تدخلنی فی جملة العارفين بهم و بحقهم . مثلاً درباره زیارت امام رضا (علیه السلام) آمده است:

مَنْ زَارَهُ عَارِفاً بِحَقِّهِ^۱ .

هر کس او را زیارت کند ، در حالی که عارف به حق او باشد .

این حدیث نشان دهنده این است که هر کس امام معصوم را زیارت کند ، با این شرط که آگاه و معترف به حق ایشان باشد فضائل، برکات و آثار زیارت نصیبش خواهد شد .

گاه افرادی هستند که راه را بسیار و دشوار و صعب العبور می کنند مثلاً مطرح می کنند عارفاً بحقه یعنی اعتقاد و آگاهی به این مسئله که امام صاحب ولایت کلیه مطلقه تکوینی و... است و بدین سبب مباحث بلند و برجسته عرفانی را در این خصوص می گشایند که با در نظر گرفتن آنها حلقه زائرین واقعی بسیار قلیل و اندک شده و مقدار آنها بسیار کم می شود .

مرحوم شیخ صدوق در کتاب بسیار جالب و زیبای "معانی الاخبار" این روایت را با روایتی از امام صادق (علیه السلام) تفسیر و معنی کرده است :

عارفاً بحقها

* امام علی ابن موسی الرضا (علیه السلام) می فرماید :

مَنْ زَارَهَا عَارِفاً بِحَقِّهَا فَلَهُ الْجَنَّةُ^۱ .

هر کس او را زیارت کند در حالیکه عارف به حق او باشد ، بهشت از آن اوست .

یکی از نکات مهمی که در این روایت مطرح شده ، این است که فاطمه معصومه (سلام الله علیها) از دیدگاه و منظر حضرت ثامن الحجج (علیه السلام) حقی به گردن شیعیان و محبین دارند که باید آن حق را شناسائی کرده و آن را بفهمند و عارف به آن حق باشند.

با مراجعه به روایات در خصوص زیارت حضرات معصومین (علیهم السلام) به این نکته می رسیم که این امر مهم و این جمله (حق) فقط در خصوص امامان مطرح شده است. مثلاً در زیارت جامعه کبیره در خواست می کنیم

۱. جامع احادیث شیعه ، ج ۱۲ ، ص ۶۱۷ - بحار الانوار ، ج ۴۸ ، ص ۳۱۷ - بحار الانوار ، ج ۱۰۲ ، ص ۲۶۶ - مستدرک الوسائل ، ج ۱۰ ، ص ۳۶۸ .

۱. عیون اخبار الرضا (علیه السلام) ، باب ۶۶ ، ح ۳۳ و در ح ۱۶ عارفاً بحقّ آمده است .

عارفاً بحقه معنایش این است : ... **أَنْ يَعْلَمَ أَنَّهُ إِمَامٌ مُفْتَرَضُ الطَّاعَةِ**

، **تُجِبُ طَاعَتَهُ**^۱. یعنی باید بدانید که امام رضا علیه السلام امام است و اطاعتش واجب است.

به عبارتی دگر اگر همین مقدار از نظر فکری و اعتقادی معتقد باشد ، این فرد عارف به حق امام رضا علیه السلام است . این کمترین درجه امام شناسی و عرفان به حق امام معصوم است .

نکته : از مطلب بالا این نتیجه استفاده می شود که ای شیعیان فضائل و آثار زیارت از آن کسانی است که معتقد به امامت و ولایت ، ائمه اثنی عشر باشند .

البته نباید این مطلب را از نظر دور داشت که واضح و مسلم است هر چه انسان معرفت اعتقاد و شناختش قوی تر باشد بهره اش از فضائل و آثار زیارتی افزون تر و قوی تر خواهد بود . حضرت مولا ثامن الحجج علیه السلام فرمودند : ما حقوقی به گردن شیعیان داریم و در این خصوص در عالم میثاق و الست پیمانی از دوستان ما گرفته شده است . پیمان اول پذیرش ولایت و امامت ماست و پیمان دوم تبعیت بدون چون و چرا و تسلیم بودن در برابر کلمات و سخنان ماست . سپس فرمودند: اکمال و اتمام عهد و میثاق ، زیارت ما و زیارت قبور ماست .

عارف به حق فاطمه معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) یعنی چه ؟

شاید یکی از جهاتش این باشد که به شیعیان این آگاهی را بدهند که حضرت فاطمه معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) را یک امامزاده عادی و تنها یک امامزاده نسبی نبینید . بلکه بی بی صاحب عصمت و ولایت تکوینیه فوق العاده و برجسته و محبوب در نزد حضرت رب العالمین و حضرات معصومین علیهم السلام هستند .

بی بی دارای جایگاهی هستند که امام معصوم امام رضا علیه السلام ، لقب معصومه را به ایشان عنایت کرده اند و امام صادق علیه السلام نیز مقام شفاعت را برایشان مطرح فرموده اند .

لذا در فرازی از زیارتنامه بلند بانوی دو سرا آمده است :

فَإِنْ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ شَأْنًا مِنَ الشَّأْنِ

به راستی که فاطمه معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) ولیة الله و صاحب ولایت تکوینی است و شأنی از شئون امامت و ولایت و شعبه ای از عصمت و شفاعت حضرات امامان معصوم علیهم السلام در وجود بی بی دو عالم می باشد . لذا بوی ولایت و امامت و عصمت از اینجا به مشام می رسد و یک تقرب استثنائی در نزد حضرت رب العالمین دارد و لذا مظهر و جلوه حضرات معصومین علیهم السلام خصوصاً حضرت زهرا (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) هستند .

پس عارف بحق فاطمه معصومه (سلام الله علیها) یعنی اینکه اولاً متوجه به جایگاه ایشان باشیم و ثانیاً به زیارتش بشتابیم و به زیارت و حرم منور این خاتون دو سرا (سلام الله علیها) پناهنده شویم.

نکته: چه بسا امام رضا (علیه السلام) با حواله دادن به بی بی دو عالم (سلام الله علیها)، می خواهند این را به ما بفهمانند که ای مردم؛ خواهر من، همسنگ ما اهل بیت عصمت است و ولایتی از جنس ولایت ما دارد. لذا باید حواسمان را جمع و معطوف به بی بی دو عالم (سلام الله علیها) نموده و از ایشان بهرمند شویم.

چه زیباست که از پروردگار متعال و خود بی بی دو عالم (سلام الله علیها) بخواهیم که خودشان را به ما بشناسانند و اندکی پرده ها را کنار بزنند و ذره ای از مقامات و کراماتشان را به ما بنمایانند.

آنانکه خاک را به نظر کیمیا کنند

آیا شود که گوشه چشمی به ما کنند

رضایت امام رضا (علیه السلام) در رضایت فاطمه معصومه (سلام الله علیها)

مرحوم علامه مصطفوی^۱ نقل می فرمودند: رفیق طلبه ای داشتم که در ایام تحصیل در قم بود و تابستانها به مشهد می رفت، روزی در تابستان او را در میدان آستانه دیدم که عبایش را بر روی سر و عمامه اش کشیده و تند تند به سمت حرم می رود. از اینکه او را در تابستان در قم می دیدم تعجب کردم و لیکن چون عبا به سر کشیده بود نخواستم مزاحم او شده و علت را جویا شوم.

چند روز او را بدین منوال و حال و هوا می دیدم که به سمت حرم می رفت.

پس از اتمام تابستان و آغاز ایام تحصیل او را در مدرسه دیدم و ماجرا را از او جویا شدم او گفت: وقتی به مشهد رفتم و در مدرسه نواب حجره گرفتم. چند روزی به زیارت آقا امام رضا (علیه السلام) می رفتم. در یکی از این روزها با ولی خدائی^۲ آشنا شدم و آن ولی خدا به من گفت: امام رضا (علیه السلام) می فرمایند: این طلبه حاجت دارد، ولی هیچ کدام از حاجاتش را برآورده نمی کنیم.

۱. از علمای ربانی، که می فرمودند: در زمان مرحوم نخودکی من با ۲۰ ولی خدا رابطه داشتم که ۱۹ نفر از آنها یا مساوی و یا بالاتر از مرحوم نخودکی بودند، ولیکن ناشناخته بودند.

۲. علامه مصطفوی می فرمودند: من آن ولی خدا را می شناختم.

دیدم او درست می گوید ، من پنج حاجت از امام رضا علیه السلام خواسته بودم . سؤال کردم چرا؟ مگر گناهی از من سر زده است؟

شهنشهی که ز مهر نوازده آهو را

کجا ز درگه لطفش رود کسی مأیوس

آن مرد خدا گفت: امام رضا علیه السلام از شما گله مند است و می فرمایند: این طلبه در ایام تحصیلش در قم کمتر به زیارت خواهرم مشرف می شود و نسبت به این مسئله کم اعتناست . و لذا تا خواهرم از او راضی نباشد ، حاجتی از او را بر آورده نخواهیم کرد .

من که مضطرب شده بودم، از آن ولی خدا چاره ای خواستم . او گفت : به قم برو و بی بی دو عالم (سلام الله علیها) را از خود راضی کن سپس به مشهد بیا .

لذا من به قم آمدم و چند روزی به زیارت بی بی (سلام الله علیها) مشرف شده و عرضه می داشتم: بی بی جان نفهمیدم ، اشتباه کردم ، عارف به حق شما نبودم ، از این به بعد مکرر محضرتان شرفیاب خواهم شد . بعد از مدتی که قلبم خنک شد احساس کردم بی بی از من راضی شده اند . به سمت مشهد حرکت کردم و به زیارت امام رضا علیه السلام شتافتم .

دوباره که به خدمت آن ولی خدا رسیدم . تا مرا دید گفت: حالا شد ، رفتی قم و بی بی (سلام الله علیها) را از خودت راضی کردی . امام رضا علیه السلام می فرمایند: پنج حاجتش را به او می دهیم .

همان گونه که زینب کبری (سلام الله علیها) باب الحسین علیه السلام و شریکه الحسین علیه السلام هستند ، حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) نیز باب الرضا علیه السلام و هرکس در اینجا کرنش کند ، محضر امام رضا علیه السلام مورد قبول خواهد بود .

حضرت فاطمه معصومه (سلامه الله علیها) در آئینه زیارتنامه مأثوره

برای انسان سه گونه حیات متصور است

۱. **حیات نباتی:** که منظور از آن رشد و نمو در جسم می باشد و انسان در این نوع حیات با گیاهان و سایر موجودات نامی (نمو کننده) مشترک است.

۲. **حیات حیوانی:** که منظور از آن حیات در ابعاد غریزی همچون خوردن و خوابیدن و تولید مثل و... که انسان در این ویژگیهای طبیعی، با حیوانات برابر است. لذا گفته می شود: الانسان هو الحيوان الناطق.

۳. حیات انسانی : حیاتی است که وجه امتیاز انسان و مختص به

اوست .

از آنجا که انسان مظهر کمال و جمال خداوند است ، و صفات خدایی می تواند در وجود انسان ها جلوه گری کند .

از دیو و دد ملولم و انسانم آرزوست

انبیاء نیز برای این امر مهم مبعوث شده اند:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ
إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ^۱

ای کسانی که ایمان آوردید ، چون خدا و رسول ، شما را به آنچه مایه حیات ابدی شماست ، دعوت کنند ، اجابت کنید .

بهترین نمونه و مصداق و الگو برای حیات انسانی ، زندگانی حضرات اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام و خاندان پاکشان می باشد . و اگر کسی بخواهد این حیات را عالی بفهمد ، باید به سیره آنها مراجعه کند .
بی بی دو عالم (سلام الله علیها) نیز مظهر صفات جمال و کمال و علم و معرفت و ... و همه صفات خداوند است.

راه رسیدن به حیات انسانی چیست؟

یکی از اهداف آفرینش انسان رسیدن به حیات طیبه است . یکی از مهم ترین راه های رسیدن به این حیات ، پیوند با خوبان عالم است . پیوند و اتصال به حضرات چهارده معصوم علیهم السلام و امامزادگان واجب التعظیم والتکریم و عالمان ربانی و لائی که بوی عطر معصومین از آنها استشمام می شود ، قطعاً انسان را به مقصود خواهد رساند .
با نبود حیات انسانی و غفلت چه فرقی بین انسان و حیوان است .
اولئک كالأنعام بل هم اضل^۱ .
آنها مانند حیوانات ، بلکه بسی بدترند .

وقتی انسان در کلاس پیوند قرار گرفت و اتصال به خوبان عالم داشت راه به حیات سوم پیدا خواهد کرد و از خوی حیوانی فاصله پیدا می کند .
یکی از راههای این اتصال و پیوند ، در کلاس زیارات و دیدارها حاصل است .

نتیجه : یکی از نیازهای اساسی انسان در راه رسیدن به کمال ، حضور در مشاهد مشرفه و زیارت خاندان عصمت و طهارت است . پس این بزرگان منت نهاده و با اجازه ، حضور نیازهای ما را مرتفع نموده اند . لازم به ذکر است که زیارت فقط این نیست که وارد حرم شده و حتماً زیارتنامه خوانده شود .

بلکه حقیقت زیارت هو حضور الزائر عند المزور - حضور زائر در نزد زیارت شونده است - و لذا می بینیم بسیاری از کسانی که حتی سواد ندارند و اصلاً بلد نیستند زیارتنامه بخوانند با زبانی خودمانی با معصوم علیه السلام صحبت و به مراد دل می رسند . البته عالی و زیبا این است که در قالب زیارات مأثوره ایشان را زیارت کنیم ، چون ما معرفتی نداریم و در زیارات که مضامین بلند دارد ، به شناخت صحیح می رسیم .

* گویند : زن عوام و ساده ای وارد حرم امیر المؤمنین علیه السلام شده و گفت : **أنا دخیلک یا امیر المؤمنین علیه السلام** . سپس گفت : آقا جان ، من برای انجام کاری می روم ، می خواهم وقتی باز گشتم حاجتم روا شده باشد . حضرت با کرم خود حاجت او را برآورده ساخت .

عالمی این صحنه را دید و به محضر امام گله کرد که ما این همه برای زیارتتان مشرف شده ایم ، ولی حاجتمان را بر آورده نفرموده اید .

شب در عالم رؤیا حضرت را زیارت کرد که به او فرمودند : تو کی به حرم ما آمدی؟ ما تو را در حرم خود ندیده ایم .
چه زیبا در زیارت جامعه کبیره می خوانیم:

مَنْ أَتَكُمْ نَجِي

هر کس که بیاید (با توجه حاضر شود)، نجات می یابد.

زائر پناهنده

مرحوم شیخ عبد الکریم حامد رحمته الله بر جسته ترین شاگرد شیخ رجبعلی خیاط رحمته الله همیشه می فرمودند : همچون شتر به حرم بروید، نه مثل کبوتر . کبوتر یک عمر در حرم زندگی می کند ، ولی ادب حضور را رعایت نمی کند ، چه بسا بالای سقا خانه و یا روی زائرین هم فضله می اندازند . ولی شتر با همه وجود وارد شده و با گریه و ناله پشت پنجره فولاد بست می نشیند و حاجت خود را می گیرد^۱ .

اگر انسان حضوری مؤدبانه و خاضعانه در نزد زیارت شونده پیدا کرد، قطعاً به حیات طیبه خواهد رسید .

۱. مرحوم سیدعباس حسینی رحمته الله می فرمود : من خود آنجا بودم که شتر وارد حرم شد و آمد در صحن انقلاب و پشت پنجره فولاد نشست . وقتی جلو رفتم دیدم اشک از چشمانش سرازیر است . صاحب شتر که آمد واقعه را جویا شدم . گفت : این شتر هنگام ذبح فرار کرده و به اینجا پناه آورده است . ولذا شتر را به امام بخشید .

* امام جواد (علیه السلام) می فرمایند:

مَنْ زَارَ قَبْرَ عَمَّتِي بِقُمْ فَلَهُ الْجَنَّةُ^۱.

هر کس قبر عمه ام را در قم زیارت کند، (زیارت با حضور) بهشت از آن اوست.

کلاس زیارت علاوه بر اینکه انسان را به خوبان پیوند می دهد، آثار و خواص فراوانی نیز دارد که در فصلهای گذشته بدانها اشاره شد. علاوه بر اینکه زیارت بی بی دو عالم (سلام الله علیها) نیز انسان را به حیات طیبیه می رساند و بدان سفارش شده است، ویژگی خاص و منحصر به فردی دارد و آن اینکه در مجموع امام زادگان، تنها امام زاده ای که دارای زیارتنامه مأثور می باشد، بی بی دو عالم حضرت معصومه (سلام الله علیها) است.

و این نشان دهنده این است که ایشان یک امام زاده عادی و معمولی نیستند. لذا امام رضا (علیه السلام) زیارتنامه ای برای ایشان بیان می فرماید تا در قالب آن یک دوره معارف الهی و معصومه شناسی مطرح شود. حال بعضی از نکته هایی را که در زیارتنامه آمده، در اینجا مطرح می کنیم.

۱. کامل الزیارات، ص ۳۲۴.

حرم بی بی (سلام الله علیها) حريم اهل بيت عصمت و طهارت (علیهم السلام)

السلام على آدم صفوه الله

السلام على نوح نبی الله

السلام عليك يا رسول الله

در همه زیارتنامه ها سلام به امامی که در مشهدش زیارت می شد و به صورت خطاب بیان می شود. مثلاً در زیارت امام رضا (علیه السلام) می گوئیم:

السلام عليك يا علي ابن موسى الرضا (علیه السلام)

اما سلام به امامان معصوم دگر به صورت غائبانه می آید. ولی در زیارتنامه بی بی دو عالم این، به خلاف سایر زیارتنامه ها روال به گونه دیگری مطرح می شود؛ یعنی پیامبر خاتم (صلی الله علیه و آله) و حضرات امامان معصوم (علیهم السلام) به صورت خطاب مورد سلام واقع می شوند.

السلام عليك يا رسول الله

السلام عليك يا امير المؤمنين

السلام عليك يا فاطمة الزهراء

السلام عليك يا سبطی نبی الرحمة و ...

نکته و رمزش اینجاست که قم حرم اهل بیت عصمت و طهارت و

خانه حضرات امامان معصوم (علیهم السلام) محسوب می شود و ایشان در این

خانه حضور و تشریف دارند . لذا به نحو خطاب و حضور با آنان سخن می گوئیم .
براستی وقتی انسان در حرم قرار می گیرد در حقیقت در خانه چهارده معصوم علیهم السلام واقع می شود . مؤید این مطلب حدیث امام صادق است که می فرماید :

وَإِن لَّنَا حَرَمًا وَهُوَ بَلَدَةُ قُمْ ... .

قم حرم ما اهل بیت است .

گر چه در این حدیث آمده کل قم حرم اهل بیت علیهم السلام است ، ولی باید دانست که امامان معصوم در قم دو خانه دارند: بیرونی و اندرونی .
خانه بیرونی ، همه قم و اندرونی ، حرم حضرت کریمه اهل البیت علیهم السلام می باشد . پس باید متوجه باشیم وقتی وارد حرم می شویم ، وارد اندرونی خانه امامان معصوم علیهم السلام شده ایم .

لذا وقتی از بعضی از بزرگان و برجستگان سؤال می شود که آیا می توانیم در حرم بی بی دو عالم زیارت جامعه کبیره را که مربوط به امامان معصوم علیهم السلام است بخوانیم ؟ جواب فرموده اند: بلی ، می توانیم ؛ چون حرم بی بی علیها السلام ، حرم امامان معصوم علیهم السلام است و امامان معصوم در خانه خود حضور دارند ، آن هم حضور گستره و فعال و وسیع .

فاطمه علیها السلام شناسی

* امام رضا علیه السلام در ابتدا و قبل از ورود به زیارت ، تسبیح حضرت زهرا علیها السلام را قرار داده اند که در هیچ زیارتنامه ای معمول نبوده و نیست . در زیارت دیگر همچون زیارت جامعه ، عاشورا ، زیارت امامان معصوم علیهم السلام چنین قاعده ای نداریم .

مثلا در ابتدای زیارت جامعه ۱۰۰ مرتبه باید تکبیر گفته شود . ولی تنها زیارتی که باید تسبیح حضرت زهرا علیها السلام گفته شود ، زیارت بی بی حضرت معصومه علیها السلام می باشد .

چه تناسبی در اینجا وجود دارد که امام ، امر به این کار نموده اند ؟ آیا این گونه نیست که امام رضا علیه السلام این رمز را برای اهل ولا گذاشته و این نکته یاد آور شده اند که ای زائر حواست را جمع باشد که اینجا جلوه گاه حضرت زهرا علیها السلام است .

تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام انسان را بیمه می کند ، در این خصوص روایات زیبایی آمده است . رئیس مذهب امام صادق علیه السلام فرمودند: هر کس بر تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام مداومت کند:

فَإِنَّهُ لَمْ يَلْزَمْهُ عَبْدُ فَشْقَى^۱ .

۱. عوالم العلوم ، ج ۱ ، ص ۲۸۹ . امام صادق علیه السلام فرمودند: إنا نأمر صبیاننا بتسبیح فاطمه علیها السلام کما نأمرهم بالصلاه فالزومه فانه لم یلزمه فشقی .

هیچگاه به بدبختی نگرائیده و جهنمی نمی شود.

به عبارتی دیگر، یعنی تسبیح حضرت زهرا موجب خوشبختی و سعادت یک انسان است.

* در همه زیارتنامه ها در قسمت شهادت این گونه آمده است که

در ابتدا می گوئیم: السلام عليك يا بن رسول الله

السلام عليك يا بن امير المؤمنين

آنگاه می گوئیم: السلام عليك يا بن فاطمه (سلام الله عليها)

ولی در اینجا قاعده این گونه نیست، بلکه نام حضرت زهرا (سلام الله عليها) مقدم بر نام حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) شده آمده است:

السلام عليك يا بنت فاطمه و خديجه

السلام عليك يا بنت امير المؤمنين

امام رضا (علیه السلام) در اینجا رمزی را گذاشته اند که توجه ما را بدان جلب کنند و این رمز ارتباط و نسبت بین حضرت زهرا (سلام الله عليها) و حضرت معصومه (سلام الله عليها) است.

می خواهند این مطلب را بفرمایند: حضرت بی بی (سلام الله عليها) تنها امام زاده نسبی نیست، بلکه این فرزند حسبی و نسبی، دائماً و کاملاً در ارتباط روحی، اخلاقی و معنوی با حضرت زهرا (سلام الله عليها) است. این

فاطمه جلوه آن فاطمه است و در اینجا سنخیت برقرار است. ناظر بر این سنخیت، این دختر که آینه تمام نمای مادر می باشد، صفات جمال و کمال مادر را معرفی می کند. اینجا نمونه بر داری الهی از صدیقه طاهره، زهرا (سلام الله عليها) است. لذا این مقدم بودن، مقدمه و رمز و نکته برای توجه به این سنخیت است.

دختر، آئینه مادر

۱. حضرت آیت الله مرعشی نجفی (رحمته الله) در کلاس درس خارجشان که در مسجد بالا سر حرم مطهر بر گزار می شد، دو بار این مطلب را نقل فرموده اند: پدرم ۴۰ روز در حرم امیرالمؤمنین (علیه السلام) بیتوته کردند تا حضرت محل قبر شریف حضرت زهرا (سلام الله عليها) را به ایشان نشان دهند، در پایان ۴۰ روز در عالم رؤیا امام باقر (علیه السلام) یا امام صادق (علیه السلام) (تردید از خود آقا بوده است) را در عالم رؤیا زیارت می کنند.

به محضر امام عرضه می دارند: یا بن رسول الله، من که نا محرم نیستم، لطفاً قبر مادرم حضرت زهرا (سلام الله عليها) را به من نشان دهید.

امام فرمودند: عَلَيْكَ بِكَرِيمَةِ أَهْلِ الْبَيْتِ؛ بر تو باد به کریمه اهل بیت.

پدرم عرضه داشتند: بله، یا بن رسول الله. من هم به دنبال همین قبر (حضرت زهرا (سَلَامُ الله عَلَیْهَا)) هستم.

امام فرمودند: منظور ما از کریمه اهل بیت، فاطمه معصومه (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) است. طبق وصیت مادرمان، بنا نیست قبر ایشان معرفی شود. ولیکن آنچه بناست از زیارت حضرت زهرا (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) نصیبتان گردد، همه در زیارت فاطمه معصومه (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) حاصل است.

لذا حضرت آیت الله مرعشی از نجف به قم آمده و مقیم کوی بانوی کرامت می شوند و تا می توانند از قم خارج نمی شوند.

۲. حضرت آیت الله مرعشی (رحمه الله) با مشکلات مالی فراوانی دست و پنجه نرم می کرد.

زمانی که برای دخترشان خواستگاری آمد، پولی برای تهیه جهیزیه نداشتند. با ناراحتی، حرم مشرف می شوند و با گله مندی به بی بی عرضه می دارند: عمه جان شما هم به فکر ما نیستید^۱.

۱. در اینجا دو نکته لازم به ذکر است:

ایشان می فرمود: شب در عالم رؤیا دیدم درب خانه را می زنند. در را باز کردم، کنیزی را دیدم. تا مرا دید گفت من قاصد بی بی هستم، ایشان شما را احضار فرموده اند. آماده شوید برویم.

آماده شدم و با شتاب فراوان به حرم مشرف شدم، وارد صحن مطهر که شدم دیدم ایوان آینه قرق شده است. علت را پرسیدم چه خبر شده است. گفت: بی بی دو عالم تشریف آورده اند ایوان و منتظر تو هستند.

رفتم جلو، عمه جانم را زیارت کردم. دیدم بانوی دو عالم بسیار نحیف و لاغر و در شکل و شمایل دقیقاً شبیه مادرم حضرت زهرا (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) است. (چون بارها مادرم حضرت زهرا (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) را در عالم رؤیا زیارت کرده بودم).

عمه جانم فرمودند: آقا شهاب آیا ما به فکر تو نیستیم؟! ما کی تورا فراموش کردیم که آمدی گله کردی؟ تو از وقتی که وارد قم شده ای

۱. در روایات آمده اگر کسی از خدا به دیگران شکایت کند، کار ناپسندی کرده. ولی اشکال ندارد انسان از خدا به خود خدا گله کند. در اینجا نیز آیت الله مرعشی گله خودمانی اش را به محضر بی بی عرضه داشته است.

۲. گاهی انسان به واسطه عدم آگاهی از مصالح و یا آینده، گله ای می کند و حاجتی می خواهد. چه بسا چیزهایی که ما می خواهیم، ولی به ضرر ماست و چه بسا چیزهایی که نمی خواهیم، ولی به سود ماست. اگر پرده ها کنار رود، روشن خواهد شد که بی بی دو عالم تا چه اندازه لطف و عنایت به شیعیان و دوستان شان دارند.

زیر نظر و مورد عنایت ما بوده ای . نگران نباش ، مشکلت حل خواهد شد . با شرمندگی دست عمه جانم^۱ را بوسیدم و عرض کردم بی بی ببخشید اشتباه کردم که از روی نا راحتی این حرف را زده و جسارت کرده ام .

در این لحظه از خواب پریدم و فوراً برای عذرخواهی به حرم مطهر مشرف شدم و بابت اسائه ادبی که کرده بودم ، از بی بی پوزش خواستم . پس از زیارت هنگامی که ایشان از ایوان طلا خارج می شوند ، فردی به ایشان نزدیک شده و دستشان را می بوسند و کیسه ای پول به ایشان تقدیم کرده و می گوید : این پول از وجوهات نیست ، بلکه هدیه ای است برای شخص شما . ایشان کیسه را به منزل آورده و به همسرشان می دهند . او نیز بدون اینکه پولها را بشمارد ، به بازار رفته و آنچه مورد نظر بوده تهیه می کند . مرحوم آیت الله مرعشی می فرمود : هنگامی که همه وسایل تهیه شد . کیسه را باز کردیم و دیدیم پولها نیز تمام شده است^۲ .

۱. نَسَب حضرت آیت الله مرعشی از جهت مادر به حضرت ثامن الحجج علیه السلام می رسد و لذا بی بی دو عالم عمه ایشان بوده و با ایشان محرمند .

۲. جناب حجت الاسلام والمسلمین سید عادل علوی این کرامت باهره را از پدر بزرگوارشان مرحوم سید علی علوی (که از نزدیکان آیت الله مرعشی بودند) و ایشان مستقیماً از آیت الله مرعشی نقل فرمودند - قیسات ، ۱۰۲ - شهاب شریعت ، ص ۲۸۸ - بر ستیغ نور ، ص ۷۹ .

امام زمان شناسی

در این زیارتنامه ، حضرات معصومین علیهم السلام به ترتیب و با نام و با خطاب آورده شده ، ولی وقتی به نام نامی حضرت بقیه الله الاعظم علیه السلام می رسد ، این چنین می خوانیم :

السلام علی الوصی من بعده

سلام بر جانشین امام حسن عسگری علیه السلام

این سلام مربوط به آقا امام زمان علیه السلام می شود .

همان گونه که پیشتر اشاره شد ، قم حرم اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام است ، حرم آقا امام زمان علیه السلام نیز محسوب می شود . پس چرا امامان را با خطاب و لکن حضرت مهدی آقا امام زمان علیه السلام را به صورت غائبانه سلام می دهیم ؟ این مهم نشانگر چیست و چه چیزی را می خواهد بیان کند ؟

جواب : اولاً این جمله می خواهد بگوید: چون حضرت در غیبت به سر می برند ، غائبانه به محضر مبارک و نورانشان سلام می دهیم .
ثانیاً یک هشدار نیز محسوب می شود و پیامی است که یک درد و فراق بزرگ را در بر دارد.

امام زمان علیه السلام که قم خانه اوست (مثل سایر امامان معصوم علیهم السلام) ، در شهر خود نیز غائب است . به عبارتی روشن تر ایشان در شهر خود نیز مردم به صورت معرفت و شناختی نمی توانند حضرتش را زیارت کنند. گر چه خصیصین ارتباط دارند ، اما عامه مردم محروم از فیض ملاقات و حضور و ظهور هستند .
وقتی انسان این جمله را بفهمد که حضرت در خانه خود نیز غائب است ، آن گاه با دعا برای حضرتش و با توسل و تضرع و خواهش از خداوند می خواهیم که این غیبت تبدیل به ظهور و حضور حضرتش شود .

همچنین در این زیارت چند ویژگی آقا امام زمان علیه السلام بیان شده:

اللهم صل علی نورک و سراجک
خدایا درود پی در پی فرست بر نورت .

تعبیر اول : نور

از امام زمان تعبیر به نور شده ، همان طور که نور هم خود روشن است و هم روشنگری می کند ، امام زمان نیز خود نور است و هدایتگر و رهنما و راهگشای بشریت و انسانهاست که در بعضی از زیارتنامه های حضرت وارد شده:

السَّلَامُ عَلَى نُورِ الْأَنْوَارِ

نه تنها او نور است . بلکه او نورها محسوب می شود . آنچنان نوری که امام صادق علیه السلام فرمود : وقتی حضرت ظهور بفرماید: مردم از نور خورشید مستغنی و بی نیاز می شوند، به برکت نور آقا امام زمان علیه السلام پس چه خوب است ما از این نور بهره بگیریم و ارتباط با این نور برقرار کنیم و وصل به آن شویم . اگر در کنار این نور قرار گرفتیم و همراه با نور بودیم ، آن گاه منحرف نخواهیم شد .

تعبیر دوم: سراج

اگر خدای منان در قرآن از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله به عنوان سِراجاً و هَاجِجاً (چراغ پر فروغ) یاد می شود ، امام زمان علیه السلام نیز چراغ هدایت است ، آن هم نه چراغ خانه ، نه چراغ یک شهر ، نه چراغ یک جهان بلکه چراغ خدا . (سراجک)

چراغی که خداوند منان بر فروزد و روشن کند، این چراغ به پهنای هستی و جهان آفرینش نور افشانی دارد که خورشید در برابر او خجل، سر افکنده و شرمسار است. بیانیم از این سراج و هاج بهره بگیریم.

چگونه از این نور بهره ببریم؟

۱. کسب تقوای الهی

قرآن در سوره مبارکه حدید به خوبی به این نکته ظریف و زیبا اشاره فرموده است:

اتقوا الله يجعل لكم نوراً تمشون به^۱.

ای مؤمنین، اهل تقوی شوید تا نوری بشما عطا کند که بدان راه پیمائید.

ای مؤمنین اگر اهل تقوا شدید، خدا برای شما نوری قرار می دهد که با آن نور مشی سیاسی، اعتقادی، اخلاقی، اقتصادی، عبادی، اجتماعی خواهید داشت و خواهید فهمید چه باید بکنید. جالب این است که سؤال شد آن نور کدام است؟ فرمودند: امامان تأتمونه به؛ آن نور امام است.

ارتباط معنوی و اخلاقی با امام معصوم (علیه السلام) به برکت تقوا برقرار می شود و می توانیم صحیح کار کنیم و صحیح عمل کنیم.

۲. ارتباط با امام عصر

جمکران و مشاهد مشرفه، زیارت آل یاسین، دعای عهد، دعای ندبه و... می تواند ما را در بهره گیری از این نور و سراج یاری دهد.

همچنین در باب شناخت حضرت، از ایشان به عنوان نور یاد می کنند، آن هم نوری که هستی را فرا گرفته و ان شاء الله در عصر ظهور تجلی کامل پیدا خواهد کرد. در ظهور، آن تجلی اعظم نبوی و علوی در چهره حضرت مهدی (عج) رخ خواهد داد.

و در فراز دیگر که آمده است:

أَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يُرِينَا فَيْكُمُ السُّرُورَ وَالْفَرَجَ وَ...

و بحث فرج و انتظار ظهور حضرتش مطرح می شود، در حالی که سرور و فرج در کنار هم آمده است. یعنی تا او نیاید سروری وجود ندارد. همه سرورها کاذب و مکدر و آشفته است.

سرور و وجد واقعی هنگام فرج و ظهور رخ خواهد داد و لذا

می گوئیم:

سلام بر بهار مردمان و شادمانی روزگاران .

رضایت خدا به مدد فاطمه معصومه (سَلَامُ اللّٰهُ عَلَیْهَا)

اللّٰهُمَّ وَرِضَاكَ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ يَا فَاطِمَةُ اشْفَعِي لِي فِي الْجَنَّةِ .

سؤالی در اینجا مطرح می شود که این دو فراز در کنار هم چه می کنند ؟ چه ارتباط و نکته ای در اینجا نهفته است.

در ابتدا باید خواهان رضایت و خوشنودی پروردگار باشیم و سپس بهشت را طلب کنیم، زیرا بهشت را با رضایت خدا می خواهیم . اول پاکمان کن، سپس خاکمان کن . بهشت بی رضایت خدا که ارزشی ندارد و رضوان خدا بر همه چیز برتری دارد . پس بلافاصله می گوئیم: ای فاطمه معصومه (سَلَامُ اللّٰهُ عَلَیْهَا) ، دست مرا بگیر و واسطه شو برای اینکه وارد بهشت شوم .

در فراز بعدی تقاضای سعادت و خوشبختی می کنیم .

خدایا ، البته من از تو می خواهم اینکه به پایان برسانی عمرم را به سعادت و خوشبختی .

سعادت کدام است؟

در یک روایت آمده است :

ان السعيد حق السعيد كل السعيد من احب على
بن ابی طالب (سَلَامُ اللّٰهُ عَلَیْهِ) .

محبت امیر المؤمنین و تبعیت از او و تبلیغ و ترویج او
موجب سعادت و خوشبختی خواهد شد .

لذا ما ، ماندن در مسیر ولایت را از تو می خواهیم . فَلَا تَسْلُبْ مِنِّي
مَا أَنَا فِيهِ ؛ این سعادت را که در آن قرار دارم (شیعه و در خدمت بی بی
دو عالم (سَلَامُ اللّٰهُ عَلَیْهَا) بودن و زیارت او) و با زیارت این بانو عقائد و معارفم را
دریافت و مطرح می کنم . این سعادت را از من سلب نکن .

سپس هشدار می دهد که کسی خیال نکند می تواند در مسیر سعادت
بماند . باید از خدا بخواهیم تا توفیق غم را عنایت کند و ما را حفظ و
موفق بدارد .

در زیارت جامعه نیز بدان اشاره شده :

فَثَبَّتَنِي اللّٰهُ أَبَدًا مَا حَيَّيْتُ عَلَى مُوَالَاتِكُمْ وَ
مَحَبَّتِكُمْ .^۱

خدا مرا پا بر جا دارد تا زنده ام ، به موالات و دوستی
شما .

۱. امالی صدوق ، ص ۱۸۲ .

۱. زیارت جامعه کبیره

چون بشر ثبات قدم نیاز دارد. هیچ بازدارنده از گناه نیست و هیچ توانی برای طاعت و بندگی وجود ندارد، مگر به مدد خدای. پس این ثبات قدم را باید از خدا بخواهیم.

با آنکه ما یقین خود را درباره دین، درباره قرآن و احکام، ولایت و امامت، معارف و اخلاق و... عرضه می داریم و رضایت و تسلیم خود را اعلام می داریم و می خواهیم با این رضایت و باور اعتقادی خشنودی پروردگار را کسب و جلب کنیم. و در زیارتنامه عرضه می داریم:

اللَّهُمَّ وَرِضَاكَ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ

خدایا از من راضی باش، آخرت را با رضایت تو می خواهم.

اما راه رضایت و خشنودی خدا چیست؟ بلا فاصله جواب در فراز بعدی آمده:

يا فاطمة اشفعي لي في الجنة

ای فاطمه معصومه شفاعت و دستگیری از من کن. واسطه شو در ورود به بهشت و در بقای در بهشت برای من.

این بدین معناست که راه رضایت و خشنودی خدا رضایت و شفاعت حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) است

مؤید این مطلب این است که همان گونه که رضایت حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) رضایت خداست، رضایت و شفاعت حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) هم رضایت محسوب می شود.

فلسفه سلامها در زیارت نامه

نکته اول: وقتی می گوئیم: السلام عليك با بنت رسول الله در حقیقت می خواهیم این را بگوئیم: بی بی جان من تسلیم شما هستم و از ناحیه من هیچ آسیب قلبی، فکری و عملی به شما نخواهد رسید و خلاف جهت شما حرکت نخواهم کرد و درباره شما فکر و خیال بدی ندارم، بلکه درباره شما من تسلیم محض و مطلقم.

نکته دوم: می خواهیم بگوئیم: واقعا او دختر حسبی و نسبی ایشان بوده است که در کمالات، دختر پیامبر ﷺ و حضرات معصومین (علیهم السلام) است

سلام بر تو ای دختر رسول خدا و دختر فاطمه و خدیجه .....

این سلام ها نشان دهنده و معرفی کننده بی بی دو عالم و انتسابات ظاهری و باطنی ایشان با حضرات معصومین است ، که صفات و کمالات را از آنان به ارث برده است. و ارث حقیقی و معنوی امامان معصوم است .

در اینجا رمزی است که بیان می کند که اگر بی بی دو عالم شفاعت و دستگیری کنند ، هم رضایت خداوند را به همراه خواهد داشت و هم وارد بهشت می شویم .

همان طور که رضایت حضرت زهرا (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) رضایت خدا و غضب او غضب خدا شمرده شده است.

در اینجا نیز رضایت و شفاعت بی بی دو عالم حضرت معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) موجبات رضایت باری تعالی و مقدمه ورود به بهشت خواهد بود .

شفاعت مطلقه

دستور امام رضا (ع) برای زیارت شامل همه می شود ، اعم از سعادتمندی و سعادتها ، شیخ صدوق و صدوقها ، ملا صدرا و ملا صدراها و ...

می شود . یعنی همه باید به زیارت بی بی رفته و در کنار ضریح منور ایشان رو به قبله بایستند و بگویند:

یا فاطمة اشفعی لی فی الجنة

از آنجا که این سفارش به زیارت مختص گروه خاصی نیست و همه مردم رادر بر دارد ، شفاعت بی بی نیز مختص گروه یا دسته ای نیست ، بلکه شفاعتش همه خواص و عوام را شامل می شود .
این جمله نشانگر شفاعت کلیه ، کبری و مطلقه است که زمان و مکان نمی شناسد و محدود نمی باشد . (رک فصل قبل)

شأن حضرت فاطمه معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا)

این همه سفارش و تأکید بر زیارت بی بی و آثار مترتب بر زیارت آن بانو نمی تواند بی دلیل و علت باشد ، بلکه نشان دهنده مقام و منزلت حضرت فاطمه معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) است. از این رو برای توجه دادن مردم به این موضوع ، امام ثامن الحجج (ع) جمله ای در زیارتنامه گنجانده و فرموده اند:

فإن لك عند الله شأننا من الشأن

پس به درستی که شما در نزد پروردگار عالم دارای

شأنی از شئون هستید .

این شأن که از آن نام برده شده ، دلیل این همه عظمت و بزرگی و شفاعت می باشد .

در بحث های ادبی در زبان عرب (معانی و بیان) در باب نکرات قاعده ای وجود دارد که بیان می کند: گاهی نکره (اسم غیر معرفه) دلالت بر عظمت و بزرگی می کند . لذا امام رضا علیه السلام نیز در اینجا فرموده اند **فَإِنْ لَكَ الشَّانُ** بلکه فرموده اند : **فَإِنْ لَكَ شَأْنَا** (شأن نکره است) یعنی به صورت مطلق و مجهول (ناشناخته و نامحدود) آورده اند . یعنی می خواهند این نکته را بیان بفرمایند که این شأن از آن شئون استثنائی و بس عظیم و والا می باشد .

مؤید این مطلب در روایت امام رئوف علیه السلام نیز آمده است که این نکته را یاد آوری می کنند **مَنْ زَارَهَا عَارِفاً بِحَقِّهَا** .

شاید معنی دوم شأن یاد شده این باشد که امام رضا علیه السلام می خواسته اند این نکته را یاد آور شوند که فاطمه معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) در کلاس ولایت حضرت زهرا (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) شأن و جلوه ای از جلوات آن بانو را دارا هستند . (شاهد این مدعا نکاتی است که در ابتدای این فصل تحت عنوان فاطمه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) شناسی آمد .)

اتصال به اهل بیت علیهم السلام

در میان امام زادگان هستند شخصیتهایی که برجسته و ممتاز و فوق العاده اند . که به سبب اتصال به اهل بیت از مقام و منزلت والایی برخوردار دارند . از آن جمله به شخصیتهای زیر اشاره می کنیم که تحسین معصومین را بر انگیزته اند .

۱- شخصیت بی نظیر خاتون دو سرا عقيله بنی هاشم حضرت زینب کبری (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) که به حکم امام سجاد علیه السلام عالمه غیر معلمه و فهمه غیر مفهمه می باشند و که امام حسین علیه السلام از ایشان می خواهند تا در نماز شب او را دعا کنند .

۲- وجود نازنین باب الحوائج قمر بنی هاشم حضرت ابو الفضل العباس علیه السلام که امام صادق علیه السلام او را دارای بصیرت نافذ معرفی می کنند .

۳- وجود مقدس حضرت علی اکبر علیه السلام که حضرت سید الشهداء علیه السلام او را **اشبه الناس خلقا و خلقا و منطلقا به رسول الله** معرفی می نمایند .

۴- شفیعه روز جزا حضرت فاطمه معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) که به حکم امام صادق علیه السلام شفاعتشان برای همه شیعیان جهان نافذ بوده و هست .

ما این بزرگواران را نباید جدای از اهل بیت علیهم السلام بینیم و بدانیم بلکه این حضرات وصل و جزئی از اهل بیت عصمت و طهارت می باشند و همه کرامات و فضائل اهل بیت علیهم السلام در ایشان نیز هست (البته نه در حد و مرحله ای که حضرات چهارده معصوم علیهم السلام دارا هستند).

شاهد بر این مدعا به سخنرانی بی بی حضرت زینب علیها السلام در مجلس یزید ملعون اشاره می کنیم.

در آن مجلس حضرت زینب کبری علیها السلام خطاب به یزید ملعون می فرمایند:

كِدْ كَيْدَكَ وَ اسْعَ سَعْيِكَ وَ نَاصِبْ جُهْدَكَ فَوَّ
اللَّهِ لَا تَمْحُو ذِكْرَنَا وَ لَا تُمِيتُ وَحْيَنَا وَ لَا
تُدْرِكُ أَمَدَنَا^۱.

هر کار دلت می خواهد بکن ، ولی بدان نام ما اهل بیت ،
وحی ما اهل بیت ، حکومت ما بر دلها را نمی توانی از
بین ببری .

در اینجا بی بی با به کار بردن ضمیر (سنا) خود را جدای از
اهلیت علیهم السلام نمی دانند و خود را داخل و در آن معرفی می کنند .

در اینجا نیز همین طور است و هر کجا امامان معصوم علیهم السلام تشریف
دارند ، فاطمه معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) نیز آنجا حضور دارند .
در قسمت انتهای زیارتنامه ، پس از آنکه با بی بی دو عالم
(سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) با خطاب فردی صحبت می کنیم ، خطاب زیارتنامه تغییر کرده
و پس از آن بصورت جمع یاد می شود . یعنی حضرت فاطمه
معصومه (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) و حضرات اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام را به
صورت جمع مطرح می کنیم .
به ضمائر جمع (کُم) به کار رفته در برخی فرازهای زیارتنامه
دقت فرمائید :

... عَرَّفَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَ بَيْنَكُمْ فِي الْجَنَّةِ وَ حَشَرْنَا
فِي زَمَرَتِكُمْ وَ أوردنا حوض نبیکم و سقانا بکأس
جدکم ...

در اینجا ضمیر مفرد مؤنث (بَيْنَنَا وَ بَيْنَکِ) نیست . به عبارتی
روشن تر با آوردن ضمیر (کُم) بی بی دو عالم هم داخل در اهل
بیت علیهم السلام و جزئی از آن آورده شده است . و این نشانه اتصال و قرب بی
نظیر بانوی کرامت با حضرات چهارده معصوم علیهم السلام است .

با خطاب با بی بی حرف می زنیم و می گوئیم:

بِمَحَبَّتِكُمْ وَ الْبِرَاءَةِ مِنْ اَعْدَائِكُمْ

یعنی بی بی محبتش عین محبت اهل بیت است و دشمنش عین دشمن با اهل بیت است .
 عرف الله : یعنی شما مجموعه معصومین خدا بین ما و شما را معرفی کند .
 وقتی سلمان می تواند مِنّا اهل البیت شود ، واضح است که بی بی دو عالم دارای جایگاهی بس بلند و رفیع در نزد اهل بیت برخوردار است .
 زیرا سلمانی که مِنّا اهل البیت است ، قبر درگاه بی بی می باشد .
 لذا این بزرگوار جدای از اهل بیت ﷺ نیست ، بلکه همواره در محضر آنهاست .

علل و زمینه های تقرب به پروردگار

چه عواملی بشر را مقرب به خدا می کند ؟

۱- محبت اهل بیت ﷺ و فاطمه معصومه (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) :

اتَّقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ بِحُبِّكُمْ وَ الْبَرَاءَةِ مِنْ أَعْدَائِكُمْ

وسيله تقرب به خدا محبت حضرت فاطمه

معصومه (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) و اهل بیت ﷺ و بیزاری از دشمنان

شماست .

۲- برائت از دشمنان اهل بیت ﷺ و فاطمه معصومه (سَلَامُ الله عَلَیْهَا) :

برائت غیر از عداوت است . برائت هم دشمنی را شامل می شود و هم پا به فرار گذاشتن از صفات و رذائل اخلاقی ، اعمال ، افعال و حرکات دشمن را در بر می گیرد .

بیزاری جستن از دشمنان اهل بیت ﷺ موجب قرب من به سوی خدا می شود .

حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) در آئینه روایتگری

و محدثه بودن ایشان

بی بی دو عالم حضرت معصومه (سلام الله علیها) علاوه بر ابعاد وسیع وجودیشان (که اندکی از آن مورد بحث قرار گرفت) محدثه بی نظیری نیز می باشند و لذا یکی از القاب آن بانوی با کرامت ، محدثه می باشد .
قبل از ورود به بحث لازم است مطالبی را یاد آور شویم:

مقام محدثین

در مجموع روایات و احادیث معصومین علیهم السلام ذیل تعبیر بلند جایگاه ویژه ای برای محدث و محدثه بودن عنوان شده است که برای نمونه یکی از آنها را در اینجا آورده و مختصری شرح می دهیم .

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند :

رَحِمَ اللَّهُ خُلَفَائِي قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ
خُلَفَاؤُكَ قَالَ الَّذِينَ يَأْتُونَ بَعْدِي وَيَرَوُونَ
حَدِيثِي وَ سُنَّتِي^۱ .

خدای منان جانشینان مرا مورد رحمت ویژه خود قرار
می دهد. اصحاب پرسیدند خلفای شما چه کسانی
هستند ؟ حضرت فرمودند : خلفا و جانشینان من کسانی
هستند که پس از من می آیند و احادیث و سخنان مرا
نقل می کنند .

لذا حضرت رسول الله الاعظم ﷺ به تربیت یافتگان در کلاس اهل
بیت عصمت و طهارت علیهم السلام که نقل کننده روایات آنها می باشند مدال و
افتخار خلافت و جانشینی را عطا فرموده اند.
این خلافت عبارت است از نمایندگی نشر روایات معصومین علیهم السلام
برای مردم .

جالب این است که این روایت دارای تعریفی است و تعریضی .

تعریض روایت این گونه است که در آینده بعد از من صحابه سقیفه،
بنی امیه و دیگر نامحرمان احادیث مرا کنار می گذارند و از خود سخن
می گویند .

در عمل نیز می بینیم که این اتفاق افتاد و نامحرمان در ابتدا مانع از
نقل روایت شدند و پس از آن نیز به جعل و بدعت روی آورده و
دروغهای فراوانی به اسلام بستند.

و لذا امروزه می بینیم که به علت دوری از منبع واقعی تبیین اسلام ،
پناهنده به قیاس و استحسانات و مصالح مرسله می شوند . این بدان
جهت است که نیازمند قیاس و مجبور به بافتن و ساختن می باشند. تا
خود و جامعه را مشغول و سرگرم و غافل از حقیقت کنند.

و حال آنکه ما شیعیان نیازی به قیاس و بافتن و جعل نداریم ، زیرا
تمام موضوعات کلی و جزئی از ناحیه حاملان علم پیامبر اکرم ﷺ برای ما
نقل شده و رسیده است .

از مسائل کلان گرفته تا کوچک ترین جزئیات مسائل زندگی در
روایات حضرات اهل بیت عصمت علیهم السلام برای ما بیان شده و مشخص می
باشد. ولذا خلأ وجود ندارد تا همچون مذاهب ساختگی و جعلی در
پرتگاه قیاس سقوط کنیم .

تعریف روایت نیز این گونه است که عالمان ربانی هیچ گاه از خود سخنی به دین اضافه نمی کنند و آنچه که به واسطه آن حکم می کنند فقط روایات متقن رسیده از سوی اهل بیت علیهم السلام است .
این بدین معناست که ما در عصر و زمان غیبت نیز رها نشده ایم و به واسطه محدثین به دریای بی کران اهل بیت علیهم السلام وصل می باشیم .

عظمت بحار الانوار علامه مجلسی رحمته الله علیه

حضرت آیت الله مرعشی نجفی رحمته الله علیه از پدر بزرگوارشان این گونه نقل می کردند :

شبی از شبها در عالم رؤیا دیدم حضرت رسول الله الاعظم صلی الله علیه و آله بر فراز منبرند و علماء و بزرگان نیز گرداگرد منبر حضرت جمعند و در پله اول منبر کتاب "بحار الانوار" علامه مجلسی رحمته الله علیه (که حاوی احادیث و استدلالات بسیار زیبایی در مباحث اعتقادی و عبادی و اخلاقی و تفسیر و تاریخ و.... می باشد) قرار دارد .

حضرت به هر کدام از علماء نسخه ای از "بحار الانوار" هدیه داده و آنها را دعوت به بحار می کنند.

امام زمان علیه السلام ، حاضر و ناظر

حضرت ولی الله الاعظم علیه السلام می فرمایند :

إِنَّا غَيْرُ مُهْمِلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ ^۱.

ما در رسیدگی به امور شما کوتاهی نمی کنیم .

و در روایتی دیگر می فرمایند :

وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَاةِ

حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ فَأَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ ^۲.

در حوادثی که پیش می آید ، رجوع کنید به راویان

احادیث ما . زیرا آنها حجت من بر شما هستند .

شیعه همواره در پناه ائمه معصومین علیهم السلام بوده است. در عصر حضور امامان به صورت مستقیم و در عصر غیبت نیز به صورت غیر مستقیم به واسطه حجت ها و نمایندگان عام امام عصر علیه السلام . حضرت رواة حدیثشان را حجت بر ما قرار داده اند .

۱. احتجاج طبرسی ، ج ۲ ، ص ۴۹۷ .

۲. همان ، ص ۴۷۰ .

این در حالی است که هیچ گاه حجتها و نمایندگان از خود حرفی نمی زنند، بلکه تنها روایتگر امام می باشند. اساساً وظیفه نماینده (به معنای نمایانده) نشان دادن و نمایاندن مرجع می باشد. در جای دگر آمده است که اگر کسی با حدیثی، فردی را هدایت کند خیرٌ من ما طلعت علیه الشمس بهتر است از هر آنچه که خورشید به او بتابد.

حال با در نظر گرفتن توضیحات بالا به این نتیجه می رسیم که بانوی کرامت حضرت معصومه (سلام الله علیها) علاوه بر آن همه ویژگیهای ذاتی بی بدیل و بی نظیر، احادیث در شأنشان و کرامات بی حد و شمارشان در یک بعد از ابعاد بس عظیم ولائی که محدثه بودن است چنان جلوه گری می کنند که حتی اهل سنت نیز در کتابهایشان روایات این بانو را نقل می کنند.

ویژگیهای زمان صدر اسلام

در زمان صدر اسلام و قرون ابتدای اسلامی، اوضاع و رسوم به گونه ای نبود که زنان حضور پر رنگ در اجتماع داشته باشند.

حضرت مولی امیر المؤمنین (علیه السلام)، خود، پیکر مطهره حضرت زهرا (سلام الله علیها) را در لحد گذاردند. ممکن است این سؤال پیش آید چرا ام السلمه، سلمی، اسماء یا امامه این کار را انجام نداده اند؟ یکی از دلایل این است که حضور زنان در مراسم تدفین مرسوم و معمول نبوده است.

نظیر این جریان در مراسم تدفین حضرت معصومه (سلام الله علیها) پیش آمد که قمیون از بین خود پیر مرد پرهیز گاری به نام القادر را برای تدفین بی بی (سلام الله علیها) انتخاب کردند. (رک به فصل ۲)

همچنین آمده است پس از شهادت امام رضا (علیه السلام)، زنان در بست پائین کنونی حرم، اجتماع کردند و با بخشیدن مهریه، از شوهرانشان خواستند در مراسم تشییع پیکر امام حضور یابند. این جریان نشان دهنده این است که حضور زنان در جامعه و فعالیت های اجتماعی مرسوم نبوده است.

نتیجه بحث

حال با در نظر گرفتن چنین اوضاعی اگر بانوئی، چنان عظمتی پیدا کند که عنوان محدثه به خود بگیرد نشان از جایگاه بلند و ویژه او خواهد بود. حضرت زهراء (سلام الله علیها) در چنین شرایط و محیطی، خطبه ماندگار در امام شناسی از خود به یادگار گذاشته اند.

حضرت زینب (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) با خطبه های غرّاً و کار ساز، انقلاب کربلا را زنده کردند .
و خاتون دو سرا حضرت معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) در این شرایط محدثه و روایتگر احادیث ولایی بیان کننده مرز شیعه و غیر شیعه ، می باشند .
محدثه ای که مستقیم و غیر مستقیم روایات را از حضرات اهل بیت عصمت طهارت (ع) دریافت کرده و نقل فرموده اند.

روایتگر ولایت

نکته جالبی که در اینجا مطرح است این است که روایاتی که بی بی دو عالم (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) نقل فرموده اند ، روایات وضو و نماز و زکات و امثال اینها نیست ، بلکه همه این روایات بس مهم، در باب تبیین جایگاه امامت و ولایت است .

یعنی حتی بی بی (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) در مقام روایتگری و محدثه بودن نیز مدافع بی نظیری برای ولایت بوده اند .

نکته عجیب اینکه روایات نقل شده از سوی بی بی (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) که به روایات فواطم مشهور می باشد ، در کتابهای اهل سنت نیز نفوذ کرده و آنها نیز ناگزیر از نقل آن شده و نتوانسته اند در مقام انکار بر آیند .

* روایت اول

جَزُرَى دانشمند اهل سنت صاحب کتابی است به نام "أَسْنَى المطالب" که در آن روایات سلسله را جمع آوری کرده است .
جزری در ذیل یکی از این روایات می گوید : این روایت آنقدر قشنگ و زیباست که من به خاطر زیبایی این روایت و سلسله سندش که متشکل از پنج فاطمه است آورده ام :

..... حَدَّثَنَا فَاطِمَةُ بِنْتُ مُوسَى ابْنِ جَعْفَرٍ :

عن فاطمة بنت جعفر بن محمد الصادق : ، عن

فاطمة بنت محمد بن علی : ، عن فاطمة بنت

علی بن الحسین : ، عن فاطمة بنت حسین بن

علی : ، عن زینب الكبرى (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) عن فاطمة بنت

رسول الله * :

أَنْسَيْتُمْ يَوْمَ غَدِيرِ خَمٍّ حَيْثُ قَالَ أَبِي: « مَنْ كُنْتَ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلَى الْكَوْتِ مَوْلَاهُ » وَقَوْلُهُ: « أَنْتَ مِنْنِي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى »^۱.

روایت کرد فاطمه معصومه دختر امام موسی بن جعفر علیه السلام از عمه شان فاطمه دختر امام صادق علیه السلام از عمه شان فاطمه دختر امام باقر علیه السلام از عمه شان فاطمه دختر امام سجاد علیه السلام از عمه شان فاطمه دختر امام حسین علیه السلام از عمه شان زینب کبری علیه السلام (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) از مادرشان حضرت فاطمه زهرا علیه السلام : آیا فراموش کرده اید در روز غدیر خم پدرم فرمود: هر کس من ولی و صاحب اختیار او هستم این علی علیه السلام، ولی، صاحب اختیار و رهبر اوست؟ و نیز فرمود: ای علی علیه السلام نسبت تو به من همانند نسبت هارون علیه السلام به موسی است علیه السلام.

۱. الغدير، ج ۱، ص ۱۹۷ به نقل از کتاب أسنى المطالب جزرى .

* روایت دوم

روایت بسیار زیبای ولایتی دیگری که بسیار معروف است و علمای اهل سنت همچون قندوزی در "ینابیع المودة"، زمخشری در "کشاف"، ثعلبی در "کشف البیان"، فخر رازی در "تفسیر کبیر" در ذیل آیه قُلْ لَا اسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى^۱ آن را ذکر کرده اند.

این روایت که در ایوان طلای بی بی دو عالم (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا) نیز نوشته شده و از روایات فواطم می باشد - با همان سند حدیث قبل - عبارتست از:

حَدَّثَنَا فَاطِمَةُ بِنْتُ مُوسَى ابْنِ جَعْفَرٍ: «....، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ:

أَلَا مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ، مَاتَ شَهِيداً
أَلَا مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ، مَاتَ تَائِباً
أَلَا مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ مُؤْمِناً مُسْتَكْمِلاً
الْإِيمَانَ
أَلَا مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ مَغْفُوراً لَهُ
أَلَا مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ جَعَلَ اللَّهُ قَبْرَهُ مَزَارَ
مَلَائِكَةِ الرَّحْمَةِ
أَلَا مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ فَتَحَ فِي قَبْرِهِ بَابُ
إِلَى الْجَنَّةِ

ألا من مات على حُبِّ آل محمد مات على السُّنة
والجَماعة

ألا مَنْ ماتَ على بُغْضِ آلِ مُحَمَّدٍ ماتَ كَافِراً
ألا مَنْ ماتَ على بُغْضِ آلِ مُحَمَّدٍ جاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ آيِسٌ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ

ألا مَنْ ماتَ على بُغْضِ آلِ مُحَمَّدٍ لَمْ يَشْمَنَّ رَائِحَةُ الْجَنَّةِ^۱

روایت کرد فاطمه معصومه دختر امام موسی بن جعفر

علیه السلام ، .... ، از مادرشان حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) :

آگاه باشید کسی که با حُبِّ آل محمد (علیهم السلام) از دنیا رفت ،

شهید از دنیا رفته است .

*روایت سوم

حضرت معصومه (سلام الله علیها) با همان سلسله سند بالا از حضرت
زهرا (سلام الله علیها) نقل می کنند : پیامبر فرمودند : شبی که به معراج رفته
بودم ، وقتی وارد بهشت شدم با قصری از درّ روبه رو شدم . درب آن
از درّ و یاقوت سرخ که بر آن نوشته شده بود :

لا اله الا الله، محمد رسول الله، علی (علیه السلام) ولی القوم.

علی (علیه السلام) سرپرست و ولی امت پیغمبر خاتم است.

سپس فرمودند : پرده ای از درّ را دیدم که بر آن نوشته شده بود :

بِخَ بَخْ ، مَنْ مِثْلُ شِيعَةِ عَلِيٍّ (علیه السلام) .

درود و آفرین و مبارک، کیست بمانند شیعه

علی (علیه السلام) .

سپس وارد قصر دوم شدم که بر درب آن نیز نوشته شده بود :

محمد المصطفی (صلی الله علیه و آله) رسول الله ، و علی (علیه السلام) وصی

المصطفی .

بر پرده آن نوشته شده بود :

بشّر شیعه علی (علیه السلام) بطیب المولد

بشارت ده شیعیان علی (علیه السلام) را به طیب ولادت (حلال زادگی).

وارد قصر سوم که از زمرد سبز بود شدم ، بر درب آن نیز

نوشته شده بود :

شیعة علی (علیه السلام) هم الفائزون^۱ .

شیعیان علی (علیه السلام) رستگارانند .

بی بی (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا) با دقت نظرشان، روایاتی را نقل فرموده اند که کار ساز و کار بردی اند. لذا انگشت با کفایت را بر ولایت اشاره کرده و بر آن تأکید فرموده اند. زیرا اگر ولایت صحیح باشد فقه، اخلاق، ادب، علم، معارف، عقائد و... نیز درست و صحیح خواهد بود. ریشه همه زیباییها ولایت است و اگر ولایت را کنار بگذاریم، اساساً زیبایی وجود خارجی نخواهد داشت.

امروزه وقتی شما جهان شیعه را با مذاهب دیگر مقایسه کنید، به عینه می بینید که همه زیبایی ها از آن شیعه است. شیعه چه در شئون اعتقادی، چه در شئون عبادی و چه در شئون اخلاقی، همیشه به واسطه رهروی از اهل بیت (علیهم السلام) پیشرو، مترقی و متعالی بوده و هست و خواهد بود.

فصل هشتم:

حضرت معصومه (سَلَامُ اللّٰهِ عَلَیْهَا)

در آئینه کرامات

حضرت فاطمہ معصومہ (سَلَامُ اللہ عَلَیْہَا) در آئینہ کرامات

یکی از راههای شناخت بی بی دو عالم ، کراماتی است که از ناحیه

می کنیم.

است که در اینجا سعی شده از تکرار جلوگیری شده و مهم ترین موارد

شفای مفلوج

مؤسس حوزه علمیه قم حضرت آیت الله شیخ عبدالکریم حائری ،
در مدرسه فیضیه مجلسی برگزار کرده بودند .

در این میان مرد سیدی که فلج مادرزاد بود و توان راه رفتن نداشت ،
برای اینکه به جلوی مجلس راه پیدا کرده و خود را به آقا برساند ، از سر
و دوش جمعیت ، خزیده و با شور و حال ، کشان کشان به جلو حرکت
می کرد .

وقتی خادم آقا این صحنه را می بیند ، با ناراحتی به وی پرخاش
کرده و می گوید : اگر تو راست می گوئی و از سادات می باشی ،
شفایت را از عمه جانت حضرت معصومه (سَلَامُ اللهِ عَلَيْهَا) می گرفتی تا این
گونه رفتار نکنی .

سید از این سخن خادم ، منقلب و بسیار ناراحت شده و با
دلشکستگی خود را به حرم رسانده و به بی بی حضرت
معصومه (سَلَامُ اللهِ عَلَيْهَا) گله می کند .

پس از گریه و بی تابي فراوان ، خواب بر او فالب می شود . او
می گوید : در خواب دیدم بانوئی مجلله از درون ضریح تشزیف آوردند
و گوشه چادرشان را به پایم کشیده و فرمودند : بلند شو . به ایشان
عرض کردم : من افلیج و ناتوانم و از راه رفتن و ایستادن عاجزم .

بی بی دوباره فرمودند : بلند شو ، بهبودی تو حاصل شد . در این
هنگام از خواب پریدم ، در حالی که اثری از ناتوانی در من نبود .

برطرف شدن ضایعه در چشم

جناب حجت الاسلام والمسلمین حاج حبیب الله فرحزاد روزی
متوجه می شوند بر روی مردمک چشم دختر خردسالشان ضایعه و
لکه ای پیدا شده است . به همین خاطر به پزشک مراجعه می کنند.

دکتر پس از معاینه به ایشان می گوید: برای برطرف شدن این لک ،
دارو کارساز نیست و به ناچار باید عمل جراحی صورت گیرد که عمل
نیز با خطر همراه است .

وقتی دخترشان از این ماجرا خبردار می شود ، شروع به گریه و جیغ
و فریاد و بی تابي کرده و به پدرش می گوید : حاضر به عمل جراحی
نیست .

پدرشان او را به حرم برده و (چه زیبا و بجا) به او می گوید : اگر
می خواهی چشمت را عمل نکنند ، بی تابي و گریه ات را به نزد
حضرت معصومه (سَلَامُ اللهِ عَلَيْهَا) ببر و از ایشان بخواه تا مشکل را چاره کنند .

او نیز با همان زبان و صفای کودکی در حرم شروع به گریه و زاری
کرده و می گوید : یا حضرت معصومه (سَلَامُ اللهِ عَلَيْهَا) من حاضر به عمل

جراحی نیستم ، خودتان چشمم را خوب کنید . پدرشان نیز با دیدن این صحنه منقلب شده و به حضرت متوسل می شوند .
وقتی می خواستند از حرم بیرون بیایند ، چشم دختر توجه پدر را به خود جلب می کند . زیرا با یک اشارت و عنایت بی بی ، آن لکه به طور کامل محو شده و از بین رفته بود .
هم اینک از این عنایت بی بی سالها می گذرد و آن دختر کوچک ازدواج نموده و دارای فرزندی می باشد و حال آنکه از آن لک نیز خبری نیست که نیست .

رفع مشکلات علمی

مرحوم حضرت آیت الله فاضل لنکرانی رحمته الله می فرمودند: سالها قبل درخصوص آیه تطهیر سؤالاتی در ذهنم خطور کرد که سالها ذهن مرا به خود مشغول کرده بود و بصورت یک مشکل علمی در آمده بود .

لذا به حرم مشرف شده و متوسل به حضرت معصومه (سلام الله علیها) شدم و به لطف و عنایت آن حضرت آن مشکل علمی چنان برایم حل شد که با مرحوم شیخ شهاب الدین اشراقی کتابی علمی درباره آن نوشتم^۱ .

قم ، مدینه دوم

یکی از علمای مورد وثوق^۱ می فرمودند: پس از بازگشت از اولین سفری که به مکه مکرمه و مدینه منوره مشرف بودم ، چنان دلتنگ و بی قرار بودم که احساس می کردم بدون مدینه دیگر نمی توانم زندگی کنم . از آنجا که نمی توانستم در خانه بمانم ، از بی قراری و فراق مدینه ، سر به بیابانها گذاشتم .

دوستان و رفقا نیز که برای دیدن و زیارت قبولی می آمدند ، مرا پیدا نمی کردند .

با خود گفتم اگر وضع به همین منوال بگذرد ، همه ، اسرار ما را می فهمند و اوضاعمان به هم می ریزد .

در مکاشفه ای حرم حضرت معصومه را نشان دادند که تمام عیار همچون مدینه بود . یعنی می خواستند بفهمانند که اینجا هم مدینه است .

آن قبر که در مدینه شد گم پیدا شده اندر حرم قم

۱. یکی از شاگردان مرحوم آیت الله بهاء الدینی رحمته الله .

توصیه به تشرّف به حرم

مرحوم آیت الله کشمیری رحمته با مرحوم آیت الله بهجت رحمته ، رفاقت و رفت و آمد داشتند . ایشان می فرمودند : روزی آیت الله بهجت رحمته به منزل ما تشریف آوردند و فرمودند حضرت معصومه (سلام الله علیها) از همسر شما گله مند هستند ، زیرا ایشان کم به زیارت بی بی مشرف می شوند . لذا به همسرم سفارش کردم که زیاد به زیارت بروند .

فهم بیشتر

آیت الله جوادی آملی می فرمودند: سابق ها وقتی کتابهای سنگین علمی را در قم مطالعه می کردیم و می فهمیدیم ، ولی وقتی نظیر همان کتابها را در خارج از قم می خواندیم ، با مشکل مواجه شده و متوجه نمی شدیم .

این مسئله توسط عده زیادی آزمایش شده است .

یکی از شاگردان آیت الله بهاءالدینی رحمته نیز می فرمود : در اوائل طلبگی و در ایام امتحانات به حرم مشرف شده و به مطالعه مشغول می شدیم ، چنان باب فهمان باز می شد که به راحتی درس ها را متوجه می شدیم و گاهی نیز در عالم رؤیا نمره هایمان را به ما نشان می دادند .

نجات از بند

یکی از دوستان مرحوم آقا سید عباس حسینی رحمته می گوید : شخصی از مازندران به منزل ما آمد و گفت یکی از بستگانش که سرباز بوده ، ناخودآگاه و سهواً گلوله ای از تفنگش خارج شده و سرباز دیگری را کشته است . خانواده مقتول نیز حکم اعدام را گرفته و رضایت نمی دهند . من او را به نزد مرحوم آقا سید عباس بردم . ایشان اعتقاد خاصی به عریضه داشتند . لذا به مرد مازندرانی فرمودند: عریضه ای به محضر بی بی بنویسد و از ایشان چاره بخواهد . سپس به اتفاق ایشان به حرم حضرت معصومه (سلام الله علیها) مشرف شدیم .

آقا سید عباس پس از زیارت و نماز ، عریضه را داخل ضریح انداخته و عرضه داشتند : عمه جان ، حل این مشکل به دست شما امکان پذیر است ، عنایتی بفرمائید .

آن مرد به مازندران برگشت و پس از چند روز تماس گرفت و گفت: خانواده مقتول رضایت دادند .

تنبيه پليس گستاخ

در دوره حکومت منحوس رضاخان و جنایت کشف حجاب، رئیس شهربانی قم که فردی رذل و گستاخ بود، وارد حرم حضرت معصومه (سلام الله علیها) شد و با زور از سر بانوئی که مشغول زیارت بود، چادر را کشید. دیگر زنان حاضر در حرم با اضطراب، ناله و فریاد سر دادند.

مرحوم آیت الله مرعشی نجفی رحمته الله (این مرد غیور) با دیدن این صحنه برآشفت و سیلی محکمی را از روی غیرت به صورت کریه رئیس شهربانی حواله کرد.

رئیس شهربانی که از این اقدام جا خورده بود، ایشان را تهدید به قتل می کند، غافل از اینکه عمه سادات، این گستاخی را بی پاسخ نخواهد گذاشت.

یک روز بعد، وقتی رئیس شهربانی از بازار قم عبور می کرد، قسمتی از سقف بازار فرو می ریزد و آن ملعون در زیر آوار مانده و رهسپار جهنم می شود^۱.

۱. شهاب شریعت، ص ۲۸۷ - قبسات ص ۹۹ - پرستیغ نور، ص ۷۷.

دکتر هفت ساله

پدر بزرگوار سید محمد حسین طباطبائی (علم الهدی) - طفل خردسالی که در سنین کودکی موفق به حفظ کل قرآن و اخذ درجه دکتری از دانشگاه انگلستان گردید - نقل می کرد: ما جایی برای حفظ قرآن نداشتیم، لذا می آمدیم و در حرم می نشستیم و در آنجا قرآن را به او یاد می دادیم. وقتی صفحات زیبای قرآن را حفظ می کرد، به او می گفتم: محفوظات را اول به عمه جانت عرضه کن و برای ایشان بخوان. او نیز می رفت و کنار ضریح می نشست و صفحاتی که حفظ کرده بود برای کریمه اهل بیت (سلام الله علیها) می خواند.

لذا این طفل با این هوش سرشار و آن شگفتی هایی که توجه جهانیان را برانگیخت، از معجزات عمه جانم می باشد.

قصر سبز

مرحوم آیت الله اراکی از آقا سید احتشام فرزند سید جعفر (که هردو از منبری های قم بودند) نقل می کند: شیخ ابراهیم تبریزی، شبی در خواب می بیند حرم بی بی قرق شده و به کسی اجازه ورود نمی دهند.

وقتی علت را جویا می شود، می گویند: حضرت فاطمه و حضرت معصومه (سلام الله علیهما) در حرم تشریف دارند.
 شیخ ابراهیم می گوید: من مادرم سیده است و محرم ایشان هستم.
 لذا اجازه ورود گرفته و داخل می شود و آن بزرگواران را می بیند که در حال گفت و گو هستند. حضرت معصومه (سلام الله علیها) به مادرشان عرضه می دارند: حاج سید جعفر احتشام برای من شعری گفته و صله ای می خواهد، سپس شعر مرا خواندند.
 شیخ ابراهیم این خواب را در جلسه ای که سید جعفر نیز حضور داشته نقل می کند. سید جعفر از او می پرسد آیا چیزی از آن شعر را به یاد داری؟ شیخ ابراهیم قسمتی از آن را که در خواب شنیده بود، می خواند. در این هنگام سید جعفر به گریه افتاده و می گوید: خواب تو صحیح است و من چنین شعری سروده ام.
 وقتی سید جعفر از دنیا رفت، حضرت معصومه (سلام الله علیها) به ایشان قبری در قسمت بالای سر، مزین به سنگ مرمر سبز (قصر اخضر) عنایت فرمودند^۱.

۱. ماهنامه کوثر، ش ۱، ص ۱۳.

شفاعت عالم

مرحوم خاتم المحدثین، شیخ عباس قمی رحمته الله، به مناسبت ایام فاطمیه در تیمچه بزرگ قم منبر رفته و بر فراز منبر جریان زیر را نقل فرموده بودند:

شبی در عالم رؤیا مرحوم میرزای قمی - صاحب قوانین - را دیدم و از او پرسیدم: آیا شفاعت اهل قم به دست حضرت معصومه (سلام الله علیها) است؟

ایشان با چهره ای متعجب به من نگاه کرد و فرمود: شفاعت اهل قم با من است، شفاعت اهل عالم با حضرت معصومه (سلام الله علیها) می باشد^۱.

۱. حجت الاسلام شیخ جعفر توسلی به نقل از مرحوم صابری که از تجار مورد اعتماد قم بوده و در مجلس فوق حضور داشته و این جریان را شنیده است. کرامات معصومیه ص ۱۳۳.

گره گشایی

در ایام اقامت در قم ، هرگاه مشکلی داشتیم ، به حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) می رفتم و چند ساعت در آنجا دخیل می شدم و معمولاً گره گشایی می شد .

مرحوم آیت الله مرعشی نجفی رحمته الله

نماز جماعت سه وقت

نماز جماعت را در این حرم آغاز کردم و این سنت را رواج دادم تا در حرم نماز صبح برپا شود ، و تا امروز که شصت سال از آن تاریخ می گذرد روزی سه بار در مسجد بالا سر و صحن شریف نماز می خواندم .

مرحوم آیت الله مرعشی نجفی رحمته الله

فصل نهم: حضرت معصومه (سلام الله علیها) در کلام بزرگان ■ ۲۰۳

ستاره سهی

تمام عالمان ربانی ، عارفان ، والهان و واصلان همه در برابر بی بی دوعالم به ستاره سهی می مانند .

در گذشته این ستاره در بین مردم محکی برای آزمایش چشم بوده است . یعنی وقتی می خواستند چشمانشان را آزمایش کنند می گفتند: اگر چشمی بتواند این ستاره را در آسمان ببیند ، قوی است و هر چشمی که نتواند آنرا رؤیت کند ضعیف است . زیرا این ستاره همچنان که از نامش پیداست (که به معنی فراموش شده است) به قدری بی فروغ و کم نور است که در برابر ستارگان دگر از جایگاه ضعیفی برخوردار است ، ولذا کسی توجهی به آن ندارد .

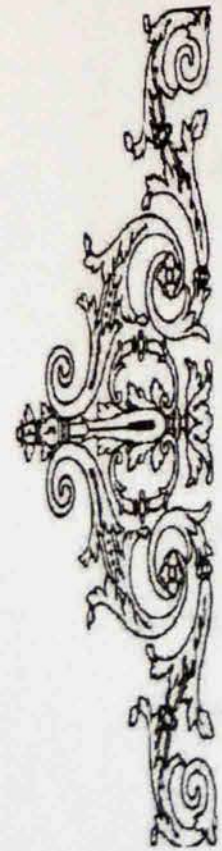
آیت الله جوادی آملی

فصل دهم :

حضرت معصومہ (سَلَامُ اللہ عَلَیْہَا)

در آئینه اشعار

گوهر تاج آدمیت

ای دختر عقل و خواهر دین

وی گوهر درج عز و تمکین

عصمت شده پایبند مویت

ای علم و عمل مقیم کویت

ای گوهر تاج آدمیت

فرخنده نگین خاتمیت

ای میوه شاخسار توحید

همشیره ماه و دخت خورشید

شیطان به خطاب قم براندند

پس تخت تو را در آن نشانند

کاین خانه بهشت و جای حواست

ناموس خدای جایش اینجاست

اندر حرم تو عقل مات است

زین خاک که چشمه حیات است

جسمی که دراین زمین نهان است

جانی است که در تن جهان است

این ماه منیر و مهر تابان

عکسی بود از قم و خراسان

ایران شده نوربخش ارواح

مشکات صفت به این دو مصباح

از این دو حرم دلا چه پرسی

حق داند و وصف عرش و کرسی

هرکس به درت به یک امیدی است

محتاج تر از همه « وحیدی » است

حضرت آیت الله وحید خراسانی (دام ظلّه)

عمّه سادات

مرغ دلم راهی قم می شود

در حرم امن تو گم می شود

عمّه سادات سلام علیک

روح عبادات سلام علیک

کوثر نوری به کویر قمی

آب حیات دل این مردمی

عمّه سادات بگو کیستی

فاطمه یا زینب ثانی ستی

از سفر کرب و بلا آمدی

یا که به دیدار رضا آمدی

محمد رضا آقاسی

شفیعه محشر

ای خاک پاک قم چه لطیف و معطری

خاکی ولی ز ذوق و صفا بند گوهری

گوهر کجا و شأن تو نبود عجیب اگر

گویم ز قدر و منزلت از عرش برتری

این بس تو را مقام ای زمین قم

مدفن برای دختر موسی ابن جعفری

هستی تو دخت موسی و أخت رضا یقین

گردون ندیده همچو پدر هم برادری

فخر امام هفتم و هشتم که از شرف

وی را یگانه دختر و آن را تو خواهری

مریم که حق ز جمله زنهای برگزید

شایسته نیست آن که کند با تو همسری

از لطف خاص و عام تو ای عصمت إله

عاصیان را شفیعه فردای محشری

مدح و ثنا

ما تشنگان جرعه آبی ز کوثریم

از امت رسول و محبان حیدریم

مدح و ثنای آل محمد شعار ماست

دل بستگان دختر موسی بن جعفریم

حسان

سائل درگاه

در پای تو ای گل ولایت خارم هرچند بدم ، سائل این درگاهم

یا حضرت معصومه به روز محشر امید شفاعت و عنایت دارم

حسان

آیت خدا

آیتی از خداست معصومه (سلام الله علیها)

لطف بی انتهاست معصومه (سلام الله علیها)

جلوه ای از جمال قرآن است

چهره حق نماست معصومه (سلام الله علیها)

عطر باغ محمدی دارد

زاده مصطفاست معصومه (سلام الله علیها)

پرتویی از تلالؤ زهراست

گوهری پر بهاست معصومه (سلام الله علیها)

ماه عفت ، نقاب آل کساء

دختر مرتضاست معصومه (سلام الله علیها)

اختری در مدار شمسس شמוש

یعنی اخت الرضاست معصومه (سلام الله علیها)

زائران یک در بهشت اینجاست

تربتش با صفاست معصومه (سلام الله علیها)

در توسل به عترت و قرآن

باب حاجات ماست معصومه (سلام الله علیها)

از مدینه به خط طوس

رهروی خسته پاست معصومه (سلام الله علیها)

تا زیارت کند برادر خویش

فکرو ذکرش دعاست معصومه (سلام الله علیها)

روز و شب عاشقی بیابان گرد

خواهری با وفاست معصومه (سلام الله علیها)

قبله جانها

عصمت کبراست معصومه   قبله اولیاست معصومه
 بضعه پاک موسی جعفر   جسم و جان رضاست معصومه
 پای تا سر چو عمه اش زینب   دخت زهرا نماست معصومه
 همه خلقت زیر سایه او   آفتاب خداست معصومه
 در تقوی و گوهر عصمت   یم حلم و حیاست معصومه
 زخم دل را ز مرحمت مرهم   درد جان را دواست معصومه
 بوی عطر بهشت در نفسش   همچو خیر الناست معصومه
 این ندادا سر دهند، قُمیون   روز محشر، کجاست معصومه
 اهل قم خلق را پناه دهید   که پناه شماست معصومه
 روضه اش جان فزاتر از کعبه   قبله جان ماست معصومه
 بین صحن طلا و آینه اش   جای سعی و صفاست معصومه
 پایتخت حکومتش در قم   به جهان مقتداست معصومه

یا مگر اوست زینب دگــــری

کز برادر جداست معصومه (سلام الله علیها)

تا بدانی که نیــــمه راه جان داد

بنگر اکنون کجاست معصومه (سلام الله علیها)

از وطن دور و از بــــرادر دور

حسرتش غم فزاست معصومه (سلام الله علیها)

گر چه نشکسته ســــینه و پهلوش

در دلش داغ هاست معصومه (سلام الله علیها)

داغ زهرا و داغ اجــــدادش

وارث کربلا ست معصومه (سلام الله علیها)

هر حسینیه بیت اوســــت حسان

چون که صاحب عزاست معصومه (سلام الله علیها)

حسان

عرش کبریائی

این روضه صفیه حق ، خواهر رضاست
با خود اگر غلط نکنم ، عرش کبریاست
معصومه بنت موسی جعفر که تربتش
بر دیده اعظم و اعلا م توتیاست

حضرت آیت الله لطف الله صافی گلپایگانی (دام ظلّه)

دری از بهشت

گلی از شاخسار رحمت اینجاست   یکی از خاندان عصمت اینجاست
اگر بوی بهشت آید عجب نیست   دری از هشت باب جنت اینجاست
به دیوار و در این بیت توحید   فروغ عترت و قرآن توان دید
بود این درگه پور نور اطهر   حریم دختر موسی ابن جعفر (علیه السلام)
مزار حضرت معصومه اینجاست   رضا را خواهری مظلومه اینجاست

حسان

خواهر شاه خراسان

دختر سلطان امکان حضرت معصومه است
خواهر شاه خراسان حضرت معصومه است
چون بود از خاندان وحی ، آن عالی نسب
عالم اسرار قرآن حضرت معصومه است
گوهر ایمان منور می شود با مهر او

پرتو انوار ایمان حضرت معصومه است
چون بود محبوبه حق ، عرش رحمن قلب اوست
محرم خلاق سبحان حضرت معصومه است
زائرین روضه اش را ای صبا از من بگو

با خبر از سر پنهان حضرت معصومه است
یافت چون در دامن بحر ولایت پرورش
گوهر دریای عرفان حضرت معصومه است
گفته ام بسیار گرچه وصف ذاتش را ولی
هر چه گویم برتر از آن حضرت معصومه است

خادمین حرم

صحنی که از بهشت برین با صفاتر است
 صحن و سرای دختر موسی بن جعفر است
 ای خوش به حال آن که به دوران زندگی
 خدمت گذار و خادم و دربان این در است

تجلی نور خدا

نور خدا در رسول اکرم پیدا شد
 کرد تجلی ز وی به حیدر صفدر
 وز وی تابان شده به حضرت زهرا
 اینک ظاهر ز دخست موسی جعفر
 آبروی مکنات جمله از این نور
 گر نبدی باطل آمدند سراسر
 دختر چون این دو از مشیمه قدرت
 نآمد و نآید دگر هماره مقدر
 آن یک ، امواج علم را شده مبدأ
 وین یک افواج حلم را شده مصدر

آن یک — فرق انبیا شده تارک

وین یک — اندر سر ، اولیا مغفر
 آن یک در عالم جلالت ، کعبه
 وین یک در ملک کبریایی مشعر
 لم یلدم بسته لب و گرنه بگفتم
 دخت خدایند این دو نور مطهر
 آن یک بر ملک لایزال ، تارک
 وین یک بر عرش کبریایی ، افسر
 آن یک خاک مدینه کرده مزین
 صفحه قم را نموده این یک انور
 خاک قم این کرده ، از شرافت ، جنت
 آب مدینه نموده آن یک ، کوثر
 عرصه قم غیرت بهشت برین است
 بلکه بهشتش یساوولی است برابر
 زبید اگر خاک قم به عرش کند ، فخر
 شاید اگر لوح را بیابد همسر
 خاکی عجب خاک ، آبروی خلاق
 ملجأ بر مسلم و پناه به کافر

گوهر عصمت

.... ای گوهر یگانه عصمت ، درّ شرف
وی منبع فضایل و معنا و اعتبار
هم خواهر امامی و هم دختر امام
هم عمه امام و زعصمت چو هشت و چار
خاک درت همی بود توتیای چشم
مهر رخت حکایت و مرآت نور یار
زبید کنی شفاعت مرا ز روز حشر
ای شافع شکسته دلان نزد کردگار ....
مرحوم حجت الاسلام والمسلمین محمدی اشتهاردی

پناه بی پناهان

با روی سیاه و بار سنگین گناه
با خجلت و شرمساری و حال تباه
در حضرت معصومه گزیدیم پناه
یا فاطمه اشفعی لنا عند الله
کتیبه کنار ضریح

بارگاه قدس

این بارگاه قدس از عرش برتر است
آرامگاه دختر موسی ابن جعفر است
پاکیزه گوهر صدف عصمت بتول
یعنی که نور دیده زهرا ی اطهر است
والا تبار خواهر سلطان دین رضا است
فخر زنان عالم و خاتون محشر است
عزت نگر که حرمت طوف حریم او
با حرمت طواف امامان برابر است
جنات عدن اگر طلبی ، زین حرم در آی
کاین آستان عرش، نشان هشتمین در است
هر سر بر آستان ملک پاسبان او
ساییده شد ، بهشت برینش ، مقرر است
آئینه های بـقعـه آئین طراز او
روشن گر تشعشع خورشید خاور است
در زیر پای زائر این بارگاه قدس
گیسوی حور و بال ملک مفرش زر است

گو با احتیاط ایستد و با خشوع و ادب

کاین فرشِ زیر پای ، جبریل را پر است

بس ساطع است نورِ نماز و دعای خلق

تا طاقِ عرش ، ساحت گیتی منور است

آدم به مهر تو ، ز نهان خانه عدم

تا سر سرایِ منزل هستی ، مسافر است

بلبل، کتابِ وصفِ تو، خواند، فرازِ شاخ

وین برگ برگِ گل ، همه اوراقِ دفتر است

جز آن که ز سر عجز، بسائیم روی به خاک

از ما ، به پیشگاهِ خدائی، چه در خور است

کتیبه رواقِ بالاسر حرم مطهر بی بی دو عالم

دختر باب الحوائج

آئینه دار رحمت و لطف خدائی   آبی ترین دریای احسان و سخائی

معصومه ای و دختر باب الحوائج   با یک اشارت عقده از دلها گشائی

لیله القدر موسی جعفر

عصمت داور است این دختر   گل پیغمبر است این دختر

بعد زهرا و عمه اش زینب   بهترین دختر است این دختر

ز آنچه گفتم در فضائل او   بهتر و برتر است این دختر

در جلال و کمال و قدر و شرف   تالی مادر است این دختر

لیله القدر موسی جعفر   سوره کوثر است این دختر

پای تا سر رضا و سر تا پا   موسی جعفر است این دختر

دست گیر همه گنه کاران   در صف محشر است این دختر

نخل سرسبز گلبن قرآن   شهر دین را در است این دختر

آفتاب دل امام جواد   بر رضا خواهر است این دختر

بعد زهراست که مادرش   بر زنان سرور است این دختر

مادرش پاره تن احمد   بضعه حیدر است این دختر

الگوی وقار و عفت

ای دختر دین و خواهر تمکین
 ای مهر سپهر دانش و عرفان
 ای اسوه شرم و عفت و عصمت
 الگوی وقار و حشمت نسوان
 ای بنیت امام هفتمین، موسی
 آن معدن صبر و حاجت یزدان
 در چرخ وفا تو مهر رخشنده
 در برج حیا تو اختر تابان
 ای رونق دین احمد مرسل
 ای پایه رفعت برتر از کیوان
 بر اوج شرف مثالی از زهرا
 در قدس مقام، مریم دوران
 در باغ کمال، نوگل یاسمین
 و از بحر کرم تو لؤلؤ و مرجان
 فیض تو رسد به کهنه و مهتر
 کان جلوه بود ز رحمت رحمان
 آباء تو جمله رهبران خلق
 عالیقدر جلال و عالی شأن

مهر تو به زخمها همه مرهم
 لطف تو به دردها همه درمان
 دشواری کارها و سختی ها
 از فیض عنایت شود آسان
 در وصف تو منقطع بود الکن
 در قدر تو عقل واله و حیران
 قم از تو شده قبه الاسلام
 فخرش به تو پایدار و جاویدان
 میعاد تقرب است و غش آل
 کانون علوم بی حد قرآن
 ای گوهر بحر رأفت و رحمت
 ای عنصر وجود و معدن احسان
 بین «لطیفی صافی» پریشان حال
 سرگشته به تیه حسرت و خسران
 طی کرده بهار عمر در غفلت
 کرده است سیاه نامه از عصیان
 از خسوف گناه و هول روز محشر
 چون بید تنش بود همی لرزان

با این همه خواهد از شما کاحوال
گردد به شفاعت شما جبران
با حبّ محمد و ولای آل
امید نجات دارد و غفران
بر احمد و آل، بلی حد و بسیار
تسلیم و تحیّات قادر سبحان

حضرت آیت الله لطف الله صافی گلپایگانی (دام ظلّه)

گنج حجاب

شهرها انگشترند و قم نگین
قم همواره حجت روی زمین
تربت قم قبله عشق و وفاست
شهر علم و شهر ایمان و صفاست
مرقد معصومه (س) چشم شهر ماست
مهر او جانهای ما را کهرباست
دختری از اهل بیت آفتاب
وارث درّ حیا، گنج حجاب

فهرست منابع و مآخذ

۱. قرآن کریم، آیه جل جلاله
۲. لیح البلاء، سید رفیعی
۳. مفاتیح الجنان، حاج لیح علی حسینی، مرقای ۱۳۵۹
۴. اصول کافی، فی الاسلام، محمد بن یعقوب کلینی، مرقای ۱۳۵۹
۵. دارالکتب الاسلامی، چ دوم، ۱۳۸۸، قم، تهران
۶. امام شامی، جلد ۱
۷. احقاق الحق، قاضی نورالله شوشتری، منشور ۱۳۸۹
۸. احتجاج صبرسی
۹. کافی، شیخ مشرق مرقای ۱۳۸۱

۱. قرآن کریم ، الله جل جلاله .
۲. نهج البلاغه ، سید رضی .
۳. مفاتیح الجنان ، حاج شیخ عباس قمی ، متوفای ۱۳۵۹ ه. ق .
۴. اصول کافی ، ثقة الاسلام محمد بن یعقوب کلینی رحمه الله ، متوفای ۳۲۹ ه. ق ، دارالکتب اسلامی ، چ سوم ، ۱۳۸۸ ه. ق ، تهران .
۵. امام شناسی جلد اول ، استاد حسین گنجی ، مجمع جهانی شیعه شناسی ، قم .
۶. احقاق الحق ، قاضی نورالله شوشتری ، مستشهد ۱۱۰۹ ه. ق .
۷. احتجاج صبرسی .
۸. امالی ، شیخ صدوق متوفای ۳۸۱ ه. ق .

فهرست منابع و مآخذ

۱. قرآن کریم ، الله جل جلاله .
۲. نهج البلاغه ، سید رضی .
۳. مفاتیح الجنان ، حاج شیخ عباس قمی ، متوفای ۱۳۵۹ ه. ق .
۴. اصول کافی ، ثقة الاسلام محمد بن یعقوب کلینی رحمه الله ، متوفای ۳۲۹ ه. ق ، دارالکتب اسلامی ، چ سوم ، ۱۳۸۸ ه. ق ، تهران .
۵. امام شناسی جلد اول ، استاد حسین گنجی ، مجمع جهانی شیعه شناسی ، قم .
۶. احقاق الحق ، قاضی نورالله شوشتری ، مستشهد ۱۱۰۹ ه. ق .
۷. احتجاج صبرسی .
۸. امالی ، شیخ صدوق متوفای ۳۸۱ ه. ق .

کتاب

۱. قرآن کریم ، الله جل جلاله .
۲. نهج البلاغه ، سید رضی .
۳. مفاتیح الجنان ، حاج شیخ عباس قمی ، متوفای ۱۳۵۹ ه. ق .
۴. اصول کافی ، ثقة الاسلام محمد بن یعقوب کلینی رحمه الله ، متوفای ۳۲۹ ه. ق ، دارالکتب اسلامی ، چ سوم ، ۱۳۸۸ ه. ق ، تهران .
۵. امام شناسی جلد اول ، استاد حسین گنجی ، مجمع جهانی شیعه شناسی ، قم .
۶. احقاق الحق ، قاضی نورالله شوشتری ، مستشهد ۱۱۰۹ ه. ق .
۷. احتجاج صبرسی .
۸. امالی ، شیخ صدوق متوفای ۳۸۱ ه. ق .

۹. آسنی المطالب ، شمس الدین محمد بن محمد جزری ، متوفای ۸۸۳ ه. ق ،
تهران ، چاپ ۱۴۰۲ ه. ق .
۱۰. انوار المشعشعین ، شیخ محمد علی بن حسین کاتوزیان ، چاپ سنگی تهران .
۱۱. بحار الانوار ، علامه محمد باقر مجلسی ، متوفای ۱۱۱۰ ه. ق ، بیروت ،
مؤسسه الوفاء ، تهران ، مؤسسه اعلمی ، ۱۳۶۲ .
۱۲. تاریخ قم ، حسن بن محمد ، چاپ ۱۳۶۱ ه. ش ، تهران .
۱۳. تحفه العالم ، سید جعفر آل بحر العلوم ، متوفای ۱۳۷۷ ه. ق ، چاپ تهران .
۱۴. تذکره الخواص ، سبط ابن جوزی .
۱۵. تفسیر نور الثقلین ، شیخ عبدالعلی حویزی ، متوفای ۱۱۱۲ ه. ق ، قم ،
مؤسسه اسماعیلیان ، چ چهارم ، ۱۴۱۲ .
۱۶. تفسیر قمی ، علی بن ابراهیم قمی ، متوفای قرن سوم ه. ق ، قم ، دارالکتاب ،
چ سوم ، ۱۴۰۴ ه. ق .
۱۷. تنقیح المقال - آیت الله مامقانی .
۱۸. تواریخ النبی و الآل ، محمد تقی شوشتری ، چاپ ۱۳۹۱ ه. ق ، تهران .
۱۹. ثواب الاعمال ، شیخ صدوق متوفای ۳۸۱ ه. ق .
۲۰. خزینه الجواهر ، شیخ علی اکبر نهاوندی ، کتابفروشی اسلامی ، چ ششم ،
۱۳۶۴ ه. ق ، تهران .
۲۱. حیات السنت ، شیخ مهدی منصوری ، متوفای ۱۴۰۶ ه. ق ، چاپ ۱۳۸۰ ه. ق ،
قم .
۲۲. الحیاه السیاسیه للامام الرضا علیه السلام ، جعفر مرتضی عالمی ، چاپ ۱۴۱۶ ه. ق ،
قم .
۲۳. دلائل الامامه ، طبری شیعی .
۲۴. دیوان اشعار ، مجموعه اشعار امام خمینی رحمته الله ، مؤسسه تنظیم و نشر آثار
امام خمینی رحمته الله ، تهران .

۲۵. دیوان حافظ ، شمس الدین محمد شیرازی .
۲۶. دیوان اشعار ، حبیب چایچیان (حسان) .
۲۷. دیوان اشعار (نخل میثم) ، غلامرضا سازگار .
۲۸. رجال کشی ، شیخ طوسی ، چاپ ۱۳۴۸ ه. ش ، مشهد .
۲۹. روضه المتقین ، مولی محمد تقی مجلسی ، متوفای ۱۰۷۰ ه. ق ، قم .
۳۰. ریاحین الشریعه ، شیخ ذبیح الله محلاتی متوفای ۱۴۰۶ ه. ق .
۳۱. رمز و راز کربلا ، استاد حسین گنجی رحمته الله . انتشارات مهدی جویان ، قم .
۳۲. سفینه البحار ، حاج شیخ عباس قمی ، متوفای ۱۳۵۹ ه. ق . چاپ دوم ، اسوه
، ۱۳۶۹ ه. ش ، قم .
۳۳. عیون أخبار الرضا علیه السلام ، شیخ صدوق متوفای ۳۸۱ ه. ق ، بیروت ، مؤسسه
اعلمی ، چ اول ، ۱۴۰۴ ه. ق .
۳۴. عوالم العلوم ، شیخ عبدالله بحرانی ، شاگرد علامه مجلسی .
۳۵. الغدير ، علامه شیخ عبدالحسین امینی ، متوفای ۱۳۹۰ ه. ش ، دارالکتب
العربی ، چ چهارم ، ۱۳۹۷ ه. ق ، بیروت .
۳۶. قاموس الرجال ، محمد تقی شوشتری ، چاپ ۱۴۱۰ ه. ق ، قم .
۳۷. قبسات ، سید عادل علوی ، چاپ ۱۴۱۴ ه. ق ، قم .
۳۸. قیام سادات علوی ، علی اکبر تشید ، چاپ اول ۱۳۳۱ ه. ش ، تهران .
۳۹. قطره ای از دریای فضائل اهل بیت علیهم السلام (ترجمه القطره) ، علامه سید احمد
مُستنبط ، نشر حاذق ، قم .
۴۰. کامل الزیارات ، ابن قولویه ، متوفای ۳۶۷ ه. ق .
۴۱. کرامات معصومیه ، علی اکبر مهدی پور ، قم .
۴۲. کریمه اهل بیت ، علی اکبر مهدی پور ، قم .
۴۳. کمال الدین و تمام النعمه ،
۴۴. لهوف ، سید ابن طاووس .

۴۵. اللؤلؤ الثمينه فی الآثار المنعه المرويه ، محمد بن محمد بن احمد چشتی داغستانی ، چاپ ۱۳۰۶ هـ. ق ف مصر .
۴۶. مجالس المؤمنین ، قاضی نورالله شوشتری ، مستشهد ۱۱۰۹ هـ. ق .
۴۷. ماهنامه کوثر ، آستان مقدسه حضرت معصومه ، قم .
۴۸. من لایحضره الفقیه - ابن بابویه شیخ صدوق - ترجمه محمد جواد غفاری - دارالکتب الاسلامیه - تهران .
۴۹. منتهی الامال ، حاج شیخ عباس قمی ، متوفای ۱۳۵۹ هـ. ق .
۵۰. مناقب آل ابی طالب (علیه السلام) ، ابن شهر آشوب ، الحیدریه، ۱۳۷۶ هـ. ق ، نجف .
۵۱. مستدرک السفینه ، شیخ علی نمازی شاهرودی ، متوفای ۱۴۰۵ ، مؤسسه نشر اسلامی ، ۱۲۱۹ هـ. ق ، قم .
۵۲. مستدرک الوسائل ، میرزا حسین نوری، متوفای ۱۳۲۰ .
۵۳. مرآة الکمال ، آیت الله مامقانی .
۵۴. المسلسلات ، ابو محمد جعفر بن احمد قمی ، قرن چهارم .
۵۵. مقاتل الطالبین ، ابوالفرج اصفهانی ، متوفای ۳۵۶ هـ. ق ، بیروت .
۵۶. معالی السبطين ، شیخ محمد مهدی مازندرانی حائری ، چاپ ۱۳۸۰ هـ. ق ، تبریز .
۵۷. معجم رجال الحديث ، آیت الله سید ابوالقاسم خوئی ، متوفای ۱۴۱۳ هـ. ق ، چاپ ۱۴۰۳ هـ. ق ، بیروت .
۵۸. میزان الحکمه ، محمد محمدی ری شهری ، مکتب الاعلام الاسلامی ، قم .
۵۹. ناسخ التواریخ ، میرزا محمد تقی خان سپهر ، متوفای ۱۲۹۷ هـ. ق ، چاپ سنگی .
۶۰. وسائل الشیعه ، شیخ حرّ عاملی ، متوفای ۱۱۰۴ هـ. ق ، مؤسسه آل البيت ، چ دوم ، ۱۴۱۴ هـ. ق ، قم .

فهرست

..... مقدمه ۵

فصل اول:

شهر مقدس قم

..... جایگاه شهر مقدس قم و اهل آن ۱۳

..... قم و اهل آن در روایات ۱۴

..... پاسخ به یک شبهه ۲۹

۳۱	علت این همه تمجید از قم چیست؟
۳۱	ولایت پذیری
۳۲	حرکت در مسیر و بر محور ولایت
۳۲	عبادت
۳۲	مرکز علم و نشر آن
۳۴	دفاع از حضرت بقیه الله الأعظم (عج)
۳۴	وجود مقدس بی بی دو عالم حضرت معصومه (سلام الله علیها)
۳۵	پناهگاه شیعه در عصر غیبت
۳۵	زمین قم

فصل دوم:

تاریخ زندگانی حضرت معصومه (سلام الله علیها)

۳۹	مختصری از تاریخ زندگانی حضرت معصومه (سلام الله علیها)
۳۹	تحقق اراده الهی (کوثر)
۴۵	فاطمه کبری (سلام الله علیها)
۴۸	مادر با فضیلت
۴۹	تولد و دوران کودکی
۵۱	فراق برادر
۵۲	ایران مزین به قدوم شفیعه محشر
۵۴	تشریف فرمائی به قم
۵۵	خاکسپاری پیکر مطهره فاطمه معصومه (سلام الله علیها)

فصل سوم:

ازدواج حضرت معصومه (سلام الله علیها)!

۵۹	چرا حضرت معصومه (سلام الله علیها) ازدواج نکردند؟
۶۰	مشکلات مالی
۶۱	خفقان سیاسی
۶۳	نبود کفو و هم شأن
۶۵	عصر فقه و فقاہت
۶۶	تأیید و تقریر امام رضا (علیه السلام)
۶۷	جمع بندی و نتیجه گیری

فصل چهارم:

مقام حضرت معصومه (سلام الله علیها)

۷۳	عظمت و جایگاه حضرت معصومه (سلام الله علیها)
۷۵	عظمت ذاتی حضرت معصومه (سلام الله علیها)
۷۷	آثار وجودی حضرت معصومه (سلام الله علیها)

فصل پنجم:

حضرت معصومه (سلام الله علیها) در آئینه روایات

۸۴	حضرت معصومه (سلام الله علیها) در آئینه روایات
۸۶	نکته هایی از روایات

اعمال جایگزین و بدل	۸۷
زیارت نازل منزله و بدل	۸۸
شیخ رجبعلی مرد خدا	۹۰
زیارت جایگزین پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله	۹۰
زیارت بی بی دو عالم	۹۴
نکاتی زیبا در زیارت بی بی دو عالم	۹۵
مطلوبیت ذاتی زیارت بی بی دو عالم	۹۵
آثار زیارت حضرت معصومه	۹۶
وجوه تشبیهی و نکات اشتراکی	
زیارت امام رضا علیه السلام و حضرت معصومه علیها السلام	۹۷
دریای حرم	۹۹
محفل دریائی	۱۰۰
پاک شدن زائرین	۱۰۱
حلال مشکلات	۱۰۲
پناه بزرگان	۱۰۴
اولاد زیاد به عنایت امام رضا علیه السلام	۱۰۵
عنایت به زائرین	۱۰۵
آمرزش گناهان	۱۰۷
استجاب دعا	۱۱۰
راهیابی به بهشت	۱۱۰
زیارت انسان ساز	۱۱۳
مقام عصمت	۱۱۵

پرهیز از خیال مکروه	۱۱۷
قاعده استیادیه	۱۱۸
مقام شفاعت	۱۱۹
بانوی جهانی	۱۲۳
عارفاً بحقها	۱۲۶
عارف به حق فاطمه معصومه علیها السلام یعنی چه؟	۱۲۹
رضایت امام رضا علیه السلام در رضایت فاطمه معصومه علیها السلام	۱۳۱

فصل ششم:

حضرت معصومه علیها السلام در آئینه زیارت نامه مأثوره

حضرت معصومه علیها السلام در آئینه زیارتنامه مأثوره	۱۳۸
راه رسیدن به حیات انسانی چیست؟	۱۳۹
زائر پناهنده	۱۴۱
حرم بی بی علیها السلام ، حریم اهل بیت عصمت و طهارت	۱۴۳
فاطمه علیها السلام شناسی	۱۴۵
دختر آئینه مادر	۱۴۷
امام زمان علیه السلام شناسی	۱۵۱
تعبیر اول: نور	۱۵۳
تعبیر دوم: سراج	۱۵۴
چگونه از این نور بهره ببریم؟	۱۵۴
کسب تقوای الهی	۱۵۴

۱۵۵	ارتباط با امام عصر (علیه السلام)
۱۵۶	رضایت خدا به مدد فاطمه معصومه (سلام الله علیها)
۱۵۹	فلسفه سلامهای در زیارتنامه
۱۶۱	شفاعت مطلقه
۱۶۱	شان حضرت معصومه (سلام الله علیها)
۱۶۳	اتصال به اهل بیت:
۱۶۶	علل و زمینه های تقرب به پروردگار

فصل هفتم:

حضرت معصومه (سلام الله علیها) در آئینه محدّثه بودن ایشان

۱۷۱	مقام محدثین
۱۷۴	عظمت بحار الانوار علامه مجلسی
۱۷۵	امام زمان (علیه السلام)، حاضر و ناظر
۱۷۶	ویژگیهای صدر اسلام
۱۷۷	نتیجه بحث
۱۷۸	روایتگر ولایت
۱۷۹	روایت اول
۱۸۱	روایت دوم
۱۸۳	روایت سوم

فصل هشتم:

حضرت معصومه (سلام الله علیها) در آئینه کرامات

۱۸۷	حضرت معصومه (سلام الله علیها) در آئینه کرامات
۱۸۸	شفای مفلوج
۱۸۹	برطرف شدن ضایعه در چشم
۱۹۰	رفع مشکلات علمی
۱۹۱	قم مدینه دوم
۱۹۲	توصیه به تشرف به حرم
۱۹۲	فهم بیشتر
۱۹۳	نجات از بند
۱۹۴	تنبيه پلیس گستاخ
۱۹۵	دکتر هفت ساله
۱۹۵	قصر سبز
۱۹۷	شفاعت عالم

فصل نهم:

حضرت معصومه (سلام الله علیها) در کلام بزرگان

۲۰۱	حضرت معصومه (سلام الله علیها) در کلام بزرگان

مستند است

فصل نهم:

حضرت معصومه (سلام الله علیها) در آئینه اشعار

حضرت معصومه (سلام الله علیها) در آئینه اشعار ۲۰۷

فهرست منابع و مآخذ ۲۲۵

۱- قرآن مجید ۲۲۵

۲- تفسیر ۲۲۵

۳- حدیث ۲۲۵

۴- اشعار ۲۲۵

۵- تاریخ ۲۲۵

۶- سیره ۲۲۵

۷- مآخذ ۲۲۵

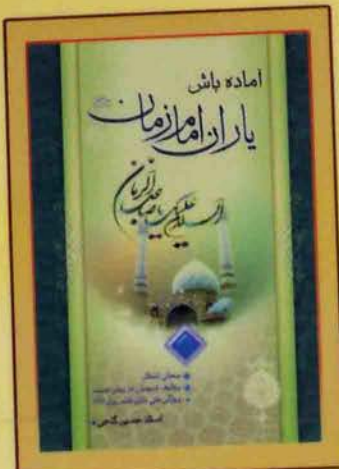
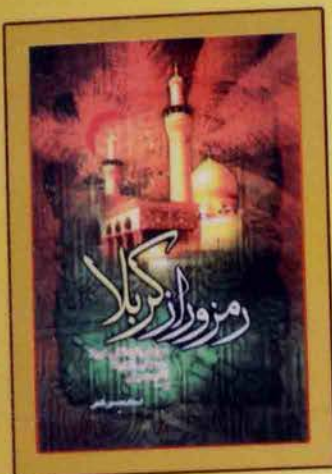
مستند است

نکته: در این فصل به منابع و مآخذ اشاره شده است

۱- قرآن مجید ۲۲۵

■ آثار تاکنون منتشر شده

همراه: ۰۹۱۹۶۶۳۷۲۰۷
 ۰۹۱۹۷۴۵۱۹۶۰
 تلفکس: ۰۲۵۱۷۸۳۲۸۶۹

قم - خیابان معلم - جنب بیت حضرت امام خمینی (ره)

mahdijoyan313@yahoo.com